

DE
PYRENEËN
OVER!

DOOR
A VAN DER FUER.

DE PYRENEËN OVER!

===== DOOR =====

A. VAN DER FLIER.

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

HOOFDSTUK I.

In Spanje, het ongelukkige land, dat bijna altijd door priesters of onwaardige gunstelingen werd geregeerd, had koning Karel IV den negentienden Maart 1808 afstand gedaan van den troon. Binnenlandsche onlusten, door het wanbestuur van zijn alvermogenden minister Godoy veroorzaakt, hadden hem tot dien afstand gedwongen.

Want koning Karel, goedlg, bekrompen, geboren zonder Gods beste gave — een helder verstand — was nooit de plichten, die het leven hem oplegde, nagekomen. Hij had geen zorg voor het welzijn van zijn volk, en bemoeide zich evenmin met de regeering; hij ging tweemaal daags op de jacht om weerlooze dieren dood te schieten, maakte muziek en bestelde zelf aan den hofkok fijne schotels.

Geen wonder, dat het volk hem begon te minachten, vooral omdat hij, op het drijven der koningin — Marie Louise — toeliet, dat haar gunsteling, minister Godoy, het land uitputte en door zijn verkeerde daden het volk verarmde. Het volk riep eindelijk, in de hoop, dat met een nieuwe regeering betere toestanden zouden komen, den kroonprins tot koning uit als Ferdinand VII en dwong zijn vader afstand te doen van den troon.

„Dat is een wijs besluit van u, Spanjaarden!” verklaarde keizer Napoleon, die juist in oorlog met Portugal was, „Ik zal u komen helpen!”

— Want er was nog altijd een partij in het land, die koning Karel terug verlangde.

Zoo was Spanje, toen de jonge koning Ferdinand zijn intocht deed te Madrid, reeds vol Fransche soldaten. Zelfs de heuvels om de hoofdstad wemelden van de troepen van Murat, den schoonbroeder van keizer Napoleon, en opperbevelhebber van het Fransche leger in Spanje. Dat gebeurde allemaal om de regeering van koning Ferdinand steun en kracht te geven, naar Napoleon verklaarde. Woorden en daden stemmen in de staatkunde slechts zelden overeen. Dat is een droevige wereld, waarin list en sluwheid heerschen en naar recht en waarheid zelden wordt gevraagd. Zij, wie macht werd gegeven op aarde, vergeten menigmaal, dat macht verantwoording insluit aan den Almachtige

Aldus droomde ook de onverzadelijk heerschzuchtige keizer Napoleon een nieuwen droom van macht en vergrooting van zijn rijksg gebied.

In Italië en Duitschland was hij er in geslaagd de regeerende vorstenhuizen te verdrijven en er zijn broeders of bloedverwanten — zijn ledepoppen allen — op den troon te plaatsen. Zou dit hem in het slecht bestuurde, door onlusten verdeelde Spanje niet gelukken?

Koning Karel had, vooral door de bittere verwijten der koningin, reeds berouw van zijn troonsafstand. Hij riep Keizer Napoleon als scheidsrechter in, om te beslissen tusschen hem en zijn zoon.

Ook koning Ferdinand „de welbeminde”, als het Spaansche volk hem noemde, wendde zich tot den Keizer.

Napoleon was immers zijn beste vriend en bondgenoot, naar Murat hem dagelijks verzekerde.

En Napoleon nam volgaarne die opdracht aan en noodigde de Spaansche vorsten uit om te Bayonne te komen. Daar

zou hij hun geschillen onderzoeken en naar recht en geweten uitspraak doen.

„Ga gerust! U kiest den keizer tot koning van Spanje,” zei Murat.

En Ferdinand ging, vergezeld door zijn jongeren broeder, Don Carlos.

Ook koning Karel maakte zich gereed tot den tocht naar Bayonne, vergezeld door de koningin en den onmisbaren minister Godoy.

Keizer Napoleon had bij Bayonne het kasteel Marrac betrokken. Het was binnen acht en veertig uur door hem gekocht, en volgens zijn aanwijzingen gemeubileerd. Het kasteel was niet zeer ruim, maar vooral de groote zaal werd vorstelijk ingericht en de keizerlijke standaard was op den hoogsten toren geheschen. Fraaie boomgroepen omringden het slot en een heldere fontein wierp op het voorplein zijn waterparelen in een marmeren bekken. Uit de voorzaal zag men den glinsterend witten weg, die naar de Bidassoabrug voerde, de grensscheiding tusschen Frankrijk en Spanje.

In die zaal wachtte keizer Napoleon zijn vorstelijke gasten af. Op Marrac kreeg hij dagelijks berichten van Murat over de Fransche troepen in Spanje en over de Engelsche legerbenden, die in Portugal tegen zijn soldaten vochten, en nu de Spanjaarden te hulp kwamen in hun woest verzet tegen Napoleons plannen, die het Spaansche volk beter scheen te begrijpen dan het Spaansche koningshuis.

Met de hoogste verontwaardiging, die weldra tot woede steeg, vernam het volk eindelijk, dat Napoleon, door zijn sluwen minister Talleyrand, Karel zoo had weten te bewerken, dat deze, in zijn haat tegen zijn zoon, afstand van de regeering had gedaan, „tot heil der Spaansche natie”

en zijn kroon ter beschikking had gesteld van keizer Napoleon.

En nu waren de Spaansche vorsten vertrokken uit hun land, om van den gewelddenaar van Europa de beslissing te hooren over hun toekomstig lot!

Somber, omfloerst door grijze nevelsluiers lag het kasteel Marrac op een der laatste dagen van April 1808.

In de groote zaal bevond zich, gekleed in maarschalks-uniform, het grootkruis van het Legioen van Eer op de borst, de gebieders van half Europa: keizer Napoleon. De prins van Neufchâtel, Berthier, de chef van den generalen staf, maarschalk Duroc, en de aartsbisschop van Mechelen, Monseigneur Pradt — kapelaan van den Keizer — omringden hem met de adjudanten van dienst en de ordonnans-officieren. Ook enkele ministers waren tegenwoordig.

Napoleon hield het hoofd stijf omhoog en trachtte ook zijn kleine gestalte door een kaarsrechte houding zoo hoog mogelijk te doen schijnen. Hij was Keizer, maar het kostte hem vaak moeite het te schijnen. Talma, de groote Fransche acteur, had hem geleerd hoe hij zijn mantel moest omslaan, de hand opheffen, de soldaten toespreken . . . En Napoleon was ook in dit opzicht een ijverig leerling geweest want hij, de soldaat van fortuin, voelde zelf te goed, dat hij geen vorst was, al bogen koningen en prinsen voor zijn machtigen wil en krijgsmansgenie, dat bijna geheel Europa had onderworpen aan zijn gezag.

Aan de eene zijde der zaal, bij een openstaande glazen deur, was keizerin Josephine op een lagen divan gezeten. De plooiën van haar donkerroode zijden japon staken scherp af tegen de schrille kleuren van het divankleed. Met zijn dooreengeweven figuren deed het denken aan den tijd toen de Mooren het zuidelijk deel van Spanje bezaten en Sevilla beroemd was door hun tapijtweverijen.

Keizerin Josephine had een vriendelijk, goedig gelaat, maar zij zag er niet opgewekt uit; zij wist, dat Napoleon er over dacht om zich van haar te laten scheiden. Eens had hij het een groote eer gevonden, dat de weduwe van generaal De Beauharnais met hem wilde hertrouwen. Maar nu hij Keizer was geworden, vond hij, dat een prinses beter zou passen bij den luister van zijn troon...

De eerezuchtige is nooit tevreden. En Napoleon „de Groote” zooals zijn vleiers hem noemden, had bovendien plicht- noch eergevoel. Hij begeerde alleen macht, die zijn trots streelde en zijn hoogheidswaan steeds nieuw voedsel gaf.

Verachtelijk en laag als mensch, groot als legeraanvoerder was keizer Napoleon. — Keizerin Josephine praatte levendig met mevrouw De Montmorency en met prinses Caroline, de zuster van Napoleon. Maar als zij lachte, hield zij een kanten zakdoekje voor den mond, om haar afgebrokkelde, zwarte tanden te verbergen. Soms speelde zij met de parelen, die in zeven groote snoeren afhingen op haar taille met korte pofmouwen. De Keizerin — de dochter van een planter op Martinique — was als de meeste Creolen verzot op sieraden en overlaadde zich met juweelen en parelen, kettingen en ringen, wat geen bijzonder vorstelijken indruk maakte. Overlading schaadt.

Eensklaps hief Napoleon de hand op; zijn gevolg begreep en schaarde zich in twee rijen; toen reikte hij de Keizerin de hand en leidde haar naar het verhoogde gedeelte der zaal. Die met een purper kleed bedekte treden, die vergulde zetels, waarachter een gedeelte der hofhouding reeds had postgevat, stonden daar pas sinds enkele dagen, zij waren aangebracht op zijn uitdrukkelijk bevel.

Napoleon zocht een groot deel van zijn vorstelikheden te uiten in praal.

Het klingelen van een bellentuiĝ, zooals in Spanje de muildieren dragen, klonk op het voorplein; een laag, open rijtuig reed voor de ingangspoort, twee andere volgden. Sierlijk wuifden de roode pluimen der muildieren op den bergwind, maar het wapen op de portieren was het koninklijke Spaansche niet. Het wapen, dat Napoleon had gekozen, prijkte er op, gedekt door de keizerlijke kroon.

Die vernedering scheen den man niet te deren, die gedost in generaalsuniform, met ridderkruisen en ketenen behangen, in het rijtuig zat en vriendelijk rondkeek als gold zijn reis een pleizlertocht.

En die man was eenmaal koning van Spanje geweest!

Met ongeveinsde bewondering — naar het scheen — zag hij naar de grenadiers, die waren opgesteld langs den weg — hun witte tenten glinsterden heel nabij en ook naar de Baskische jongemannen, die uit eigen beweging een eerewacht hadden gevormd voor keizer Napoleon. Macht wordt geëerd, recht vertrapd.

Het waren flinke gestalten, hun roode mantels waaiden breed uit, op hun blauwe baretten prijkte een arendsveer. Toen de Keizer verscheen riepen zij:

„Vive l'empereur!”

Geen van allen dacht er aan om ook hem te begroeten, die eens hun koning was geweest. Praatte en lachte koning Karel daarom zoo luidruchtig? Wilde hij niet toonen, hoe fel de angel van ijverzucht en zelfverwijt hem in het hart stak? Want Napoleon was de trap afgedaald van het kasteel. Met woorden fraai van vorm, hol van inhoud, had hij koning Karel begroet; nu geleidde hij zelf koningin Marie Louise naar de keizerin, die aan de bovenste trede, op het bordes wachtte.

Prins Ferdinand, door het volk tot koning uitgeroepen,

liep naast zijn jongeren broeder, met saamgeknepen lippen en bewolkt gelaat.

Hij was eerder dan koning Karel te Bayonne gekomen en in die beide dagen waren hem de oogen opengegaan. Hij vreesde nu de beslissing van den Keizer, in wiens belangeloosheid hij eerst had geloofd. Te Bayonne, bijna opgesloten in zijn verblijf, had hij reeds gewenscht om terug te vluchten, meer dan terug te gaan, naar Spanje. Maar bij de Bidassoabrug lagen Fransche troepen!

Hij wierp een blik vol haat en verachting op den man die hem volgde als een getergde stier, de oorzaak van al de rampen, die het koningshuis troffen, de gewetenlooze Godoy. Het vorstelijk gezelschap trad de groote zaal binnen. Marie Loulse zag de zetels met het keizerlijk wapen. Vermoedde zij opeens een valstrik? Haar roode kleur werd purper, plotseling barstte zij uit:

„Het is alles jou schuld! Versta je, jou schuld! Jij hebt het volk laten opruien, jij!”

Haar zoon, wien deze fraaie toespraak gold, zag haar verbaasd aan.

„Iedereen weet wat er in Spanje is gebeurd en wie er de schuld van draagt,” zei hij scherp.

De verhouding tusschen moeder en zoon was zeer droevig.

En Marie Louise wist, wie de schuld was van alles. Door haar had de minister Godoy zooveel invloed gekregen. Hij had het Spaansche volk uitgezogen. Koning Karel bemoeide zich nergens mee en als Godoy maar geld verschafte aan de koningin voor haar weelderige feesten, liet ook zij hem doen in het land wat hij wilde.

Nu maakten de woorden van haar zoon haar nog driftiger.

„Laat hem heengaan, wat doet hij hier!” zei zij tot Napoleon.

Maar Napoleon wilde met al de Spaansche vorsten op goeden voet blijven tot hij zijn doel had bereikt en zij hadden toegegeven aan zijn eischen.

Koning Karel gebod nu echter ook prins Ferdinand te zwijgen. Hij deed altijd wat de koningin wilde en keizer Napoleon bood na eenig oponthoud Marie Louise den arm om haar naar tafel te geleiden. Maar zij zweeg alleen terwijl zij at en het geheele onderhoud was zoo aangenaam, dat er kort daarna een Engelsche spotprent verscheen getiteld:

„Billingsgate,” — dit was de naam van de vischmarkt te Londen — „of de Keizerlijke maaltijd te Marrac.”

Wat de woede van Napoleon tegen het Spaansche vorstenhuis niet weinig deed toenemen. „Spanje werd eens door tirannen geregeerd, thans door nietelingen,” zei maarschalk Berthier zacht tot Bausset, den kamerheer van Keizerin Josephine.

Dat Napoleon die meening deelde, bewees het onderhoud na den maaltijd.

Met zijn schranderen heerschersblik had hij terstond het karakter der Spaansche vorsten gepéild. Later zei hij tot Talleyrand, zijn sluwen minister:

„Karel is een goedhartige, brave huisvader; Marie Louise draagt haar levensgeschiedenis in de lijnen van haar gezicht, een geschiedenis die alles te boven gaat wat de verbeelding zich kan voorstellen, en Ferdinand is niet gemakkelijk te beheerschen en een gevaarlijke vijand van Frankrijk.”

Maar Keizer Napoleon vreesde den wil noch de vierentwintigjarige levenswijsheid van koning Ferdinand.

Het Spaansche koningshuis scheen opnieuw de waarheid te willen bewijzen van het gewijde woord:

„Een huis, dat tegen zich zelve verdeeld is, stort in.”

Na het aangename gastmaal ging koning Karel naar het terras, het saamgestroomde landvolk begroette hem met juichkreten. Zij moesten zeer droevig klinken in de ooren van den gevallen koning. Hij toonde dit niet, maar groette het volk terug op waarlijk vorstelijke wijze.

Napoleon, wien de lessen van Talma nog heugden, behaagde dit minder, vooral toen de jubelkreten verdubbelden.

„Kom mee, dan kunnen wij over onze zaken spreken!” zei hij gemaakt vriendelijk. Hij bood koning Karel den arm en bracht hem terug in de zaal.

„Sire, ga ik ook te snel?” vroeg hij hoffelijk in schijn. Hij bemerkte, dat de grijze vorst hem nauwelijks kon volgen.

„Dat doet Uwe Majesteit altijd,” krijgde Marie Louise.

„Zoo, laten wij dan nu gaan zitten om bedaard de gewichtige zaak te bespreken, waarvoor gij hier zijt gekomen!”

Keizer Napoleon had nu wêer met zijn koninklijke gasten, gekleed in fluweel en satijn, versierd met gouden ketenen en diamanten, plaats genomen in de zaal. Zoo ooit wezen en schijn een lijnrecht verschil vormden, was het bij deze menschen!

„Gij hebt mij tot scheidsrechter benoemd bij uw familietwist, we nu, hoort dan mijn beslissing.”

Napoleon was opgestaan met geheel de waardigheid, die hij had geleerd aan te nemen.

„Gij, koning Karel, hebt afstand gedaan van den troon op het dreigen van uw oproerige onderdanen. Dit hadt gij niet mogen doen. Gij hadt uw rechten behooren te verdedigen of er voor moeten strijden en omkomen!

Als een onwaardig koning hebt gij u gedragen. Het is daarom een rechtvaardige vergelding, dat uw volk u heeft uitgestooten!”

Koning Karel maakte een beweging van hevigen schrik,

maar Napoleon legde met een handbeweging hem het zwijgen op en vervolgde:

„Gij, prins van Asturië, hebt u meester gemaakt van gezag en kroon, terwijl uw vader nog leefde, en als koning heerschte. Dat is verachtelijk en strafwaardig, uw plaats is niet op den troon. Ballingschap zij de vergelding en uw rechtvaardig lot.

Koningin Marie Louise van Spanje, voor u noch voor uw beschermeling, minister Godoy, heb ik een woord of beslissing. U zal eenmaal de geschiedenis richten!”

„U ook!” riep de jonge prins Carlos, alles vergetend, heftig.

Napoleons oogen schoten vonken. Hij voelde de waarheid van dat woord, maar hij bedwong zich.

„Gij zult de ballingschap uwer ouders deelen,” zei hij koel. Weer wendde hij zich tot koning Karel.

„Valençay is een bekoorlijk, uitgestrekt landgoed in Navarre. Het behoort aan mijn minister Talleyrand. Hij wil het u in bruikleen afstaan. Daar zult gij allen in vollen vrede kunnen leven, als gij wilt.”

— Marie Louise begreep

„Gij zult er kunnen genieten van kunst en natuur en de zoete rust van het buitenleven. Dit is veel waard, nu Europa in vuur en vlam staat. Gij zult er mij eenmaal oprecht voor danken. De acte van uw troonsafstand wordt gereedgemaakt. Zij behelst, dat het geschiedt tot heil van het Spaansche volk. Gij en ook uw zoon, de prins van Asturië, zullen die acte onderteekenen. Zij zal u in uw tijdelijk verblijf te Bayonne worden voorgelegd. En daar ik begrijp, dat gij moede zijt, na het aangename onderhoud, dat gij heden te zamen aan mijn tafel hebt gevoerd, staat mijn rijtuig gereed u daarheen te brengen.

Ik wensch u allen een goeden nacht!”

Eer de Spaansche vorsten van hun verbazing waren bekomen, zaten zij reeds in de calèche met het keizerlijk wapen. De garde op het voorplein riep opnieuw: „Vive l'empereur!”

Door zijn rijen reed het gevallen koningshuis naar Bayonne. De stad was dien avond verlicht en versierd. Overal zag men in een lauwerkrans van licht en gloed een reusachtige N. gedekt door de keizerlijke kroon.

Op hun rit door Bayonne zagen ook de Spaansche vorsten die verlichting en versiering. „Wij zijn in het hol van den leeuw!” zei prins Ferdinand.

Zijn moeder beet zich de lippen tot bloed en zweeg — voor de eerste maal van haar leven. Het laatste wat zij had gezien, toen zij bij een kromming van den weg nog een blik wierp op het kasteel Marrac was, — keizer Napoleon met zijn zwarten steek en grijze jas. Zijn gestalte scheen grooter te worden terwijl zij naar hem staarde, tot die ten slotte den geheelen omtrek scheen te beheerschen.

Nog anderen hadden als zij den Keizer gezien op het terras van het kasteel Marrac.

In den dalenden avond marcheerde een regiment infanterie over den smallen weg langs het kasteel. Het waren soldaten en officieren uit aller heeren landen.

Zij waren gekomen, — slechts enkelen vrijwillig, de meesten gedwongen — om Spanje te veroveren voor Jozef Bonaparte, de broeder van keizer Napoleon.

Onder de officieren was er een met de blauwe oogen en lichte haren der noordelijke volken. Hij gaf zijn bevelen in het Fransch en Duitsch met een vreemd accent. De Hollanders bij het regiment kenden hem en hun blik rustte op hem met achting en vertrouwen. Zij wisten, dat hij zich, evenals zij, hier bevond tegen zijn wil. Zij kenden hem

als een wakker officier en een goed man. Zij wisten, dat zijn broeder — tot geluk van het koninkrijk Holland — de raadsman was van koning Lodewijk Napoleon.

„Het is kapitein Ver Horst uit den Haag,” zeiden zij tot hun Duitsche kameraden. „Op bevel van den Keizer is hij hier, opgelicht van zijn bed, precies zooals wij.”

„Geen wonder, dat hij er ernstig uitziet. Oorlog is al akelig genoeg en dan, zoo ver van je land af en vechten om iets, dat je niets kan schelen. 't Is erg naar!”

Ja, wèl was het een zware tijd voor den jongen kapitein. Het bevel van den Keizer was zoo plotseling gekomen, zoo onverwacht: hij had niet eens tijd gehad om afscheid te nemen van zijn familie. Wat zouden zijn vroolijke neeffjes Willem en Jan wel hebben gezegd, toen zij 't hoorden! Vaak was het hem of hij werd gekweld door een banger droom, waaruit hij eenmaal moest ontwaken in een werkelijkheid, die de tegenstelling zou vormen met zijn angstige gedachten. Soms speelde in den korten slaap, die het regiment werd vergund, een glimlach om zijn lippen, tot tromgeroffel en het schetteren der trompetten hem terugvoerde in het heden, dat géén droom was.

Een lange weg had zijn regiment reeds afgelegd, toen het de Spaansche grenzen naderde, en de hooge toppen der Pyreneën in lange, golvende lijn zag blinken tegen de strakke, blauwe lucht.

Hij had vroeger eens gehoord, dat er nergens in Europa een grens bestond, die twee zulke geheel verschillende landen scheidde. Hij zag er thans de waarheid van. Bij andere landen was het verschil nauw merkbaar, maar hier scheidde de Bidassoa twee in geen enkel opzicht op elkaar lijkende landen en volken.

Nauwelijks was het regiment de brug overgetrokken, of in plaats van de levendige, geestige Fransche landbe-

woners met hun schitterende, donkere oogen, zag het de Spanjaarden met norschen, langzamen oogopslag en stroeve bewegingen.

In Zuid-Frankrijk waren zij door welvarende dorpen gemarkeerd met nette huisjes, omringd door rozentuinen; in Irun, de eerste Spaansche stad, waar rust werd gehouden, stonden de groezelige huizen met de kleine getraliede vensters, als één lange muur van grijze, kille steenen. Dicht bij de stad begonnen reeds de stelle bergen, hellingen, ravijnen en met scherpe rotsen gekartelde toppen tot Victoria toe — meer dan drie en dertig Spaansche „leguas” lang — ongeveer vier en twintig mijlen.

Na een korte rust stond het regiment gereed verder te trekken, toen een postillon met den platten, breeden Spaanschen hoed, gehuld in zijn grooten mantel, bij een bocht van den weg te voorschijn kwam. Met stem en sporen dreef hij zijn stevig paard voort om den bevelhebber — hij reed aan de spits met zijn adjudanten — te bereiken. Hij hief de hand op, waarschuwend:

„De Keizer! De Keizer!”

Inderdaad verscheen plotseling Napoleon op den weg, slechts door enkele officieren van zijn gevolg vergezeld. Zijn scherpe oogen gleden langs de en haie opgestelde soldaten. Hij zag gelaatstrekken met gedwongen eerbied; soms ook oogen op zich gericht met nauw verborgen haat.

„Soldaten! Eens zult gij de macht loven, die u naar Spanje voerde. Zegepraal en buit wachten u!”

Luide juichkreten klonken plotseling uit meer dan duizend monden. Napoleon wist altijd het rechte woord te vinden.

Dit was vaak het geheim van zijn geweldigen invloed op het leger. Onmerkbaar glimlachte Napoleon. Hij had een zonderlingen glimlach, zijn gelaat bleef onbeweeglijk, alleen om zijn lippen trok het even. Opeens deed zijn paard een

zij sprong, een kleine adder was over den weg geschuifeld en had het dier gebeten.

Wild van woede en angst steigerde het paard op zijn achterbeenen. Vele armen strekten zich uit, maar een krachtige hand had den teugel reeds gegrepen. Met opgesperde neusgaten en flikkerende oogen stond het paard stil.

De Keizer was afgestegen:

„Ik dank u, gij zijt een bruikbaar man. Wie zijt gij?”

„Adolf Ver Horst, kapitein bij de Hollandsche lansiers. Mijn broeder is adjudant van koning Lodewijk. Ik was voor eenige weken te Parijs, toen werd ik plotseling ingelijfd bij het leger.”

Napoleons gelaat was minder stroef dan gewoonlijk:

„Ja, ik heb veel flinke soldaten noodig. Dat ik er u ook voor houd, bewijst deze opdracht. Bezorg deze depêche.”

Vóór kapitein Ver Horst recht begreep wat er van hem werd geëischt, was Napoleon weer verdwenen, zooals hij was gekomen . . . gelijk een wervelwind. Hij vond zijn lastbrief geschreven op de achterzijde der depêche. Hij las:

„Den officier, wien dit stuk is overhandigd, wordt bevolen terstond gevolg te geven aan zijn ontvangen last.

Hij zal zich onmiddellijk op weg begeven en kan alzoo Vittoria bereiken tegen vier uur in den morgen, volgend op zijn afrit. Hij zal dit geschrift eigenhandig aldaar overgeven aan generaal Verdier; vervolgens zal hij, zonder een uur oponthoud, zijn reis voortzetten naar Burgos om daar aan maarschalk Bessiéres inzage te geven van den brief. Te Burgos zal hij vertoeven tot de maarschalk hem verder zendt.”

Als eenige handteekening droeg de lastbrief een N.

Maar kapitein Ver Horst begreep. Hij vroeg verlof aan den regimentschef, die óók begreep.

„Haast u! Gij zult rang en invloed herwinnen!” luidde diens raad:

Kapitein Ver Horst was gereed.... De postillon met den wijden mantel, die eerst de nadering van den Keizer had bericht, was bereid hem als gids te dienen.

„Gij zult dag en nacht moeten doorrijden, Caballero!” zei hij in gebroken Fransch, met Spaansch doorspekt. Gebaren vulden zijn woorden aan. „Mijn paard heeft schelletjes aan het hoofdstel, dus zult gij het kunnen hooren als de duisternis u belet het te zien. Mijn harddraver legt gemakkelijk twee en een halven mijl in het uur af, berg op, berg af. Gij zult uw gids prijzen!”

De tocht ving aan over stoffige, ongelijke wegen vol kuilen en gaten, met steenen bezaaid, overwoekerd door dorens en kleine, scherpe cactussen. Maar de paarden hielden zich goed. Op het door Napoleon aangegeven uur was Vittoria bereikt. Door de nauwe, morsige straten reed kapitein Ver Horst terstond naar het huis met witte zuilen, dat hem werd aangewezen als het verblijf van generaal Verdier.

Hij vond den tijdelijken kommandant van Vittoria gebogen over depêches, omringd door adjudanten en ordonnans-officieren.

„Bericht van den Keizer! 't Is goed! Het heele land is feitelijk in opstand tegen ons. Murat heeft een harde noot te kraken daar ginds, te Madrid.

Gij moet verder? 't Zou beter wezen als gij teruggingt op uw weg en den Keizer bericht bracht. Maar hij heeft bevolen... Daarom — ga!”...

Generaal Verdier was reeds weer verdiept in zijn papieren, kapitein Ver Horst ging.

„Is er hier nergens gelegenheid om iets te eten?” vroeg hij zijn gids, die buiten, in afwachting, op knoflook stond te kauwen.

„Olla podridal” luidde kortaf het antwoord. Toen bracht de gids, die spreken zilver, zwijgen goud vond, kapitein Ver Horst door een porta en een huerta ¹⁾ naar een vuil grauwwit huis met scheefgezakten gevel en een grooten kuil voor de deur. In dien kuil speelden groezelige kinderen met verwarde zwarte haren, ganzen snaterden in de huerta en uit het donkere voorhuis klonken schelle vrouwenstemmen.

Een groote, magere vrouw met geelbleek gezicht en zwarte, vlamrende oogen kwam te voorschijn. Dreigend trok zij haar wenkbauwen samen op het gezicht van den vreemdeling.

De gids sprak met haar in het Spaansch.

Zij knikte en ging in huis om spoedig terug te keeren met een zak van geitenhaar, gevuld met landwijn en een schaal vol soep, waarin uien en knoflook het hoofdbestanddeel schenen te vormen. Met een loenschen blik op den vreemde, den vijand van haar land, wilde zij weer gaan.

„Eet eerst zelf!”

De gids greep haar bij den arm. Een oogenblik aarzelde zij. Toen nam zij een lepelvol, een tweede en nog een.

„Is het zoo goed? Laat mij dan nu gaan!”

De gids had het kleinste kind uit den kuil gehaald.

„Dan zal ik er hem eerst van laten eten.”

Toen gaf de vrouw een gil, ontrukte hem het kind en snelde er mee in huis.

„Eet geen druppel!” waarschuwde nu de gids. „De soep is vergiftigd. Zij zelf neemt nu zeker een tegengif of sterft door haar haat. De Spaansche vrouwen vergifftigen de putten vaak evenals het eten. Reeds menig Fransch soldaat is er het slachtoffer van geworden. Uw keizer zal een moeilijke taak hebben als hij ons land wil veroveren. Ik

¹⁾ poort en tuintje.

heb gemerkt, dat gij niet tot zijn volk behoort al zijt gij bij zijn leger. Daarom heb ik u gewaarschuwd."

„Ge hebt goed geraden, ik werd gedwongen om naar Spanje te gaan. En thans heb ik een last ontvangen, dien ik moet volbrengen. Laten wij daarom verder gaan."

„Moordenaar! Duivel!" krieschte achter hen de stem der vrouw. „Nu moet ik sterven om hem, om jullie! — Vloek over den Franschen keizer en zijn soldatentroep. 't Is hun schuld!"

Zij zagen haar over den grond kruipen, zich in het stof wentelen in hevige krampen. Nog eenmaal sloeg zij wild om zich heen, toen lag zij stil . . .

„Het vergif heeft snel gewerkt. Goed, dat gij niets hebt gegeten van de soep. Anders laagt gij daar nu," zei de gids lakoniek. „Vort, bruin, hu!" . . .

Hij liet zijn paard den teugel voelen en rende verder. Adolf Ver Horst voelde een rilling door zijn leden varen. Welk een volk, woest en wreed in zijn hartstocht en zijn haat, moest worden bestreden om onrechtmatig een land te veroveren! In ernstig zwijgen zette hij den tocht voort.

HOOFDSTUK II.

Maarschalk Bessières had na inzage der dépêche „den ordonnans Vèrre Ors” terstond verder gezonden, naar prins Murat te Madrid.

„Haast u!” was zijn eenig woord geweest.

De klokken te Burgos sloegen het middaguur, toen Adolf Ver Horst de grauwe poort binnen reed, de laatste nagalm van de kathedraal trilde nog door de lucht toen hij zijn reis weer voortzette naar Madrid. De weg werd slechter dan zelfs in Spanje de wegen gewoonlijk waren. De gids prevelde aldoor voor zich heen om de lieve heiligen over te halen toch te zorgen, dat zijn paard niet struikelde en geen struikroovers het toeligden op zijn nieuwen mantel of zijn leven. Zijn gejammer was zonder grond: er gebeurde niets.

De meeste menschen maken zorgen voor den tijd, benemen zich op die manier noodeloos hun gemoedsrust en zoeken dan evenals deze gids — hulp en troost waar die niet zijn te vinden.

Weer sloegen de klokken het middaguur, toen kapitein Ver Horst Madrid binnenrende. Hij voelde zijn leden als geradbraakt van den gejaagden, onafgebroken rit, zijn handen konden den teugel nauwelijks meer vasthouden, maar toch liet hij zich dadelijk het verblijf aanwijzen van den bevelhebber, prins Murat.

Hoe vermoed van zijn reis, merkte kapitein Ver Horst toch op, dat er een buitengewone drukte heerschte in de stad. Op de Puerta del Sol verdrong zich het landvolk. Zij brachten groenten en vruchten in de stad, maar toen er een muilezel — aan weerszijden met manden beladen — struikelde, lagen er tusschen de gevallen granaatappelen ook de lange messen op de straat, waarmee een Spanjaard zijn tegenstander met één slag weet te vellen.

Maar op de heuvels om Madrid blonken de witte tenten der Fransche soldaten, en glinsterden dreigend hun kanonnen.

Jonge meisjes met roode bloemen in de zwarte haren en den kanten mantilla op het hoofd, zochten in haast de vruchten bij elkaar. En meteen verborgen zij de vlijmscherpe navaja's — messen. Toen liet een jonge boer de castagnetten rinkelen. Het was een vroolijk groepje, dat nu den Fandango — den opwindenden nationalen dans begon te dansen.

Vlugge voeten maakten sierlijk de eerste passen, een Zigeunerjongen speelde een vroolijk wijsje op zijn gitaar . . . Alles scheen onschuldige vroolijkheid, maar Adolf Ver Horst had de lange messen gezien . . .

Hij had reeds vernomen met welk een grenzenlooze vreugde, met hoeveel hoop op een betere toekomst het volk koning Ferdinand had toegejuicht, toen hij zijn intocht deed te Madrid. Met bloemen was de weg bestrooid, van al de balkons daalde een rozenregen neer op het hoofd van den jongen vorst, die met zijn broeder, Don Carlos, en Don Antonio, zijn oom, zonder lijfwacht of machtsvertoon, vriendelijk groetend heenreed door de menigte.

Het Spaansche volk had, tot nu toe, zijn vorsten nauwelijks kunnen zien door de haag van soldaten, die hen omringde als zij uitreden.

Nu volgde aller oog vol toekomstverwachting den schimmel met het dekkleed van purper en de vriendelijke gestalte, die hij droeg, en tusschen de juichkreten klonken verwenschingen voor koning Karel, die, na eerst te hebben gezwicht voor den wil van het volk, nu zijn kroon wilde afstaan aan keizer Napoleon, liever dan zijn zoon op den troon te zien.

„Wij zullen de rechten van onzen jongen koning verdedigen tot onzen laatsten snik!” stond te lezen op ieder gelaat.

Nu was die jonge koning de gevangene van den meedoogenloozen Franschen keizer!

Wel had hij zijn oom als regent achtergelaten, maar Murat heerschte. Hij was, beschermd door een geheel leger, Madrid binnengetrokken.

„Bona- of Mala-parte!” hoorde kapitein Ver Horst achter zich roepen toen hij afsteeg bij het paleis, nu door Murat betrokken. Hij wist niet, dat dit de naam was van een nieuw spelletje, waarvan die naam de beteekenis aangaf.

Het giste en kookte in Madrid. De Junta was aan het werk. Dit was de naam der voorloopige regeering, feitelijk een geheime beweging, waarvan de leden hadden gezworen zich te verzetten tegen keizer Napoleon.

Prins Murat, groothertog van Berg — Gran troncho de berzas — groote koolstronk luidde spottend de „vrije” Spaansche vertaling — schreef juist aan zijn keizerlijken behuwbroeder, toen diens „ordonnans” werd gemeld.

Murat droeg een witte uniform, afgezet met gouden banden en biezen. Hij hield veel van praal en pracht, hij was als gewoon soldaat in dienst gegaan. Maar het zou eervoller zijn geweest, als hij eenvoudig was gebleven bij zijn voorspoed.

Nu schreef hij aan den Keizer, dat hij om het volk te

Madrid in toom te houden feesten en een stierengevecht wilde geven, „zelfs een vuurwerk, hoewel ik er geen geld voor heb.”

„De keizerlijke tent is gereed. Het volk stroomt er naar toe om die te bewonderen. Ik wenschte, dat Uwe Majesteit die tent kwam gebruiken, om de ware stemming te leeren kennen, die te Madrid heerscht. Want het volk is de onzekerheid moe en begeert mij — tot koning!”

Het groote woord was geschreven. Murat was Gascogner genoeg om te gelooven wat hij vurig begeerde

En in de voorstad Carabanchel, waar het volk zich ophoopte, werden de messen gewet! — Maar Murat, groothertog van Berg, hoorde met welgevallen van de komst der Spaansche vorsten te Bayonne.

„Zij zijn den Bidassoa over en ik ook!”

Hij zag kapitein Ver Horst aan of ook deze de beteekenis vatte van zijn woorden. Maar geen enkele trek op diens gelaat toonde, dat hij begreep. De aanstaande koning van Spanje fronste geërgerd de wenkbrauwen en maakte het onderhoud kort met dien onbevattelijken ordonnans van den Keizer.

„Gij zult wel vermoeld zijn van uw rit. Ga daarom wat rusten, om daarna mee te kunnen genieten van de feesten, die ik dezer dagen geef. Muziek en bals, een vuurwerk en een stierengevecht”

Weer las hij geen belangstelling op het ernstige gelaat van den man die, tegen zijn wil, naar Spanje was gevoerd en nu in een lageren rang dan hij vroeger had bekleed, den verdrukker van zijn volk moest dienen in een ver, vreemd land.

„Ga nu. Weldra zal mijn antwoord aan den Keizer u ter hand worden gesteld.” Geen woord van dank over de voorbeeldelooze snelheid, waarmee de „ordonnans” den

langen, moeilijken weg had afgelegd — Murat zag in de toekomst feesten en een kroon.

„Gij zijt zeer vermoeid, Senor,” zei Juan toen Adolf Ver Horst het paleis verliet.

— De jonge gids scheen belangstelling te hebben opgevat voor den caballero, die hem zoo mild had beloond.

Adolf Ver Horst knikte:

„Breng mij naar een goed hotel!”

Juan boog met Spaansche deftigheid en hield ook het paard van den „cabellero” bij den teugel. Deze was te vermoeid om iets vast te houden. Maar het gedrang werd zoo hevig, dat zij werden meegesleept door den volksstroom.

„De Junta wil het! Naar het paleis! Naar het paleis!”

„Wat gebeurt er toch?” vroeg kapitein Ver Horst.

„Don Francisco is nog in Madrid met de koningin van Etrurië, zijn zuster. Zij mogen niet weggaan; de Junta — zoo heet onze voorloopige regeering — wil het niet — het volk ook niet, maar de vreemde prins heeft het bevolen.”

„De Groothertog.... Murat, bedoelt gij?”

Juan mompelde iets waarin duidelijk „il troncho....” klonk. Een gebrul brak zijn antwoord af. Het klonk uit honderden monden, het plantte zich voort, werd herhaald en overgenomen, dierlijk woest klonk het. Zij waren nu zeer dichtbij het koninklijk paleis en zagen, dat achter het traliehek reiskoetsen gereed stonden. Een bleeke, schoone vrouw, de zwarte mantilla op de golvende haren, trad op het bordes van het paleis, zij hield haar zakdoek voor de oogen en schreide.

„De koningin van Etrurië. De dochter van koning Karel.... En haar broeder Don Francisco!.... ¹⁾ Hij

¹⁾ Marie Louise, het 5de der zes kinderen van Karel IV. Zij was getrouwd met haar neef, Lodewijk van Parma, koning van Etrurië. Destijds een rijkje in Italië.

Don Francisco was de 3de zoon van den Koning.

volgt haar! — Daar staan de reiskoetsen! Zij zullen niet gaan! Ook zij gevangen in Frankrijk! Nooit.... Viva Espana!"

Woede streed met Castilliaanschen trots om den voorrang op al die donkere, hartstochtelijke gezichten. De jonge Don Francisco — hij was nauwelijks veertien jaar — deed verschrikt een stap terug. Want de eerst met zoo-veel zorg verborgen messen blonken nu overal, steenen vlogen door de lucht, werden opgestapeld tot barricaden — het sein tot woesten tegenstand.

„Wij laten onzen prins niet gaan! Hij is de laatste!"
Het volk voelde, dat met het vorstenhuis zijn vrijheid heenging.

De zon wierp haar gouden stralen over de bonte menigte. Het was marktdag geweest, al de boeren uit den wijden omtrek vermeerderden met hun woede en haat de opgewondenheid der inwoners van Madrid.

„Hier! Een vijand van ons land! Een Fransche uniform!"
Een boer met norsche, dreigende trekken greep het paard van kapitein Ver Horst in den teugel.

„Laat den caballero vrij! 't Is geen Franschman!"

„En zijn uniform dan? Aan de galg met alle Franschen!"

Een hevig gekraak deed het volk een oogenblik uit elkaar stuiven. De batterijen op de heuvels waarschuwden: een kogel was over de hoofden der menigte gevlogen en had een dak versplinterd. Dakpannen en steenen ratelden, het geschreeuw en gegil verdubbelde. Vrouwen raakten onder den voet, ruwe vuisten grepen de Fransche soldaten, die tusschen de menigte waren verdwaald en traptten ze neer.

„Senor, kom!" Juan had een poortje opgedrukt, dat half aan stond, zij kwamen in een langen, donkeren doorgang, voor enkele oogenblikken bevrijd van geweld en

doodsgevaar. Op de straat verdubbelde het tumult. Baricaden verzezen plotseling, steenen suisden door de lucht, schoten knetterden. En de lentezon bleef op dien vreeselijken tweeden Mei stralen met warmen, gouden gloed, kristalblauw zag de hemel, zacht gleeed de wind over opgewonden en gewonde aangezichten, als een liefelijke streeling.

Donker en kil door de schaduwen, die de hooge muren wierpen, was het echter in den smallen doorgang tusschen de oude huizen. Juan hield het paard van kapitein Ver Horst weer bij den teugel: het zijne was weggerend, dwars door het volk, bij den donder van het eerste kanonschot.

„Senor, wij moeten hier te voet weer van daan. Er is nu geen ruimte voor paarden op de straten.”

„Waar moet mijn paard dan zoolang blijven?”

Bezorgd klonk die vraag. Als alle goede menschen hield ook Adolf Ver Horst veel van dieren.

„Er zal wel een afdak achter dit huis wezen, bij het binnenplein”, zei Juan. Hij had goed geoordeeld.

Het oude huis was gebouwd op Moorsche wijze. Toen Juan een zijpoortje openstiet, kwamen zij op een met marmer bevloerde binnenplaats. Een galerij met pilaren sloot het vierkant in, hooge openstaande deuren kwamen er op uit. Geen mensch vertoonde zich.

„Aan de achterzijde is een bruine deur, dáar zal de stal wezen, en daar is zeker een toegang tot een andere straat,” zei Juan. Bij een der open deuren stonden eenige mannen in druk gesprek. Een van hen, een man met een langen, grijzen baard, hield een brief in de hand. Hij scheen hem te hebben voorgelezen.

„Zoo moet het gaan! Weg met de Franschen!” ...

Maar de anderen begonnen te lachen:

„Wensch dat Patrick niet toe! Zie eens hoe goed hij zich vermomd heeft! Op en top een Fransoos!”

Hij wees naar kapitein Ver Horst en allen riepen:

„Goede reis, Patrick, en veel voorspoed op je onderneming!”

Adolf Ver Horst verstond het niet, maar Juan scheen te begrijpen:

„Kom!” zei hij snel en beiden verdwenen door de bruine deur. Zij kwamen nu inderdaad in een stal, die toegang gaf tot een smalle achterstraat. Hier was het stil en rustig, hoewel het gerucht van den strijd en het schieten er ook werd gehoord. Een jongen van ongeveer veertien jaar met helder blauwe oogen en rosblond haar in een matrozenpak gekleed, liep ongeduldig op en neer in de straat.

Toen hij kapitein Ver Horst zag sprong hij op hem toe:

„Patrick, wat gelukkig dat ik je zie! Ik heb je drie dagen overal gezocht!” zei hij in het Engelsch.

„Ik ben Patrick niet.”

Verwonderd zag kapitein Ver Horst den jongen aan. Wat beduidde dat toch? Patrick! zoo hadden die Spanjaarden op den patio hem ook al genoemd.

„O, excuse me . . . Gij lijkt sprekend op hem, al zijt gij nu anders gekleed!”

„Wie ben jij?” vroeg Adolf Ver Horst.

„Ik ben Johnnie Mac Farlane. Ik kom uit Schotland. Wij lagen met ons schip — het komt uit Plymouth, voor Barcelona. Met Patrick moest ik brieven van den kapitein bezorgen. Er was haast bij, want als de vloed opkwam zouden wij wegzeilen. Zoo gauw wij konden deden wij onze boodschappen. Het bootje wachtte op ons in de haven. Wij waren meegegaan met een venter, die vruchten en versch vleesch aan boord had gebracht. Wij stapten in, maar meteen kwam er een rukwind, de boot sloeg om,

slechts met veel moeite werden wij gered. Wij bleven een heelen tijd bewusteloos en toen wij weer bijkwamen was ons schip weggezeild. Daar stonden wij!...

Patrick verstond Spaansch en een van de mannen, die ons had helpen redden, praatte eens heel lang met hem. Toen zei Patrick tegen mij, dat wij met dien man mee moesten gaan, dan zouden wij het goed hebben, want als wij te Barcelona bleven moesten wij dood gaan van den honger. Zoo kwamen wij hier. Patrick bracht heel veel brieven weg of deed verre boodschappen. Maar nu heb ik hem sinds drie dagen niet meer gezien en weet ik niet wat ik beginnen zal."

"Waar is het huis, waar je hier in de stad hebt gewoond?"

"Dat weet ik niet. Wij sliepen iederen nacht ergens anders, en overdag deden wij boodschappen. 's Morgens kwam er iemand met een langen, grijzen baard, die sprak met Patrick en dan gingen wij uit."

De blauwe oogen van Johnnie keken zoo angstig, dat kapitein Ver Horst diep medelijden met hem kreeg. Hij dacht aan Jan, zijn jongste vroolijke neefje. ¹⁾ Als die eens zoo verlaten moest rondzwerven in een vreemd land!

"Ga maar met mij mee, Johnnie!" zei hij vriendelijk. "Ik ben een Hollandsch officier, en zal je misschien beter helpen dan Patrick."

"Mijn vader is ook officier op een oorlogsschip," zei Johnnie verheugd. "Ik moet dat ook worden, later. Als ik nu eerst maar weer weg kom uit Madrid, waar ze zoo vreeselijk schieten."

Inderdaad schenen de straatgevechten steeds heviger te worden. Er werd geschoten uit deuren en vensters: van alle zijden suiden de kogels. Juan had al de kennis, die hij van Madrid bezat, noodig, om door nauwe, bochtige

¹⁾ Zie Uit bange dagen.

straatjes en donkere stegen — die nu meer dan verlaten waren — de beide vreemdelingen te brengen bij een tuinpoortje van het paleis, dat Murat thans bewoonde.

„Hier neem ik afscheid van u, Senor (mijnheer). Het wordt te gevaarlijk voor mij om nu met een Fransch officier te worden gezien.”

Kapitein Ver Horst beloofde hem ruim en dankte hem hartelijk voor zijn trouwe diensten.

„Wees echter voorzichtig, Juan! Meng je niet in het tumult. De Franschen zullen de overhand behouden. Zij zijn de sterksten!”

„De Castillianen tellen hun messen, niet hun tegenstanders!” zei Juan trotsch. Toen wikkelde hij zich met Spaanschen zwier in zijn mantel en verdween zoo snel hij kon. De wacht bij het tuinpoortje liet kapitein Ver Horst en zijn jongen beschermeling passeeren, ongehinderd bereikten beiden het paleis.

De ordonnans Lagrange, van de Waalsche garde, rende het voorplein op; gescheurd was zijn uniform, bebloed zijn gelaat. Hij was door Murat naar de koningin van Etrurië gezonden, om te zorgen, dat zij dien dag vertrok.

Murat ontving hem in de voorhal:

„Hoogheid, geheel Madrid is in opstand! De paarden zijn weggebracht van het rijtuig der koningin, het volk heeft de teugels doorgesneden.

Messen glinsteren in iedere vuist, menig Fransch soldaat is zwaar gekwetst of onder den voet geloopt. Als de grenadiers van den dichtstbijzijnden wachtpost mij niet te hulp waren geschoten, had ik er ook het leven niet afgebracht!”

Oproer! Murat had het reeds lang gevreesd, al had hij zijn angst trachten te verbergen. Nu dacht hij aan de raadgeving van Napoleon:

„Vergeet niet, hoe ik altijd heb gehandeld bij oproer in de groote steden. Waag de soldaten niet buiten, laat ze de huizen aan het begin en het eind van de straten bezetten en dan uit de vensters schieten!” ¹⁾

Murat, die enkele uren vroeger de depêche had ontvangen van Napoleon — door kapitein Ver Horst — waarin zijn machtige behuwdbroeder hem harde waarheden zei over zijn gemis aan doorzicht, zijn weifelen en dralen, besloot ditmaal door te tasten.

Zijn antwoord aan den Keizer lag nog op de tafel.

„’t Is of ik een slag op mijn hoofd heb gekregen. Ik betwijfel of ik de verwijten verdien van Uwe Majesteit. Er zijn hier nergens samenscholingen. Er dreigt geen oproer!”

En nu was het oproer plotseling losgebarsten!

Hoe fel zouden hem thans Napoleons verwijten geeselen! ’t Was of hij ze al las, al — voelde! Zou hij in ongenade vallen? — En meer dan ooit schitterde hem de kroon tegen van Spanje...

Ongenade nú! Dat zàl, dat màg niet! Ik zàl doortasten, Spanje redden voor — mijzelfen!

Hij gaf zijn bevelen. Zij waren wreed en hard.

Terstond rukte de infanterie uit en de Poolische ruitery — zij hadden hun kamp vlak bij het paleis opgeslagen. Nu maakten zij den weg vrij voor Murat — op bloedige wijze. Zoo bereikte hij met een sterk escorte den heuvel St. Vincent. Daar was de garde cavallerie gelegerd, hier kon Murat geheel het van woede kokende, strijdende Madrid overzien. Hij had kapitein Ver Horst bevolen hem te vergezellen.

„Gij zijt in het tumult geweest. Geef mij de inlichtingen, die ik behoef!”

„Johnnie, blijf op het paleis tot ik terug kom!” had zijn beschermer tot den kleinen Schot gezegd.

¹⁾ Napoleon aan Murat, 10 April 1808.

„Ik heb vandaag een slag op mijn hoofd gekregen!“ ¹⁾ mompelde Murat. Maar toch gaf hij zijn bevelen zonder aarzelen of medelijden. Zij zouden dood en ellende brengen óver honderden — het legde bij hem geen gewicht in de schaal. Weldra renden de ordonnansen naar iedere wijk der groote stad, waar Fransche troepen gelegerd waren. Murat zag van zijn hoogte hoe sommigen van hen door het woedende volk werden gegrepen en letterlijk in stukken gescheurd — hij zag het kalm aan en zond versterking.

Opeens was het of een groote waaier van ijzer en staal zich ontplooidde, die haar middelpunt had in de binnenstad bij la Puerta del Sol. Van de oostzijde galoppeerde de cavallerie van Grouchy, van de westzijde de fuseliers van de garde onder generaal Frederichs.

De Mammelukken met hun breede tulbanden en groote, kromme sabels renden hen vooruit. Verschrikt stoof het volk uiteen. Een ontzettend gedrang ontstond op de hoeken van la Platerla en de Alcalastraat, waar de beide legerafdeelingen zich in stormpas vereenigden.

„Naar de voorstad! Naar Carabanchel!“ gilden de vrouwen. Dichte drommen van als door furiën voortgezweepte menschen renden dien kant uit, zij werden teruggedreven door de kurassiers, die oprukten naar de Toledostraat. Nog één uitweg was er, door een doolhof van straatjes en stegen naar de noordzijde van Madrid, om zoo door de velden te ontkomen. De wanhopige, half verstikte menschenmassa trachtte thans door de Fuencarralwijk het leven te redden. Zij stieten op generaal Lefranc, die het bevel van Murat had ontvangen:

„Geen kwartier!“

Het was tien uur. Stigt klonken de heldere slagen van de

¹⁾ „C'est une tuile qui me tombe sur la tête.“ (Murat aan Napoleon.)

kerktorens, de gebeeldhouwde spitsen werden verguld door de stralen der morgenzon.

Maar daartusschen rolden nog andere klokketonen; dof jammerend, angstig kleppend was het of een koor van verschrikte stemmen waarschuwde:

„Te hulp! Brand! Brand!”

Inderdaad hadden de batterijen hun vreeselijk werk gedaan: aan verschillende zijden begon Madrid te branden.

De knetterende vlammen brachten het volk tot het uiterste. Aan alle zijden bedreigd door bajonetten en sabels, de rosse vuurgloed boven hun hoofd, werd de volkswoede tot razernij, er was geen vuist meer zonder mes, niemand die het verlies van zijn have en goed niet bloedig wilde wreken. Madrid werd een hel dien dag, een hel van bloed en vuur. Onder de gebeeldhouwde arcaden der huizen, achter het fraaie smeedwerk der vensters knalden schoten, het blanke water der fonteinen werd roodgekleurd, van de balkons stroomde een vuurregen. Murat nam bloedige wraak. Wie niet kon vluchten werd neergesabeld of vertrapt door paardenhoeven. De hertog van Hyar gaf zelf bevel om zijn huis in brand te steken, andere Grandes volgden dit voorbeeld. Murat zag het. Van zijn veilige hoogte blikte hij in de hel, ontketend door zijn toedoen.

Hij zag de Mammelukken ieder neersabelen, die ze den weg versperde, hij hoorde de kreten van het volk opklinken, luid en luider aanzwellend als de golven bij stormgetij:

„De Mooren zijn teruggekeerd! De Mooren!”

De oude haat tegen de Mooren werd gewekt en vermengde zich met den nieuwen haat tegen de Franschen.

Doch tevergeefs tracht het volk te winnen, zijn geweldigste tegenstanders zijn paarden en kanonnen, en de kromme sabels der Mooren.

Opnieuw teruggeworpen, herinnert zich eensklaps een volksaanvoerder, dat het arsenaal zéér nabij is.

Hij roept het, hij schreeuwt het zijn medestrijders toe. Plotseling weerklinkt de kreet:

„Naar het arsenaal, naar de wapenmagazijnen!”

Een kwartier later is het arsenaal geplunderd en het volk opnieuw gereed om te strijden voor zegepraal of ondergang.

Een Spaansch legercorps wordt omsingeld en ontwapend. Nu kent de opgewondenheid van het volk geen grenzen meer. De Spaansche soldaten strijden thans aan hun zijde. Een van hun aanvoerders, de officier Daoïz roept:

„Laten wij sterven, wij zijn de vernederingen der Franschen moede!”

Geweren worden uitgedeeld, stukken geschut gericht, het gevecht wordt een slachting tot Daoïz neervalt, door een degenstoot getroffen midden in het hart.

Dit brak den tegenstand. — De klokken sloegen twee uur. Thans gingen O' Farill en Azanza naar Murat. Zij vonden hem nu op den heuvel del Principe.

Met zijn gejaagde, angstige bewegingen, met oogen strak van vrees, maakte Murat geen zeer vorstelijken indruk.

Hij luistert naar den raad van O' Farill, hij geeft toe aan de dringende verzoeken van d' Azanza. Generaal Harispe ontvangt bevel hen te volgen. D' Azanza weet eenige leden der Cortes te bewegen zich bij hen aan te sluiten. Het zijn allen inwoners van Madrid, welbekend bij het volk. Spaansche en Fransche officieren volgen den kleinen stoet, die nu door de straten rent, voorafgegaan door een Fransche patrouille met de witte vlag.

„Houdt op! Staakt den strijd! Vrede! Vrede!” . . .

Zij stooten op een escorte krijgsgevangenen van de Franschen! Op raad van d' Azanza worden zij allen vrijgelaten.

Het volk, even onberedeneerd in zijn haat als in zijn edelmoedige opwellingen, juicht...

Fransche soldaten, thans ontzet door hun kameraden, beschermen nu op hun beurt de Spaansche aanvoerders wier gevangenen zij eerst waren geweest.

Het wordt plotseling een algemeene verbroedering. Allen schijnen moede van het bloedvergieten. Het schieten houdt op, het volk verbindt zijn wonden onder de marmeren met bloed bespatte zuilengalerijen der paleizen.

Maar hoewel Murat herademt denkt hij niet aan vrede.

Wat zal de Keizer zeggen?

Murat moet heerschen in Madrid, zal hij eenmaal heerschen als koning over Spanje.

Een militaire rechtbank wordt in haast gevormd op zijn bevel. Zij moet verhooren afnemen, uitspraak doen, vonnissen, nog dien eigen dag.

Wie met de wapens in de hand werd gegrepen, zal worden gefusilleerd...

De avond valt, de inwoners van Madrid herademen een weinig. De brandende huizen zijn gebluscht, de boeren weer weggetrokken uit de stad, stilte heeft het oorverdovend rumoer, het schreeuwen en schieten vervangen.

Een looden rust daalt over de groote stad, over de uitgeputte menschen. De avond wordt nacht, de stilte blijft heerschen, o! de rust zal zoet wezen, rust na strijd.

Plotseling.... Wat is dat? Er klinken schoten, onder de boomen van het Prado bij den Mazanarès, van de heuvels. Geheel Madrid schijnt plotseling vervuld met het fluiten van kogels, het knetteren der schoten....

De moedigsten wagen zich opnieuw op de straten, waar de nacht heerscht, droeve nacht. De donkere lanen van het Prado laten het goudlicht der sterren niet omlaag glijden, toch glinsteren er lichtvonken onder de zware

boomen. Kleine lantarens zijn opgehangen hier en daar en overal, er zijn veel ter dood veroordeelden, en de Fransche soldaten moeten kunnen zien waar zij treffen. De kleine, zwevende glansbollen geven licht . . .

De schoten blijven knallen, de lentelucht is gebalsemd met bloemengeuren, zacht ruischen de golfjes van den Mazanarès. Als de zomerzon ze opdroogt, zullen de rotssteenen op zijn bedding rood zien van vergoten bloed.

Murat nam wraak op de oproerlingen tegen zijn gezag, verschrikkelijke wraak.

Vele uren gingen voorbij eer de stervenskreten zwegen, geen schoten meer knalden. Toen zonken de nachtelijke nevelen als een lijkwade over Madrid. Dat was het einde van den „dos de May”. Geen Spanjaard kon zich later ooit dien dag herinneren of dien naam uitspreken zonder een huivering van ontzetting, een rilling van medelijden.

Want het was de wanhopige uitbarsting geweest van een volkswoede, die zijn oorsprong vond in nationale fierheid. En, hoewel dien dag overwonnen door de overmacht der Franschen, bleven toch de Spanjaarden overwinnaars, omdat met de nationale fierheid zich thans verhief de nationale haat. De gelofte „vergelding” gefluisterd bij het groote graf, waarin de slachtoffers van dien tweeden Mei waren neergelegd, werd geuit met van ontroering bevende lippen. Maar de hand van den spreker omklemde vaster zijn wapen en zijn geheugen bewaarde de namen der gevallen: zij waren in bloed geschreven.

„De orde is weergekeerd in Madrid, rust heerscht overal,” meldde Murat den volgenden dag aan den Keizer.

En Napoleon, reeds ingelicht over den angst en de misslagen van Murat, antwoordde koel:

„Dat verheugt mij, ook om den nieuwen koning. Want

ik heb Jozef Bonaparte, koning van Napels, aangewezen, om als koning te regeeren over Spanje."

Dat was de tweede slag, dien Murat op zijn hoofd kreeg. Hij had op het paleis te Madrid reeds dezelfde hofgebruiken ingevoerd, als op de Tuilerieën heerschten.

Thans ontving hij bevel alles in gereedheid te brengen voor de komst van den nieuwen koning!

In dof stilzwijgen vernam het volk die tijding, hoorde het, dat zijn eigen vorsten naar Frankrijk waren gezonden als ballingen.

Voor het hartstochtelijke Spaansche volk bestond thans slechts één gedachte meer:

„Wraak!"

Dat was het begin van den oorlog tegen Frankrijk, die zes jaar zou worden voortgezet en pas zou eindigen met den val van Napoleon.

HOOFDSTUK III.

„Spanjaarden! Na vele jaren van onderdrukking, scheen het, dat gij uw ondergang nabij waart. Ik zag uw lijden en zocht een middel om u te redden!

Ik heb het gevonden en weet nu, dat uw nakomelingen mij nog, na eeuwen, zullen zegenen. Want het koningshuis, dat u regeerde, had zich zelven overleefd. Ik ga u een nieuwen, een beteren koning geven. . . . Ik zal de roemruchte kroon van Spanje plaatsen op het hoofd van mijn tweede ik . . . van mijn broeder Jozef.

Schept moed, hebt vertrouwen op de toekomst, want ik wil, dat ook uw laatste nakomelingen mij zegenend zullen herdenken met de woorden: „Hij is de redder geweest van ons vaderland!”

Zoo luidde de hoogdravende proclamatie van keizer Napoleon aan het Spaansche volk.

Het gold de kroon van Spanje.

De tijding, dat de Fransche overweldiger die kroon wilde plaatsen op het hoofd van zijn broeder Jozef, beantwoordde het Spaansche volk met den kreet:

„Te wapen!”

Nog denzelfden dag wapperde te Carthagena de vaan van den opstand aan iederen toren, Valencia volgde dit voorbeeld. Al de steden, al de dorpen, die werden bespoeld

door de blauwe golven der Middellandsche zee stonden plotseling in de wapens.

Dezelfde haat tegen de Franschen gloeide op de bergen van Castilië en op de zandige vlakten van Asturië. In alle steden, in ieder vlek klepte de brandklok bij dag en bij nacht. De geestelijkheid riep het volk te wapen, het gehoorzaamde onmiddellijk, beheerscht door het woest verlangen om het Fransche juk af te schudden, naar onafhankelijkheid.

Wie een woord ten gunste van Frankrijk of den nieuwen koning durfde uiten, werd gegrepen en als verrader omgebracht. Sevilla werd het middelpunt van het verzet, daar vergaderde de Junta — de voorloopige, door het volk gekozen regeering. De Engelschen, die reeds in Portugal streden tegen Frankrijk, werden overal ingehaald als vrienden en bondgenooten.

Murat was ziek. Sommigen zeiden, dat hij was vergiftigd. Volgens zijn lijfarts had hij de koorts. Hij had Madrid verlaten en een villa betrokken in de bergen bij Chamartin. Daar ademde hij frissche lucht en probeerde hij te vergeten, dat hij de Spaansche kroonjuweelen had moeten uitleveren aan Napoleon. En daartoe behoorde de beroemde Sancy, die eens aan koning Jacobus van Engeland en later aan Lodewijk den Veertiende had behoord.

Hoe had zijn vrouw, prinses Caroline, gehoopt zich te tooien met dien fonkelenden edelsteen — als koningin van Spanje...

Murat beleefde kwade dagen, de schatkist was leeg, zijn soldaten liepen weg bij honderden tegelijk. Het regiment dragonders van Lusitanië liep zelfs in zijn geheel over naar den vijand.

De kroon van Spanje was voor hem verloren en zwaar drukte op hem de toorn van den Keizer...

Op hem niet alleen. In veel heviger mate gold de woede van Napoleon Engeland, het trotsche eilandrijk, dat zijn macht durfde weerstaan.

Als de Keizer 's avonds te Marrac met de Keizerin en de hofhouding zijn gewonen wandelrit deed, die zich vaak uitstreckte tot den zeekant, zag hij de blanke zeilen der Engelsche schepen, die nieuwe, 'geoeffende strijdkrachten toevoerden aan de volkslegers van Spanje.

Soms hield, op dit gezicht, Napoléon de teugels in. Met gefronste wenkbrauwen staarde hij naar de zee, een der weinige dingen, die hij bewonderde en liefhad.

Stil staarde hij naar de golven, met licht en gloed overgoten door den glans der avondzon. De wind, die op den dag die golven opzweept tot torenhooge waterbergen, had zich in het avonduur gelegd. Klaar en helder lag het onafzienbaar zilvervlak voor den Keizer, die soms de hand ophief, dreigend, als in machteloze woede. Want daar, in het wijde verschiet, dreven de fregatten van zijn onverbiddelijken tegenstander — het trotsche Engeland. Vlokkig schuim spoot op voor den boeg; hoog boven de witte zeilen — scherp staken zij af tegen de donkere wolkenbanken aan den horizon — zweefde, met wijd uitgespreide vleugels een arend — die in de sneeuwklouwen der Pyreneëntoppen zijn ontoegankelijk nest had — door de wijde lucht, thans overgoten met een gouden en purperen glorieschijn door de stralenbundels der scheidende zon.

De baren weerkaatsten dien glans, het was of een koningsmantel neergleed op de wijde wateren, die de macht weerstonden van een wereldveroveraar.

Keizer Napoleon gevoelde zijn onmacht als hij stond aan den oever der zee. . . .

Het waren geen aangename dagen, die het hof thans sleet op het kasteel Marrac. 's Avonds verzamelden allen

zich in de met purperfluweel behangen vertrekken der Keizerin. Dan werd er gespeeld. Josephine verheugde zich blij als een kind, over haar winst, maar nam nooit een goudstuk mee als zij tegen middernacht opstond. Uit beleefdheid lieten de hovelingen haar steeds winnen.

Napoleon speelde zelden, maar sprak veel. Met de handen op den rug liep hij vaak op en neer in de zaal. Hij dulde niet, dat iemand met hem van meening verschilde, hij stond nauwelijks toe, dat men iets in het midden bracht. Hij voerde het woord alleen en verlangde, dat allen steeds vol aandacht naar hem luisterden. Met een pijnlijken glimlach op de lippen stonden de hovelingen gedwongen opgewekt in het rond. Niemand was op zijn gemak, allen voelden een nameloozen angst voor den Keizer.

Zooals alle kleingeestige menschen zag Napoleon dien angst met veel genoeg en vergrootte hem nog waar hij slechts kon.

„Wat ik over jullie en je land zal beslissen, weet ik nog niet!” zei hij eens minachtend tot een Portugeesche deputatie. Een Spaansch gezantschap, dat recht vroeg voor zijn land en koningshuis, snauwde hij af. De aanzienlijke inwoners uit Bayonne, die op zijn bevel hem hun opwachting moesten maken, werden door hem gesard en bespot. Alles was — als mensch — even laf en geesteloos en minderwaardig aan Napoleon Bonaparte. En die man liet zich zoo gaarne vleien als een tweede, grootere Cesar of Alexander I 's Morgens, als de Keizerin zich met haar hofdames ging baden in de zee bij Bouceau, sloop hij in een oude grijze regenjas met een bundel papieren onder den arm haar door de dichte lanen achterna. Hij leek dan precies op een schooljongen, die naar de les gaat. Dan liet hij de kousen en witzijden schoentjes van Josephine

wegnemen — soms deed hij het zelf — en als zij dan terugkeerde uit zee moest zij blootvoets door een dichte menschenhaag loopen, die was gekomen om de Keizerin te zien en toe te juichen!

Napoleon lachte dan luidkeels en de arme geplaagde Josephine, durfde zelfs geen klacht uiten. ¹⁾

Alleen als er nieuwe regimenten soldaten langs Marrac trokken, scheen er een andere geest in hem te varen. Het waren meestal lotelingen, door de conscriptie, onder hun hevig verzet, naar Spanje gezonden, om in een vreemd land hun bloed te storten voor een vreemden keizer, dien zij haatten.

„'t Zijn groote kinderen van twintig jaar,” zei Napoleon zelf. Maar goed gekleed en uitgerust moesten zij onder zijn oogen verschijnen. Hij hield revue over hen en sprak ze toe, en nooit kwam de invloed, dien hij op zijn troepen had, meer uit dan in zulke uren. In norsch stilzwijgen, met weezin op het gelaat stonden daar de jonge lotelingen.

„Wij willen niet naar Spanje!” luidde meer dan eens de algeméene kreet. Maar dan kwam de Keizer. Hij sprak met de officieren, met de manschappen, zelfs de jongste tamboer werd niet vergeten. Hij gaf allen zelfvertrouwen en groote toekomstverwachting. Schetterende woorden als:

„Gij hebt den maarschalksstaff in uw ransel! Gij gaat glorie en zegepraal te gemoet!” werden niet vergeten. En getroost trokken de jonge soldaten, wie geen levenservaring werkelijkheid had doen onderscheiden van hollen schijn, den volgenden ochtend verder over de Bidassoa-brug — den dood tegen in het vreemde Spaansche land, waar, op bevel van keizer Napoleon, nu als koning zou gebieden: Don Jozef, koning van Arragon en Castilië!

¹⁾ Bailac; Chronique de la ville de Bayonne.

Verder waren aan Jozef Bonaparte al de titels gegeven die eens keizer Karel de Vijfde had bezeten. Hij heette nu zelfs — onder veel meer „hertog van Brabant!”

Op last van Napoleon waren nu ook de leden der Cortes ¹⁾ te Bayonne ontboden. Tot zijn groote ergernis waren echter de meesten thuisgebleven en hadden zij, die waren gekomen, gehoopt Ferdinand als koning te begroeten.

Nu werden zij gedwongen Jozef Bonaparte als koning aan te nemen.

Door nood gedrongen, met grooten tegenzin, deden zij het eindelijk:

Maar achter de rotsige kloven en hooge sneeuwtoppen der Pyreneën bereidde het volk zich voor tot een geduchten tegenweer.

¹⁾ Hetzelfde als hier de Staten-Generaal.

HOOFDSTUK IV.

Keizer Napoleon had dus het koninkrijk Spanje aan zijn broeder Jozef gegeven. Maar Jozef moest het nu zelf maar zien te veroveren. Aan de leden der Cortes, die met den hertog van Infantado te Bayonne waren gekomen, had hij den eed van trouw afgelegd. Zij hadden een vriendelijken, goedhartigen jongen man gezien, met innemende manieren, die zijn best deed om hen voor zich te winnen.

Aarzelend hadden de leden der Cortes dien eed van trouw van hun nieuwen koning aanvaard, Napoleon bemerkte het, hij verhief zich als een leeuw. Sidderend van angst hoorden allen de donderende toespraak aan, waarin de Keizer door hen het Spaansche volk zijn uitdrukkelijken wil voorhield, het waarschuwde, dreigde...

Met een gevoel van verademing zagen eindelijk allen den Keizer de zaal met driftige schreden verlaten.

Het was het recht der Spaansche Grandes om den hoed op te houden in de tegenwoordigheid van den Koning — maar voor Napoleon hadden zij gestaan met ontbloot hoofd. Eenige dagen later ging Jozef op weg naar zijn nieuw koninkrijk.

In diezelfde dagen benoemde keizer Napoleon Murat tot koning van Napels. De broeder en de schoonbroeder van den Keizer verwisselden dus van land en troon als twee soldaten van garnizoen.

„Jij gaat rechts, jij links!” beval Napoleon. En zoo geschiedde het... En terwijl koning Jozef met een geweldig langen stoet over de Bidassoa trok — Napoleon had hem zelf uitgeleide gedaan tot de grens, bij het luiden der klokken en het bulderen van het geschut — stond in Spanje het volk in de wapens om hun opgedrongen vorst te ontvangen als zijn ergsten vijand.

Te Carthagena was de opstand reeds den vierentwintigsten Mei geproclameerd; het schoone Andalusië, droomend onder den blauwen lentehemel, gaf het hartstochtelijk antwoord in een gelofte van bloedige wraak. Het schouwspel van een volk, dat opstaat als één man om zijn onafhankelijkheid te verdedigen, wekt altijd eerbied en ontroering, hier was het dit bovenal, omdat het plotseling, schier zonder eenige voorbereiding zich de wapens aangordde.

Het „Weg met de Franschen!” werd gevolgd door de gelofte: „Dood of vrij! Weg met Jozef Bonaparte!”

En door geheel Spanje werd met een glimlach van voldoening aangehoord en herhaald hoe Jozef Bonaparte te Madrid was ontvangen. De vergulde, met beeldhouwwerk overladen koets van den nieuwen koning reed onder een doodsche stilte de Alcalaspoort binnen. In reusachtige lengte strekte zich de straat uit, waarin de zon brandde en gloeide. Het was of vuur uit de ongelijke steenen sprong of de gevels der huizen een verzengende hitte uitstraalden, de hooge huizen met hun verlaten balkons en gesloten getraliede vensters...

Niemand vertoonde zich op de straten, niemand begroette den nieuwen koning, van geen enkel balkon werden bloemen gestrooid. Op „bevel” waren zij versierd met tapijten, maar „bij vergissing” waren de meeste tapijten, afhangend over het gebogen smeedwerk, versleten en

verkleurd. Sommigen waren vol gaten en heelemaal uitgerafeld! Deze „versiering” was een bespotting, een hoon. Het jonge vriendelijke, gelaat van koning Jozef werd zeer bleek.

„Mijn positie is eenig in de wereldhistorie. Ik ben koning maar heb geen enkelen onderdaan,” zei hij voor zich heen. ¹⁾

Een gedeelte van het gevolg, dat Murat naar Spanje had begeleid, was terug gebleven toen deze schitterende tooneel-koning weer vertrok.

„Murat is intusschen mooi verhoogd” spotten zijn soldaten. „Van groothertog van Berg tot koning van Napels is een stap met zevenmijs laarzen.” De soldaten hadden al heel weinig eerbied voor den lawaaïgen Murat, ondanks zijn geweldig sabelzwaaien en hoe prachtig hij zich ook altijd uitdoste in fluweel en goudbordoursels of schitterende uniformen. Zij noemden hem, naar een kluchtspel, „koning Franconi,” zoowat hetzelfde als ons „Jan Klaassen.”

Zonder droefheid had het gevolg, dat bevel had gekregen te blijven om koning Jozef te ontvangen, Murat zien gaan en zonder blijdschap werd Jozef door hen ontvangen. Het was een vreemde tijd.

Napoleon wierp tronen om naar zijn goedvinden en speelde met koningskronen, maar wat hij ook door overmacht kon winnen — niet de harten der volken, die hij overheerschte door geweld. Genegenheid is niet te koop en trouw laat zich niet dwingen. Met een zucht van verlichting hoorde Jozef de breede deuren van het paleis waar eens Karel de Vijfde had geheerscht, achter zich sluiten. Nu was hij bevrijd van de gloeiende, eindelooze straten, waar, als eenige welkomstgroet, de salvo's der Fransche

¹⁾ Brief van Jozef aan Napoleon van 18 Juli 1808.

artillerie hadden geklonken en de „Vivats!“ der Fransche troepen.

Hij zag om zich heen in de groote zaal, waar het schelle daglicht door hooge vensters viel en zijn oogen rustten op louter vreemde gezichten. Leden der Cortes waren het, de meesten kwamen gedwongen, slechts enkelen om de opgaande zon te begroeten, maar ten laatste zag hij ook een gelaat, dat hoewel onbekend als de overigen, hem vertrouwen inboezemde.

Hij liet door een adjudant den onbekenden officier bij zich brengen.

„Men zegt mij, dat gij een Hollander zijt. Hoe komt gij hier?“

„Tegen mijn wil, Sire. Op bevel van den Keizer.“

Het openhartig antwoord beviel koning Jozef. Het eenige wat hij tot nu toe in Spanje had gezien was gedwongen hoffelijkheid of onverholen weezin. Hij vroeg verder en Adolf Ver Horst verhaalde hem al zijn lotgevallen.

„Ik hoop, dat gij mij even trouw zult dienen, als gij het den Keizer deedt, al is het tegen uw zin,” zei Jozef eindelijk met een glimlach, die zijn goedhartig gelaat een bijzonder aangename uitdrukking gaf. „Er moet een vertrouwelijk bericht naar Cadix worden gebracht. Don Solano heeft eerst dapper met onze troepen gestreden en is ons ook thans trouw gebleven. Wilt gij u met die gevaarvolle taak belasten? Ik weet, dat de geest door het gansche land zeer slecht is.” ¹⁾

Kapitein Ver Horst was bereid. „Gij zult uw vroegeren rang hernemen; gij waart kapitein bij de Roode lansiers, nietwaar? en nog heden vertrekken. Ik wenschte, dat ik ook kon gaan,” voegde hij er meer openhartig dan voorzichtig bij. „Wat zegt gij van deze ontvangst?“

¹⁾ „L'esprit est partout très mauvais.” Jozef aan Napoleon, 11 Juli 1808.

„Dat de verbazing de overhand heeft, en die is nooit luidruchtig,” luidde diplomatisch het antwoord.

„Als gij terug zijt uit Cadix zult gij tot mijn huis behooren. 't Is een verkwikking iemand te ontmoeten, die spreekt zooals hij denkt.”

De avondschaduwē zonken over Madrid. Hier en daar was een verlichting ontstoken — op bevel. Maar doodschen en zwijgend lag de groote stad. Alleen in de voorstad Carabanchel aan den overkant van den Mazaneres was het levendig. Daarheen slopen bij groepjes van tien en twintig de soldaten, die uit de kazernes waren gedeserteerd. Daar wachtten hen de boeren uit den omtrek met hun muilezels. Zij boden de vluchtelingen een schuilplaats in hun woning, hulsvesting en bescherming aan, als zij beloofden niet te strijden tegen het Spaansche volk.

Wēl mocht koning Jozef den volgenden ochtend schrijven aan zijn broeder:

„Van nacht is haast de helft van de soldaten gevlucht. De geest, die hier heerscht, is zoo slecht, dat hij niet slechter worden kân.”

Arme koning! Gedwongen om Napels, waar hij werd geduld, te verwisselen voor Spanje, waar hij werd verfoeid, bracht ledere dag hem nieuwe teleurstellingen.

Intusschen had kapitein Ver Horst zich opnieuw op weg begeven, ditmaal naar de kust der blauwe Middellandsche zee. „Moet ik hier weer alleen blijven?” vroeg Johnnie toen hij het groote nieuws hoorde. Zijn stem beefde van angst. Kapitein Ver Horst had hem mee genomen naar de woning, waar hij kamers had gevonden en als een vader gezorgd voor het verlaten kind. Ook nu zag hij hem vol medelijden aan. Er lagen groote, blauwe kringen onder Johnnie's oogen, hij zag er moe en afgemat uit. „Ik ben bang, Johnnie, dat die reis, dwars door het groote Spanje

te veel voor je krachten zou zijn. Je zoudt ziek worden van vermoeden. Het best is, dat je hier blijft. Ik zal de huisjuffrouw zeggen, dat zij goed voor je moet zorgen tot ik terug kom om je te halen."

„Het is zoo akelig om hier alleen te wezen! Zij verwenschen den heelen dag de Franschen!" snikte Johnnie.

„Dat hoef jij je toch niet aan te trekken. Jij bent een kleine Hooglander," troostte zijn beschermer hem. Adolf Ver Horst had innig medelijden met Johnnie, maar hij zag wel, dat hij te zwak was om de reis naar Cadix te doen. Dus liet hij Johnnie de huisjuffrouw roepen. Deze dame noemde zich Dona Carmen. Dona Carmen kwam gedoscht in een zwarte japon vol winkelhaken, een zwarte kanten mantilla op het hoofd, waarin zij ditmaal geen roode roos had gestoken „om den rouw in Spanje" naar zij zuchtend zei.

„Zij hebben onze vorsten als gevangenen naar Frankrijk gesleept; ik wou, dat de Engelschen met een groot leger kwamen om u allemaal op uw beurt gevangen te nemen," zei zij stroef.

Kapitein Ver Horst legde haar nogmaals uit, dat hij geen Franschman was en Johnnie evenmin.

Dit scheen Dona Carmen thans voor het eerst goed te begrijpen.

„Nu, dan is het goed, hij kan hier blijven. Ik zal hem een net kamertje geven en olla podrida iederen dag en gestremde melk en brood met uien tot gij terugkeert. Als," — dit werd met verheffing van stem gezegd — „gij ten minste vooraf voor hem betaalt."

Kapitein Ver Horst gaf haar zooveel gouden Napoleons als zij verlangde, en welgemoed verliet Dona Carmen het vertrek en ging een nieuwen japon en een olijventaart koopen. Al verfoeide zij de Franschen, Fransch goud verfoeide zij niet. Toch zou Dona Carmen het heel kwalijk

hebben genomen als haar gezegd werd, dat haar hebzucht grooter was dan haar vaderlandsliefde. Johnnie's jong gezichtje bleef intusschen droevig om aan te zien.

„O, waarom is er toch zooveel akeligs in de wereld!”

De tranen stroomden over zijn bleeke wangen toen hij dit zei.

„Door de zonde, Johnnie. Als ieder deed wat God wil en wat hij moest doen, zou er evenmin oorlog als leed wezen. Maar de menschen vergeten zoo menigmaal het woord van den Heer:

„Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt.”
Ieder heeft alleen zich zelve lief en zoo is er strijd en smart op de wereld. De eerste doodslag op aarde was een broedermoord en zoo is het ook thans nog. Want voor God zijn alle menschen broeders. Al het leed van onzen tijd schijnt onnoodig en wreed, maar ook uit het kwade laat God vaak het goede voortkomen.

Menigeen werd door tegenspoed gestaald en door rampen gebracht tot den Heer, dien hij te midden van zijn voorspoed had vergeten. De diepste vallei ligt bij de hoogste bergen. En het moet omhoog, Johnnie, 'in leven en in sterven omhoog. Wij mogen niet blijven staan in de diepte der vallei, alleen op de hoogte kunnen wij ver en wijd den hemel zien. En daarheen leidt onze weg, door het kruis naar de kroon, Johnnie, door de diepte naar omhoog.”

„Maar, waarom moet ik dit kruis hebben? Juist het kruis, dat ik niet dragen kan: alleen in een vreemd land! Het is tē erg!”

„Waarom dit kruis je gegeven wordt, weten wij niet. God weet het. Laat dit je genoeg zijn. Bid veel als ik weg ben, Johnnie, voor je zelf en voor mij en laten wij hopen, dat wij gauw weer bij elkaar zullen zijn en, dat het dan ook mogelijk wordt, dat wij weer terug kunnen keeren,

naar ons eigen land. Bij God is ook dat niet onmogelijk. Daarom mijn beste jongen, hoop en vertrouw."

Een weinig tot kalmte gebracht, beloofde Johnnie dit. Maar hij zag er zoo vermoeid uit, dat zijn oudere vriend hem naar bed zond. Johnnie was nu zelf blij, dat hij niet weer mee op reis behoefde te gaan. Alles wat hij in den laatsten tijd had beleefd was te veel voor hem geweest. Dus klonk het: „Vaarwel, mijn beste jongen," van kapitein Ver Horst hem den volgenden ochtend niet al te droevig in de ooren. Want er volgde een hoopvol „Tot weerziens!" op.

Neen, het was werkelijk beter, dat hij te Madrid bleef, vooral nu de huisjuffrouw beloofd had goed voor hem te zullen zorgen.

Van Madrid naar Cadix dwars door Spanje, in een land, dat geheel in opstand was — het werd een zware, moeilijke tocht. In het grijze Toledo met zijn prachtige hoofdkerk verzamelde zich een opgewonden menigte voor het hôtél waarin „de man met den Franschen uniform," zijn intrek had genomen.

„Ik kan u niet beschermen en ik kan u ook niet langer in mijn huis hebben," zei de eigenaar van het logement. „Zij zouden mij vermoorden als ik een Fransch officier herbergde. Maar een Spanjaard is te ridderlijk om iemand te verraden, die zich aan hem heeft toevertrouwd. Hier, neem mijn reismantel en ga door die zijdeur. Dan komt gij in het huis hier naast en kunt daar door de achterdeur ontkomen. Ik zal u voorgaan. Kom mee!"

Er bleef niets over dan dien raad te volgen. Gehuld in den gestreepten reismantel met den donkeren kap over het hoofd, verliet Adolf Ver Horst het ongastvrije Toledo bijna even snel als hij er binnen was gekomen.

Hoe verder hij naar het Zuiden ging, des te vijandiger tegen de Franschen vond hij de bevolking: Te Cordova

werd openlijk de opstand gepreekt op de straten, te Sevilla had het volk het arsenaal bestormd en zich zoo gewapend. De stadsregeering liet het toe. In de kerken werden die wapens gezegend en alle Franschen vervloekt.

Haat maakt blind en onredelijk. De arme, jonge recruta's, die door Napoleon naar Spanje werden gezonden, verfoeiden den oorlog even erg als het Spaansche volk, dat hun den dood zwoer!

Op een helderen avond, waarop de zon onderging in een gouden nevel en de sterren fonkelden met den glans van het zuidelijk halfrond, bereikte de afgezant van koning Jozef eindelijk Cadix.

Hij vroeg een jongen naar het huis van den bevelhebber der stad, Don Francisco Solano.

De oogen van den jongen rolden woest terwijl hij een woord uitstiet, dat klonk als een verwensching. Hij gaf geen antwoord maar wees met het lange mes, dat in zijn kleine vuist flikkerde, naar een dichten drom gepeupel, die steeds nieuwen toevoer kreeg uit zijstraten en stegen, steeds sneller voortstormde.

„Daar, volg die!”

Meer uit zijn gebaren dan uit zijn woorden begreep Adolf Ver Horst wat hij bedoelde. Schreeuwend drong de jongen mee met de woeste bende, van verre volgde kapitein Ver Horst.

Don Francisco Solano had vroeger aan de Fransche zijde gevochten tegen Portugal. Nu had hij zijn aanstelling van den Keizer gekregen. Was dat de reden, dat die wilde volkshoop opdrong naar zijn huis, eischte verblinde haat het leven van een dapper man?

Want als een onontkoombaar noodlot hield nu de woeste bende stand voor het statige, oude Moorsche gebouw, thans de woning van Don Francisco Solano. Tegen

de witmarmeren zuilen der benedenverdieping bloeiden klimrozen in weligen overvloed. Hun doornige takken vlochten zich als een beschermend net om de kleine met ijzeren traliën voorziene vensters en om het sierlijke balkon, waarop de glazen deuren uitkwamen, die toegang gaven tot de groote zaal. Latere bewoners hadden het Moorsche paleis veranderd in een fraaie westersche woning.

Nu stond de opgezweepte volkshoop stil en vertrapte de rozen en gilde en krijtschte en riep om Don Francisco met een gehuil, dat meer leek op het brullen van wilde dieren dan op menschelijke stemmen.

En plotseling verscheen hij voor hen, op het balkon, stond hij hoog boven hen, een kloeke mannelijke gestalte met een eerlijk, welwillend gelaat; meer een man, die leefde bij de indrukken van het oogenblik dan een ernstig denker, die na veel wikken en wegen zijn besluiten neemt.

„Weg met Don Francisco! Weg!” Het klonk als met een schal van bazuinen, het werd aangeheven en herhaald hier en daar, in de voorste en in de achterste rijen. Het klonk als een aanklacht en een dreigkreet tegelijk.

„Weg met Don Francisco! Drijft hem uit Cadix weg, ver weg uit onze stad!”

In iedere vuist blonk een mes, in ieders blik gloeide haat. Francisco Solano bewoog zich niet. Rustig zag hij neer op die wilde, schreeuwende menschenzee.

„Verrader! Fransche beul! Zul je nog langer den vreemden keizer dienen! Weg met jou en met hem!”

Steenen vlogen door de lucht en versplinterden tot gruis tegen den hechten gevel van wit, glinsterend marmer. En nu klonk een inachtige stem, die één oogenblik het gedruisch omschiep in stilte:

„Mannen en vrouwen van Cadix, komt tot bedaren! Ben je niet allen zwaar verdrukt toen minister Godoy de

macht had in ons land! Heb je niet geleden bang en veel door de onverschilligheid van koning Karel waar het je welzijn gold? Zou Spanje niet zijn verdeeld en uitgeput door binnenlandschen oorlog als hij en prins Ferdinand ieder zijn aanhang had gehouden?

Berust daarom in het onvermijdelijke. Neem koning Jozef aan als vorst. Dat waarborgt je binnenlandschen vrede, terwijl naar buiten keizer Napoleon machtig genoeg is om je te beschermen. Dat belooft je welvaart, voorspoed, rust! Menschen denkt na en komt tot bedaren!"

Het waren zeer zeker bedarende woorden, maar zij hadden een uitwerking van ollegolven gegoten in knetterende vlammen. Het volk schreeuwde niet meer, het huilde, het brulde.

„Weg met hem! Ter dood met den verrader! Ter dood!"... En een nieuwe aanstormende hoop antwoordde:

„Wij? Heulen met den Franschen Keizer? Weg met Don Francisco! Weg met Bonaparte! Naar het schavot met ze allebei!"

Zij traptten de deur in, zij stormden naar boven... Adolf Ver Horst zag het van verre. Hij zag het, omdat hij te paard heenzag over de menigte, maar hij was geen oogenblik in staat heen te dringen door den warreklomp van half razende menschen. Hij zag ze dringen, elkander opstuwen, vechten om de eerste te wezen, die in huis drong, de bovenverdieping te bereiken om zijn hulp te verleenen bij een moord. Want dat werd het vreeselijk einde. Honderden vuisten opgeheven tegen een ongewapende hand — de afloop was niet twijfelachtig van dit gruwelijk uur.

Slechts weinig oogenblikken later werd een door messteken misvormd menschelijk lichaam tusschen de rozenboschjes geworpen op het voorplein van het huis. Toen verspreidde zich de woeste troep, zingend, gillend, tierend.

Zacht klotsten de zilveren schuimgolven der zee van het Zuiden tegen de kust. Van den donkerblauwen nachthemel gleed het maanlicht als een stroom van zilver over het roerlooze, omhoog geheven gelaat van Don Francisco Solano.

Vervuld met innig mededoogen over het ontzettend einde van den man tot wien koning Jozef hem had gezonden, met wien hij zelfs geen woord had kunnen wisselen, dien hij vruchteloos had getracht te bereiken om hem te hulp te komen, stond kapitein Ver Horst eindelijk alleen bij zijn roerloos overschot.

Het glanzend licht der maan maakte den nacht klaar en helder; duidelijk kon hij iederen trek op het gelaat van den doode onderscheiden.

Hij zag neer op zijn nobel gevormd gelaat, waarop berusting en kalme kracht om den voorrang dongen. Die man was zonder vrees, moedig den dood tegengegaan, vermoord door woest geweld, dat over hem was gekomen, door den verblinden haat zijner vijanden. De bitterheid van dit plotseling einde had zijn ziel niet vervuld met een wild verlangen naar vergelding voor zijn vervolgers.

Gelaten had hij de doodelijke slagen ondergaan, die de overmacht hem toebracht, omdat hij wist, dat zijn bedoelingen goed waren geweest en zijn ziel zuiver van schuld tegenover zijn volk en land, die hij, in een langdurig veelbewogen leven, naar zijn beste weten had gediend met al de kracht naar lichaam en geest, die hem waren gegeven.

Gesterkt door die wetenschap had hij moedig den dood kunnen tegengaan. God zou zijn bedoelingen in genade aanzien, waar de menschen hem hadden gericht in wreede verblinding.

Lang, zeer lang stond Ver Horst zwijgend bij die roer-

looze gestalte en zag neer op het bleeke gelaat, dat was gewijd door een uitdrukking van waardige berusting en kalme kracht door overgave geheiligd.

De bittere wijze, waarop zijn staatkundige vijanden een plotseling einde hadden gemaakt aan zijn leven, hadden geen uitdrukking op zijn wit gelaat te voorschijn kunnen roepen even woest als hun haat.

Hij lag daar als een droevig slachtoffer der verwikkelde tijdsomstandigheden.

De lippen van den vreemdeling, de eenige die deernis had met den hem onbekenden doode, zwegen, maar in zijn hart was een vurig gebed. Hij bad tot God om vrede op aarde, vrede tusschen de volken, bad, dat zij eenmaal zouden leeren het heilige woord te verstaan: „Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander lief hebt.”

HOOFDSTUK V.

Wild als een jonge leeuw, die voor het eerst bloed heeft gelect, stormde het gepeupel langs de straten. Den ganschen nacht duurde het oproer te Cadix, lijdelijk zag de stadsregeering toe. Het volk sloot zich aan bij het gepeupel en de burgers moesten geven wat zij bezaten. Dronken van wijn, half razend door plundering, moord en brandstichting, nù vluchtend voor de vlammen, dan ze opnieuw ontstekend, wierp het volk zich eindelijk op de gevangenis en liet de galeiboeven vrij, toen roofde het de wapens uit het arsenaal. Maar de een begeerde het zwaard dat hij zag in de hand van den ander, deze den dolk, dien zijn buurman zwaaide, dreigend, elkanders leven zoekend, stónd de woeste menigte ten slotte tegenover elkander. De haat tegen de vreemdelingen dreigde zich op te lossen in een vreeselijken burgerstrijd.

Toen drong een man door de woeste benden. Hij was klein en tenger, maar zijn bleek mager gelaat schitterde van bezieling en zijn donker geestelijk gewaad toonde wie hij was.

In de opgeheven rechterhand hield hij een kruis en zijn stem klonk machtig en vol en drong in de harten van hen, die naar hem luisterden, luisteren moesten zelfs tegen hun wil:

„Broeders laat af! Gedenkt dat Christus heeft geboden: „Hebt uw vijanden lief!” En gij woedt tegen uw eigen volk alleen, omdat gij het verdenkt uw vijanden als vrienden te beschouwen. Gaat naar uw woningen en bidt God om vergeving voor wat gij hebt gedaan en ook voor wat gij hebt willen doen! Eerbiedigt het eigendom van anderen, als gij wilt, dat men het uwe zal eerbiedigen!”

„Vader Carlos!”

Het volk drong terug en schoolde bijeen als kinderen, die weten, dat zij straf verdienen.

Zij kenden hem allen, die kleine, tengere gedaante! In de woningen der armen, bij hun ziekbedden was vader Carlos een goede bekende. Hij was een macht in Cadix, omdat zijn gezag wortelde in de christelijke liefde en in medelijden met armen en ongelukkigen.

Ook thans werkten zijn woorden als olie op de kokende golven, het volk morde, zweeg, maar het ging uiteen.

Cadix was gered, niet door het geweld van wapens, maar door de onoverwinnelijke macht der christelijke liefde die niet zich zelve zoekt. ¹⁾

De morgen rees, de hemel was bedekt met rozige wolkjes, de zonnestralen spreidden een gouden sluier over zee en land. Op de reede lag het Fransche eskader, vijf fregatten onder bevel van admiraal Rosilly. Het lag daar als gevangen in een strik. Want aan den horizon kruiste sinds eenigen tijd een Engelsch eskader onder admiraal Parvis en thans werden van den wal de kanonnen gericht op de gehate Fransche fregatten. Admiraal Parvis had in zijn vreugde over het oproer in Cadix terstond een barkas gezonden naar Isla de Leon. Visschers waren bereid geweest het bericht te brengen: „dat de Engelschen van

¹⁾ Th. Curthwright; Mémoires.

de zeezijde zouden aanvallen zoodra de kanonnen op den wal het Fransche eskader begonnen te bombardeeren.”

Met oorverdoovend gejuich werd dit bericht ontvangen. Terstond stak een sloep af naar het Fransche eskader, het sommeerend de reede van Cadix te verlaten als het niet in den grond wilde worden. geboord

Admiraal Rosilly voelde zich als een muis in de val — en weigerde. Ginds de Engelschen, hier de Spanjaarden — alles werd op zijn schepen gereed gebracht voor een geduchten tegenweer. De eerste geweerschoten knetterden; weldra werden zij gevolgd door het doffe dreunen van het geschut op den wal . . .

„Het is niet veilig meer in Cadix! Zal ik u naar Isla de Leon brengen met mijn marktschuit?” vroeg, in gebroken maar toch tamelijk verstaanbaar Fransch, een man in de dracht van een visscher aan kapitein Ver Horst.

Verrast zag de aangesprokene op.

„Ja, ik zag dadelijk, dat gij bij die daar” — de visscher wees naar het eskader — „of bij de anderen, daar ginds, behoort.”

„De anderen,” waren klaarblijkelijk de Engelschen.

„Gij kunt dan op Isla de Leon afwachten of Jan of Plet baas blijft,” zei de visscher wijsgeerig. „’t Is altijd goed bij de winnende partij te hooren.”

„Het eigenbelang regeert de wereld,” luidde het antwoord, dat hij kreeg. De man haalde de schouders op.

„Nu, wilt gij? Besluit, ik kan nu net nog even onder de kust doorvaren. De schoten worden zoo hoog gericht, dat de kogels over onze hoofden heenvliegen.” Als om zijn bewering te weerleggen spoot in ’tzelfde oogenblik het water vlak bij den wal hoog op, een stuk van de kade plofte in zee.

„'t Is te laat!” riep nu de visscher ontsteld. „Kom, Senor! Ik breng u op een veilig plekje in de bergen!”

Aarzelend zag Adolf Ver Horst hem aan. Wat had die man met hem voor? Was het een valstrik? De Spanjaarden waren, vooral nu, niet gestemd om vreemdelingen te helpen. Het was inderdaad zijn plan geweest admiraal Rosilly op te zoeken en met hem te beraadslagen. Nu belette het bombardement dit. Afwachten was thans het beste en Cadix werd nu een gevaarlijk verblijf.

„Gij wilt goud?” Hij liet den man eenige Napoleons zien.

De visscher greep ze met de gretigheid van een roofdier, dat zijn buit ziet. Zijn hand met de kromme, beenige vingers leek inderdaad een klauw.

„Kom meel Iedereen kent Patrick in Cadix. Bij mij hebt gj niets te vreezen!”

Zijn groote, platte hoed was afgevallen toen hij het goud greep. Nu zette hij hem haastig weer op. Maar tot zijn verbazing had kapitein Ver Horst een blond, welgevormd gelaat gezien.

Hij dacht aan het voorval te Madrid toen Juan, zijn gids, hem over den patio van een huis bracht en onbekenden hem Patrick hadden genoemd en welslagen toegewenscht.

Was deze man soms die Patrick? En was hij dezelfde waar Johnnie van sprak?

Hij kon zijn gedachten niet vervolgen, de schoten dreunden, zijn nieuwe gids trok hem mee. Er was inderdaad geen tijd te verliezen. Admiraal Rosilly kon hij nu niet bereiken, afwachten was het beste.

Dus volgde hij zijn onverwachten gids door de nauwe straten van Cadix. Hier en daar smeulde nog een huis, ginds schoten nog vlammen op, elders was men aan het blusschen. Bedelaars lagen hun roes uit te slapen, er was

veel gestolen en geplunderd dien nacht. Overal stonden angstige menschen, velen vluchtten naar het veld uit vrees voor de schoten — het was overal een tooneel van jammer en verwarring in iedere straat. De zon begon te branden, een heete nevel trilde door de lucht. Wit en geel, van stof en zand fijn als poeder, lag de weg voor hen. Kaal en dor met scherpe rotsen en reuzengroote cactusplanten met even scherpe stekels, rezen de bergen omhoog.

„Het is veiliger, dat wij door dit binnenpad gaan,” stelde de gids voor. Hij liep om een hoog rotsblok heen en volgde een smal pad, dat eindigde in een olijvenwoud. Nu ging het tegen een steilen heuvel op tot een donker pijnbosch bereikt was. Hier waren veel muilezelsporen, de smalle weg scheen druk te worden begaan.

„Smokkelaars,” zei Patrick kalm. „Ik heb ook wel meegeholpen.”

Na deze fraaie mededeeling ging hij een tijdlang zwijgend voort tot eindelijk een vervallen hut van takken en boom-schors in het gezicht kwam.

„Hier kunt gij veilig blijven,” zei de gids. „Een bron is dichtbij en in de hut ligt een zak maïs, die kunt gij roosteren op een platten steen, als gij genoeg droog rijshout hebt gesprokkeld om vuur te maken. Een tondeldoos hebt gij zeker wel!”

Toen drong hij achter zijn slachtoffer de lage hut binnen, ging zelf in den ingang staan en liet zijn mes glinsteren:

„Uw kleeren! Geef ze dadelijk en ook de pistolen, die gij in uw gordel draagt!”

„Nooit!”

„Dat woord bestaat niet voor mij. Denkt gij, dat ik uit medelijden een vijand van Spanje redde? Wat Patrick doet heeft een doel. Hij moet Spanje redden.”

„Zijt gij?” . . .

„Jawel: een spion voor het Spaansche land. Ik dring in alle huizen, ik weet ieders geheim, ik haat alle Franschen, omdat hun keizer mijn land haat.”

„Maar ik ben geen Franschman.”

„Dat weet ik. Ik heb u te Bayonne gezien.”

„Gij?”

„Denkt gij, dat een Engelschman niet kan komen, waar de overweldiger Napoleon is? Bijna had ik hem kunnen doorsteken met dit mes. Helaas, dat het „bijna” is geweest!

Maar ik heb ze gezien de recruten en de veteranen, die over de groote brug trokken om dit land te maken tot een onderdeel van Bonapartes macht.

Na Spanje zal dan zeker Engeland aan de beurt komen! Maar zij zullen vallen en Spanje zal vrij blijven, vrij en Engeland ook! Vooral nu, na Trafalgar.”

Hij haalde diep adem:

Het eerste regiment, dat ik zag, waren Poolsche lansiers, zij werden aangevoerd door kolonel Konopka.”

„Hoe weet gij al deze dingen?”

„Ik heb in aller heeren landen gediend. Nu dien ik mijn vaderland hier in Spanje!” luidde koel het bescheid. „Mijn vader was een zeeman en mijn moeder kwam uit Londen. Ik weet overal bescheid. De man, dien zij nu een keizer noemen, liet al de regimenten, die door Bayonne trokken om hier in Spanje voor hem te worden gedood, voor zich defileeren en manoeuvreeren dag aan dag. Het was wel mooi om te zien voor hem,” — een wereld van haat lag in de uitdrukking van dat eene woord — „maar voor de arme soldaten, die haast van vermoeyenis stierven, was het een marteling. Maar als de menschen macht hebben worden zij vaak even redeloos als de dieren en misschien

nog erger. Ten minste zoo leek mij die Bonaparte toe.
— Bah! . . .”

Hij hief de gebalde hand op tot een slag. 't Was of hij iemand wilde neervellen.

Adolf Ver Horst behoefde niet te twifelen wien.

„De officieren vierden feest en de soldaten lagen op den harden grond en aten droog, beschimmeld brood. Als ik heer was over een leger zouden allen, die er toe behoorden, hetzelfde moeten eten. Ik zelf zou het voorbeeld geven. Ieder mensch is door God geschapen zou ik denken en heeft dezelfde rechten op aarde. Maar bij de menschen gaat altijd macht boven recht.”

Zijn oogen werden woest. Hij zweeg eenige oogenblikken, om toen te vervolgen:

„Ik heb al te veel tijd verpraat. Geef mij nu uw kleeren.”

„Mijn kleeren!”

„Ja, uw uniform. Ik heb hem noodig. Dien ouden, have-loozen mantel moogt gij houden.”

„Moogt! Móógt! . . .”

„Ja, móógt. Wees dankbaar dat ik hem u laat. Ik zal u een jagerskiel geven, dan zijn wij allebei klaar.”

„Ik geef mijn uniform niet af. Nòdit!”

„Niet goedschiks — dan maar kwaadschiks!”

Met die woorden wierp Patrick zijn mantel af, en meteen voelde zijn slachtoffer zich in de lucht geslingerd en met zijn achterhoofd neerploffen op een scherp rotsblok. De aanval was zoo hevig, zoo onverhoeds, dat geen weer mogelijk was geweest.

„Daar lig je nu en het bloed stroomt uit je hoofd! Als je mijn zin hadt gedaan was dat niet gebeurd. Iedereen moet altijd doen wat ik wil, anders loopt het mis.”

„'t Is noodig, dat jij nog over macht boven recht klaagt! Je bewijst opnieuw, dat niemand zijn eigen gebreken ziet.”

Het antwoord klonk heel mat. Het eenige wederwoord van Patrick bestond in een nijdig gegrom. Toen liep hij den boschweg op en liet zijn slachtoffer liggen, waar het lag.

Roerloos bleef kapitein Ver Horst geruimen tijd liggen. Hij kon zich later nooit begrijpen, dat hij nog iets had kunnen antwoorden, na zijn hevigen val. Hij had een gevoel of zijn hoofd was gekloofd, de pijn maakte hem iedere beweging onmogelijk. Zoo gingen vele uren voorbij. Eindelijk klonken er voetstappen. Twee mannen kwamen, een muilezel, met pakken en manden beladen, dreven zij voor zich uit; schuw zagen zij om zich heen toen zij een man zagen, gewond, bebloed, bijna bezwijmd tegen het rotsplateau leunend.

„Hoe komt die hier?” zei de een.

„Zeker niet voor zijn plezier,” grinnikte de andere.

„Dat denk ik ook niet. Hij ziet er allesbehalve vroolijk uit.”

„Geen wonder! Er kleeft geronnen bloed aan zijn haar.”

„Zou hij er op uit zijn getrokken om ons te vangen en toen een prik hebben gekregen van onze kameraden?”

„Niet denkbaar. Hij heeft precies zoo'n gezicht als de Engelschen daar ginds op de vloot.”

„Misschien hoort hij bij ze.”

„Dat denk ik eigenlijk ook.”

„Ze zullen wel winnen. De Engelsche vloot is veel sterker dan het Fransche eskader.”

„En onze kanonnen helpen ook mee.”

„Je kunt hier het schieten hooren! Hè, wat dreunt het. 't Is of de rotsen beven?”

„Weet je wat ik vind? We moeten dien Engelschman een lap om het hoofd winden en hem een beetje opkwikken. Brood en wijn hebben we en als hij dan weer wat

is opgeknapt, brengen wij hem aan boord van zijn schip. Tegen dien tijd zijn de Franschen toch naar de haaien. Dan krijgen wij een goed drinkgeld van hem of van den admiraal en als wij hem laten liggen krijgen wij niets."

Eigenbelang gaf, als zoo vaak ook hier den doorslag. De beide smokkelaars' begonnen den „Engelschman" te verbinden.

HOOFDSTUK VI.

Dona Carmen had een roode roos in haar zwarte kanten mantilla gestoken en haar rooden rok met zeven strooken aan. Zij bekeek zich in haar gebarsten spiegel en vond dat zij er beelderig uitzag. Welvoldaan nam zij haar grooten waaier uit een glazen doosje om in het Prado te gaan wandelen.

In het Prado hingen nog de zuchten der slachtoffers van dien vreeselijken Meidag tusschen de boomen, naar het volk zei. Maar dat kon Dona Carmen niet schelen; zij ging wandelen om haar zijden japon te laten bekijken.

Op den patio van haar somber, groezelig huis waggelden de ganzen op en neer.

„Die dieren leggen tegenwoordig heelemaal geen eieren meer. Ik zal ze maar slachten.”

„Hier heb ik iets beters. Die leggen wèl,” zei José, haar oudste zoon. Hij kwam den patio op met een grooten korf. „Zie eens, moeder, wat zegt ge er van? Twee kalkoenen, gekocht op de markt voor een paar peseta's. Een echt koopje, hoor!”

Triomfantelijk hield José zijn mand omhoog. Hij zag in de vreugde zijns harten niet, dat het deurtje niet goed was gesloten, en de kalkoensche haan er tegen drong met zijn stevigen kop.

Och, arme José! Het deurtje vloog open, de kalkoen er uit en woedend, op het gezicht van Dona Carmens roode japon met zeven strooken, al vleugelkleppend af op die eerzame dame.

Dona Carmen begon te gillen, dit maakte den kalkoen nog wilder; met een nijdigen ruk van zijn scherpen snavel beet hij in Dona Carmens roode japon, trok er een gat in, en rukte een flink stuk van haar fladderende strooken mee!

José sloeg woedend naar het nijdige dier, kakelend vlogen de ganzen door den patio, Dona Carmen kreeg het op haar zenuwen en gilte en sloeg wild om zich heen met armen en beenen.

Het rumoer was op zijn hoogst en de woede van Dona Carmen tot het uiterste gestegen, toen Johnnie den patio op kwam. Hij had een paar boodschappen gedaan voor de huisvrouw en stond nu geheel verbaasd, niet begrijpend wat er gebeurd was. Hij zou het gauw weten.

Dona Carmen vergat haar zenuwen toen zij iemand zag op wien zij haar woede kon koelen over haar prachtige vernielde japon met zeven strooken.

„Jou bleek maneschijngezicht, jou onheilskuiken! Loop je daar weer voor mijn voeten om de ganzen schuw en wild te maken en de kalkoenen op me te laten aanvliegen! Voort! Mijn deur uit! Denk je, dat ik je nog langer te eten zal geven voor niets en niemendal, apenkind, dat je bent? De peseta's, die de lange Hollander voor je heeft gegeven, zijn al lang op. Ja, 'k zal nog meer rijst met kaas en olijven voor je koken en sopa, om tot dank mijn zijden strooken te laten opslikken door een kalkoenschen haan! Weg, mijn deur uit en er nooit weer in of ik verdrink je in den regenput! D'er uit, d'er uit! Zie zoo, hij is d'er uit!”

De getraliede voordeur sloeg rammelend toe, de getraliede

vensters in den hoogen, grauwwitten gevel zagen onverschillig neer op den armen Johnnie. Daar stond hij nu, in het groote Madrid alleen en van ieder verlaten. Zijn vriendelijke beschermer was ver weg, hij wist niet eens waar.

Die akelige, vreemde vrouw had hem buiten de deur gezet en geld had hij niet. Huilend en snikkend dwaalde hij door de lange straten en eindelijk het wijde veld in. De avond viel, het zou gauw nacht worden. Wat dan, wat dan?

„O, lieve Heer, help mij toch, wat zal ik beginnen!” steunde hij hardop in zijn angst en nood. De eerste sterren begonnen reeds te schitteren en nog dwaalde Johnnie door de schemerende velden. Hij kon maar niet besluiten om naar Madrid terug te keeren; wat zou hij daar ook doen?

Hij had een gevoel of die booze vrouw met haar oogen als twee gloeiende kolen en haar japon zoo rood als een vlam voor de poort zou staan om hem dadelijk weer terug te duwen als hij de stad binnen wilde komen. Neen, dan nog liever in het vrije veld, onder den hoogen hemel. Daar zag hij de sterren en kon hij in stilte zonder dat iemand hem stoorde bidden tot God om hulp en uitkomst.

Johnnie vouwde de handen, zijn hart was vol gebed hoewel zijn lippen zwegen, tot hij, geleund tegen een grooten steen, die aan den kant van den weg lag, eindelijk insliep.

Een nieuwe morgen rees, een troepje jonge mannen liep hem voorbij in het weifelend licht, dat den zonsopgang vooraf gaat. Hij hoorde ze praten, sommigen in zijn eigen taal.

Met een gil van blijdschap sprong Johnnie eensklaps recht op zijn voeten.

„O, help me, help me!”

„Wie ben je, ventje? Wat doe je hier zoo alleen?” werd hem gevraagd.

Met vliogenden adem verhaalde Johnnie al zijn wederwaardigheden.

Toen lachte de voorste van het troepje:

„Sluit je maar bij ons aan. Wij kunnen wel niet veel voor je doen, maar gedeeld leed is half leed.”

„Je zoudt precies goed voor tamboer wezen. Je moet weten dat wij recruten zijn, allemaal in de conscriptie gevallen, en nu door Napoleon, dien dwingeland, geprest, om hier voor hem te vechten in een vreemd land. Wat gaan ons die vreemde keizer en zijn broers en gestolen kronen aan? Wij bedanken er voor om ons voor hem te laten doodschieten. Een paar van ons, ik ook, wij zijn alle drie Engelschen — waren krijgsgevangen in Duitschland. Toen heeft hij ons laten oplichten en ingedeeld bij zijn leger.

Maar mijn volk strijdt tegen hem en onze groote generaal, Sir John Moore, is hier al in Spanje. Wij zoeken hem op en laten ons dan indeelen bij zijn leger en jagen de Franschen voor ons uit. Ga je met ons mee?”

„Wat graag!” zei Johnnie verheugd.

Zijn gebed was verhoord, hij voelde het vol dankbaarheid. Nu was hij niet meer alleen in het vreemde land, niet meer van ieder verlaten!

Zijn nieuwe vrienden vertelden hem vreeselijke dingen. Allemaal gebeurtenissen waarvan hij niets wist, maar die door Madrid waren gevlogen als op de vleugelen van den storm.

Koning Jozef was als verlaten in zijn paleis; niemand kwam hem zijn opwachting maken, er waren geen feesten, zelfs de ministers hielden geen voordrachten. Maar het gevaat werd grooter voor hem met iederen dag. Menigeen zei zelfs, dat hij bang was voor een aanslag op zijn leven

In Sevilla was de Franschgezinde graaf Del Aquila eerst door het volk vastgebonden aan zijn eigen balkon en toen doodgeslagen. In Jaen had het volk den vrederechter, Don Antonio de Lomas doodgeschoten.

Te Grenada was Don Pedro Truxillo geworgd, alleen omdat hij een vriend was van den gehaten minister onder koning Karel: Godoy, wien het volk de oorzaak noemde van al de rampen, die thans Spanje troffen.

Maar in Valencia! . . . O, in Valencia! Daar waren ontzettende dingen gebeurd. Het volk haatte en vervolgde overal de Franschen, maar nergens zoo woest, zoo fel, naar het scheen, als in Valencia. Daar was een monnik, vader Rico, heelemaal de baas. Wat die zei gebeurde. Hij had den kruistocht gepredikt tegen de Franschen in woorden gloeiend van vaderlandsleefde, brandend van vreemdelingenhaat. Maar zijn woorden waren te opwindend voor het hartstochtelijke volk van het Zuiden. Hij bemerkte het te laat, toen predikte hij matiging, vrede — ook te laat.

De messen, die steeds werden opgeheven, wanneer de eed van trouw werd afgelegd aan den koning Ferdinand, als een waarschuwing voor keizer Napoleon, omdat die hem in ballingschap naar Frankrijk had gezonden, diezelfde messen bedreigden nu ieder, die het volk in toom wilde houden.

Don Miquel de Saavedra, die het beproefde, werd doorstoken

Vader Rico bestrafte toen het volk in de kerken, op straat, hij noemde het thans moordenaars Misschien hadden zijn woorden geholpen, als er toen geen monnik uit Madrid — Balthasar Calvo heette hij — te Valencia was geweest. Calvo brandde van eerzucht en benijdde vader Rico zijn invloed. Misschien hoopte hij de machtigste in het land te worden, als hij het volk op zijn hand kreeg. Hij wond het althans nog meer op:

„Dood aan de Franschen!” was zijn leus. Het Fransche garnizoen te Valencia was in de citadel gevlucht, maar Balthasar Calvo ging het volk voor en de poort van het oude gebouw werd opengerammeid met woest geweld. Tevergeefs smeekte, dreigde vader Rico . . . het volk luisterde niet meer. Slechte raad heeft altijd meer invloed dan goede. Driehonderd Fransche soldaten werden door het opgezweepte volk vermoord! Handenwringend zag vader Rico, op eenigen afstand vastgehouden door zijn eigen gemeenteleden, den laaghartigen, honderdvoudigen doodslag aan. En terwijl de tranen over zijn wangen stroomden, herhaalde hij de woorden van Titus Livius: „Ongelukkige volksleiders, gij leidt niet, maar wordt door het volk geleid waar gij niet gaan wilt!”

Te laat zag hij, bij de misdaden van het volk zijn eigen verantwoordelijkheid. Hij had gedacht meester te blijven van de omstandigheden en deze overheersten hem . . .

Deze en dergelijke gebeurtenissen vertelden zijn nieuwe vrienden aan Johnnie. Ook dat Balthasar Calvo ten laatste was terechtgesteld, maar dat zijn voorbeeld aanstekelijk was geweest en er nu in al de Spaansche steden vreeselijke dingen gebeurden. Wie de Franschen in bescherming nam of het volk tot vrede vermaande, werd door het volk gegrepen en vermoord. De gouverneur van Malaga was door de boeren uit den omtrek eerst in stukken gehouwen en toen verbrand.

Het hart klopte Johnnie in de keel. Wat zou van zijn beschermer zijn geworden? Kapitein Ver Horst was ook naar het Zuiden! Niemand kon het hem zeggen, niemand wist het. Alleen Eén kon hier uitkomst geven voor zijn vaderlijken vriend. Stil vouwde Johnnie de handen, hij bad niet hardop, maar in zijn hart klonk het opnieuw: „O, Heer, help! Gij alleen kunt het!” . . .

Er was een lange stilte; zwijgend, soms angstig omkijkend, liep het troepje verder. Eindelijk viel er een uit:

„En dat is nou allemaal de schuld van Napoleon! Wat één mensch toch voor ellende kan brengen in de wereld! Als die eens op zijn sterfbed ligt, zal hij wat te verantwoorden hebben!”

„Wij moeten maar zorgen, dat wij uit zijn handen blijven of uit de oogen van de Fransche soldaten, wat voor ons hetzelfde is,” viel een tweede in. „Mijn kapitein heeft gezegd, dat van Pampelona tot Madrid in al de steden Fransche bezetting ligt. Dus moeten wij op zij af, den kant van Portugal uit. Daar zijn de Engelschen. Die liggen overal tusschen de bergen. Die moeten wij hebben. Dan zijn wij er uit!”

„Dan kunnen wij tegen de Franschen vechten! O, 'k wou, dat ik dien Napoleon eens op een blauwe boon kon tracteeren. Hij verdient het dubbel en dwars.”

„Hij zal wel zorgen, dat hij zelf uit het gedrang blijft. In Egypte is hij weggeloopt toen het hem te benauwd werd en zijn soldaten liet hij over aan hun lot om zijn zaak voor hem uit te vechten.

Is dat een groot keizer en een groot veldheer? Een lafaard is hij, *dat* zeg ik!” Verachtelijk stiet de spreker met de kolf van zijn geweer op den grond. Zijn eerlijke oogen gloeiden van afkeer.

Die afkeer goid Bonaparte, door zijn vleiers „Napoleon de Groote” genoemd.

HOOFDSTUK VII.

Wat deed intusschen Jozef Bonaparte, op bevel van zijn broeder koning van Spanje, nu? In Napels had hij op een wankelenden troon gezeten, die van Spanje stond boven een vulkaan. Den negenden Juli was koning Jozef over de grenzen van zijn nieuw koninkrijk getrokken; den dertigsten Juli wist hij, dat het tijd voor hem werd om zijn hoofdstad weer te verlaten. Want de wilde volksuitbarstingen waren tot een geregelden opstand geworden, geheel Spanje stond thans tegen hem op. De Spaansche troepen kozen de zijde van hun volk; het kwam tot hevige gevechten: op verscheidene plaatsen leden de Franschen de nederlaag.

Dit deed koning Jozef zuchtend schrijven aan zijn geweldigen broeder:

„Over een paar dagen heb ik geen stuiver meer om over te beschikken, en ik heb een land met twaalf millioen inwoners tegenover mij als felle vijanden. Allen zijn dapper en vast besloten mij tot het uiterste te weerstaan.... Sire, gij hebt gedwaald, uw roem zal ondergaan in Spanje.”¹⁾

Tot hiertoe was koning Jozef gekomen met zijn brief aan Napoleon toen een verward gedruisch buiten hem afleidde.

„Wat gebeurt er? Rukt het garnizoen uit?” vroeg hij

¹⁾ Brief van 24 Juli 1808.

aan een kamerdienaar, die bij de deur wachtte om den brief aan den koerier voor keizer Napoleon te brengen.

„Neen, Sire, het garnizoen niet.”

„Wat is het dan? Ik zie toch uniformen.”

„Inwoners van Madrid. Caballeros, burgers en geestelijken. Zij gaan exerceeren in het Prado. De banier van Santa Maria de la Cabeza voeren zij mee. Sinds een en twintig jaar is die banier niet ontrold geweest, Sire.”

„Maar dergelijke exercitiën zijn door mij verboden.”

„Daar stoort niemand zich aan. Geheel Madrid is gewapend van top tot teen!”

Jozef zuchtte en liet het hoofd op de armen rusten.

Er was een lange stilte. Het rumoer buiten scheen steeds toe te nemen. Gansch Madrid scheen mee te loopen met „de vrijwilligers voor koning Ferdinand.”

„Waar blijven mijn ministers?” hernam Jozef eindelijk het hoofd opheffend. „Het is heden ministerraad en reeds meer dan tijd. Zij moesten al lang hier zijn.”

„Zij hebben verlof verzocht om weg te blijven, Sire.”

„Verlof om niet te komen! Wat beteekent dat nu weer?”

„De gezant van het koninkrijk Holland, admiraal Verheull, verzoekt eerbiedig een onderhoud met uwe Majesteit,” zei een adjudant van dienst, binnenkomend en diep buigend voor den koning.

„Laat hem komen,” zei Jozef, verlicht, dat het geen Spanjaard was, dien hij te woord moest staan.

„Sire, het doet mij leed . . . ! Er zijn treurige berichten ingekomen. Het Fransche leger van generaal Dupont heeft bij Baylen slag-geleverd aan de Spaansche troepen — het is vernietigd!” . . .

Weer volgde een doodsche stilzwijgen.

Buiten klonken opnieuw luide kreten, zij zwollen aan tot gejuich:

„Viva el Rey Fernando!” jubelde het boven alles uit.

In de voorzaal klonken haastige voetstappen. De weinige Spaansche hovelingen, die gedwongen waren geweest dienst te doen bij den ongewenschten koning, ontvluchtten het paleis.

„Sire, de hoofdwacht rukt in! Moet zij door een Fransche worden vervangen?” berichtte ademloos een kamerdienaar.

Als blijk van vertrouwen in het volk had de koning een Spaansche wacht voor zijn paleis geplaatst. Eer Jozef kon antwoorden vroeg de opperstalmeester gehoor.

„Sire, er waren in de stallen twee duizend menschen in dienst. Nu is er niemand meer! Allen zijn weggelopen! Er is geen enkele stalknecht meer om een rijtuig in te spannen.” ¹⁾

„Versterk het paleis! Sire, laat het barricadeeren!” ried Verheull.

„Dank voor uw goeden raad,” zei Jozef effen, „maar ik weet wat beters: ik trek er uit.”

„Ik ga de papieren redden!” riep Belliard, de Fransche gezant, die ook naar binnen was gestormd. Geholpen door zijn secretaris haalde hij zelf een wagen uit een koetshuis en wierp er al de papieren van de kanselarij in, en ook het levensgrootte portret van Napoleon, dat de troonzaal van het paleis te Madrid had moeten versieren.

„Anders doorboren zij het nog met hun kogels,” gromde hij. Dat de inwoners van Madrid dit zouden doen als zij konden — daaraan twijfelde niemand. De eene jobstijding na de andere bereikte dien morgen het paleis. In de stad giste het. Er werd gemompeld, dat een herhaling der vreeselijke tooneelen van den tweeden Mei dreigde. Jozef liet de Fransche troepen in Madrid voor het paleis bijeenkomen. Soldaten moesten helpen om kost-

¹⁾ Miot de Melito: Mémoires.

baarheden in te pakken en fraaie meubels op te laden. Gouden vazen, schilderijen, Moorsche kunstwerken, tapijten en bronzen beelden — alles lag als een verwarde berg door elkaar in de reiswagens. Zelfs de stallen werden leeggehaald en hooi en stroo meegenomen. De lange stoet zette zich in beweging, soldaten voorop — maar zonder vroolijke muziek of wapperende vaandels — daarna volgde de reiskoets van den koning en die der gezanten. Maar de gezanten van Oostenrijk en Amerika wilden Madrid niet verlaten — wat hun een huldebetooging bezorgde van Madridsche burgers en Verheull, die eerst was meegetrokken, keerde halverwege weer terug. De gezant van Saksen, Bourka, verklaarde bij het eerste dorp, dat er een as van zijn rijtuig was gebroken. Jozef beval zelf om bij de boeren nieuwe wielen op te eischen, maar een brandende houtmijt op het dorpsplein gaf het antwoord op zijn bevel. De boeren hadden op het gerucht der nadering van den koninklijken stoet gauw al hun wagens en karren opgestapeld, met pek overgoten en in brand gestoken!

Zoo deden de boeren in al de dorpen, waar Jozef's vorstelijke stoet doortrok.

Niemand wilde den opgedrongen koning een dienst bewijzen. En ook niemand had een woord van medelijden met de meer dan twee duizend gekwetste Fransche soldaten, die op de tijding, dat koning Jozef de hoofdstad ging verlaten, uit de hospitalen waren gewankeld en gestrompeld om niet te worden afgemaakt door het volk en die nu, kermend en jammerend, den trein sloten. Het was inderdaad een treurige optocht. Zonder koninklijke praal of vorstelijke waardigheid bereikte de lange trein eindelijk Burgos.

Hier vestigde Jozef voorloopig zijn hof. Een hof zonder

hofhouding, waar ieder deed wat hij wilde en verscheen of verdween, naar hij verkoos.

„Wij zijn denzelfden weg terug gegaan, dien wij gekomen waren,” schreef Jozef dien dag aan den Keizer. Zijn verblijf te Madrid had juist tien dagen geduurd.

Zijn jammertijding werd gekruist door een schrijven van Napoleon, een antwoord op Jozefs voorlaatste schrijven.

„Mijn roem zal *niet* eindigen in Spanje. Ik zal er de zuilen van Hercules vinden, maar geenszins de grenzen mijner wereldmacht.” ¹⁾

Meer verwaten kon het niet! De grootheidswaanzin van Napoleon kende geen grenzen meer. Hij verwarde zijn wenschen met zijn macht.

Na een verblijf van enkele dagen achtte Jozef het veiliger nog wat verder te trekken. Met zijn ontredderd leger en hof ging hij naar het stadje Vittoria. Maar in Madrid waar het geplunderde paleis „te zien” was spotte het volk:

„Jozef heeft de kroon in zijn zak gestoken, die hij niet op zijn hoofd heeft durven zetten.”

Met een algemeene illuminatie, een schitterend vuurwerk en openluchtfeesten, vierde Madrid den aftocht van Jozef Bonaparte. ²⁾

¹⁾ Dépêche van 29 Juli 1808.

²⁾ „Wij zijn dol van blijdschap” (Maria Dominguez. Y. Caudebilla.)

HOOFDSTUK VIII.

De gouden Spaansche zonneshijn lag over Cadix. Haar stralen vielen op een somber tooneel; op het ontredderde Fransche eskader in de haven en op de gevangen genomen officieren en soldaten met admiraal Rosilly aan het hoofd. Op genade of ongenade hadden zij, na een dappere verdediging, zich moeten overgeven. Ook hier behield de overmacht de eer van den slag. Nu wachtten de officieren hun lot af in de citadel en werden de soldaten ingedeeld op Spaansche of Engelsche schepen.

Zegevierend lag de Engelsche vloot in de haven en zegevierend was ook de stemming te Cadix. Troepen jongens trokken schreeuwend en zingend door de staten, scholden op de Franschen en roemden hun heldendaden, hoewel zij niets hadden gedaan dan in een kelder wegkruipen toen de kanonschoten donderend dreunden over de stad.

Die kelders waren meestal wijnkelders, er lag ook hier en daar een leeg vat. Zij hadden die wel gezien, maar niet bedacht, dat holle vaten het meeste geraas maken.

Nu liepen zij den weg op zingend en springend met een vlag aan een stok, een tamboerijn en castagnetten. Het lawaai en plezier waren op het hoogst, toen zij eenige reizigers tegenkwamen. Op een lagen platten wagen, waar

vaten wijn op worden „vervoerd, lag iemand, zeker een gewonde gevangene, door een grijzen mantel bedekt. Een man hield den muilezel, die den wagen trok, bij den teugel, een tweede liep er naast.

De jongens schenen die mannen te kennen, de aanvoerder van den troep riep:

„Heil! jelui! Moet je dien daar ook binnensmokkelen in Cadix?”

„Hou je stil!” was het beleefde antwoord.

„Hou jij je stil!” klonk het even vriendelijk terug.

Een goed woord vindt een goede plaats en een scherpe uitval lokt een hatelijk antwoord uit.

„Waarom heb je dien man gebonden?” riep een tweede. Zonder antwoord af te wachten rukte hij aan de touwen, waarmee „die man” was vastgesnoerd aan den wagen.

Deze hielp mee rukken. Na weinig oogenblikken waren de touwen ontknoopt en sprong hij op den grond.

„Helpt mij!” riep hij in gebroken Spaansch.

Op een van de heuvels flikkerden wapens in den zonneschijn.

„Soldaten! Soldaten! . . .” riepen de jongens tegelijk. „Zij zoeken jelui! Rekent daarop!”

Nu hadden de smokkelaars niets meer te zeggen. Zij stormden weg zoo vlug als hun lange beenen het toelieten.

De soldaten kwamen bij de groep. Eenigen namen den wagen in beslag, de anderen zetten de vluchtelingen na.

„Wie zijt gij?” werd aan kapitein Ver Horst gevraagd.

„Een Hollandsch officier in Franschen dienst.”

„Tegen uw zin in dienst van Bonaparte?”

„Ja. Ik werd in mijn land opgelicht van mijn bed, toen ik had geweigerd mij te laten indeelen bij het leger van keizer Napoleon.”

„Goed. Ga mee.”

Er bleef Adolf Ver Horst niets over dan met de soldaten terug te keeren naar Cadix.

„Viva Fernando!” klonk op alle straten. Van de balkons hingen tapijten, bloemen werden de soldaten toegeworpen, al de klokken luidden. Voor de citadel was een vreeselijk gedrang. Niet alleen van het volk. Iedere inwoner van Cadix bracht wat hij bezat: paarden, muilezels, rijtuigen, zilverwerk, geld . . . De armsten gaven hun kleeren of de druiven van hun wijngaard. Ieder, hoog van rang of gering droeg een groenen band om den hoed met de gouden letters: „Viva Fernando septimo!”

Jonge meisjes lieten de castagnetten rinkelen en dansten den Fandango, jonge mannen, het geweer op schouder, wachtten het einde niet af om ze een „Tot weerziens!” toe te roepen. Zij gingen zich melden om dienst te nemen bij de vrijcorpsen van den hertog van Fernan Nunez, die reeds een regiment vrijwillige dragonders had uitgerust.

Stramme veteranen deelden op bevel van den gouverneur van Cadix aan lederen vrijwilliger een roode en gele cocarde uit, met het devies:

„Wij gaan ons leven geven voor vaderland, koning en godsdienst!” En in de haven lagen de ontredderde Fransche schepen voor anker en op de citadel wachtten de Fransche officieren met den admiraal aan het hoofd af, hoe over hun lot zou worden beslist.

In de kommandantskamer van de citadel zat de gouverneur stukken teekenend, doodvonnissen bekrachtigend met één pennestreek.

Kapitein Ver Horst werd voor hem gebracht.

„Nog een Fransch officier? Waar komt die vandaan? Ik meende, dat wij ze allen hadden.” Inlichtingen volgden. Toen deed hij de gebruikelijke vragen en klonk het bevel: „Voert den gevangene weg. De krijgsraad zal beslissen.”

Deze laatste mededeeling gold den „gevangene.”

In zijn cel zat dien avond de „gevangene” en staarde somber voor zich. Leven of dood.... Welk vonnis zou de krijgsraad over hem vellen?

In welk een zee van moeilijkheden had de dwingelandij van Napoleon hem gebracht!

Waarom moest hij naar het verre Spanje worden gezonden, ondanks zijn verzet? Ver van zijn grijzen vader en zijn vaderland ¹⁾ moest hij nu wellicht sterven!

Gefusileerd worden in een vreemd land, na vele maanden van tegenspoed en verdriet, het was bitter en hard.

Hij dacht aan de vraag van Johnnie:

„Waarom wordt u en mij zulk een kruis gegeven?” En aan zijn antwoord:

„Wij weten het niet. God weet het!”

Het was of zijn eigen woorden hem thans tegenklonken van de muren zijner gevangenis. Het scheen hem, dat hij eerst nu hun diepe beteekenis begreep, thans in het aanzicht van den dood.

De laatste stralen van het avondlicht gleden door de traliën van zijn cel. Zij zagen een gevangene, niet in opstand tegen zijn lot, maar een die de knieën boog voor Hem, die dat lot leidde volgens Zijn heiligen wil. En daarom kon die gevangene fluisteren met geheel zijn hart: „Gij, o Heer, weet het!”

¹⁾ Zie: Uit bange dagen.

HOOFDSTUK IX.

„Het is hoog tijd, dat ik zelf in Spanje kom,” schreef Napoleon op de jammerklachten van zijn broeder Jozef, koning van Spanje, zonder rijk, zonder hoofdstad, met het geheele volk als vijanden tegenover hem.

Napoleon schreef dien brief te Erfurt, waar de verzamelde vorsten van Europa hem vleiden tot walgens toe, en hij met Czaar Alexander onderhandelde over een verdeeling van Europa. Al die koningen en prinsen met den Czaar aan het hoofd, logeerden in gewone huizen in de stad. Napoleon echter had het paleis betrokken van den aartsbisschop en omringde er zich met vorstelijke praal. De verschillende vorsten werden iederen dag aan de keizerlijke tafel genoodigd, en zij kwamen allen en maakten hun opwachting bij den veroveraar van half Europa en lazen zijn wil, die hun wet was geworden, in zijn doordringende oogen. Ten laatste liet Napoleon de tooneelstukken van den schouwburg uit Parijs te Erfurt komen. Weldra hadden er iederen avond schitterende voorstellingen plaats.

Eens werd het treurspel Oedipus van Voltaire gegeven, en toen de versregel:

„De vriendschap van een groot man is een weldaad der goden,” door de zaal klonk, verhief Czaar Alexander zich plotseling met opzettelijk gedruisch van zijn vergulden

zetel en boog — ten aanzien van alle aanwezigen — zich diep voor Napoleon Bonaparte. ¹⁾

De buitengewone ijdelheid van Napoleon moest te Erfurt wel tot razenden groothedswaanzin stijgen.

Niet te verwonderen is het dus, dat het kort daarna luidde in een manifest:

„Binnen enkele dagen vertrek ik naar Spanje om mij in eigen persoon aan het hoofd te stellen van mijn leger en, met Gods hulp, te Madrid den Koning van Spanje te kronen en mijn standaard met den keizerlijken adelaar te planten op de sterkten om Lissabon.”

Op zijn bevel moesten den vijfden Augustus tachtig duizend man Duitschland binnen rukken, den zevenden September organiseerde hij zes legercorpsen. Aan deze troepenmacht werden nog 34.000 ruiters toegevoegd. Den achtsten September stemde de Senaat toe in een buitengewone lichter van honderdzestigduizend man en den twaalfden October hief een decreet „La Grande Armée d'Allemagne” op, en bracht het terug op honderdduizend man onder bevel van Davoust. Nauwelijks drie dagen later rukte het vierde corps met maarschalk Lefebre aan het hoofd Spanje binnen als voorhoede van de nieuwe „Grande armée.”

Thans zou Spanje worden veroverd en Europa opnieuw ontvolkt.

De tranen zijner moeder was het laatste wat iedere jonge soldaat zag, toen hij het ouderlijk huis verliet op bevel van den wreeden geweldenaar, die door zijn vader werd vervloekt

Maar keizer Napoleon vertrok in groote haast naar de Pyreneën om zijn „onsterfelijken roem te vergrooten door

¹⁾ Thiers. Histoire du Consulat et de l'Empire.

nieuwe veroveringen, nieuwe geweldige gebeurtenissen.”

Wèl zou zijn naam onsterfelijk blijven: afschuw en haat zouden hem griffen in de harten. Want Napoleon stelde zijn genie in dienst van het kwade; hij kocht zijn roem, zijn eer, zijn macht met de tranen, het lijden en den dood van tienduizenden en honderdduizenden.

En toch verhief een groot deel van het Fransche volk hem bijna tot een halfgod, omdat hij met zijn overwinningen den trots streelde van het wufte volk aan de Seine, dat zoo gaarne droomde van roem, maar nooit vroeg met welke offers die lauweren werden gekocht. Ook het garnizoen van Bayonne had gejuicht, toen het den negenden November achttienhonderd-acht plotseling voor den Keizer moest defileeren. Napoleon had een wonderbaren invloed op zijn soldaten. Met zijn vleiende toespraken beheerschte hij ze, met groote beloften hield hij ze in zijn macht. Maar toen hij bij het eerste morgengrauwen opnieuw het kasteel Marrac betrok — het was nauwelijks twee uur — voorspelde zijn gelaat niet veel goeds. Hij zou dien dag geen toespraak tot zijn soldaten houden.

Wrevelig stond zijn gelaat, zijn geweldige oogen fonkelden. Hij had een haastige, moeilijke reis gedaan. Het weer was slecht geweest, de wegen nog veel meer. In de Landes — waar de bewoners op stelten loopen, omdat de grond er één groot moeras is — had hij zijn rijtuig moeten verwisselen voor een paard. Alleen met maarschalk Duroc was hij toen verder gerend. Te Bordeaux had hij de magazijnen voor den legervoorraad geïnspecteerd en er niets in orde bevonden. De fiolen van zijn toorn waren daar uitgestort over het achtelooze hoofd van generaal Dejean — het zou dezen heugen!

„Ik word schandelijk bedrogen... De soldaten hebben schoenen noch kousen... Men schijnt hier het geld maar

in 't water te gooien... Jelui zijn allemaal gekken of dieven!"...

Napoleon was berucht om zijn bulderen en razen — dien dag overtrof hij zich zelve. Nijdig en grommig kwam hij eindelijk op het kasteel Marrac, bij het grauwe licht van den nacht, die nog de overhand hield op den komenden dag. Hij ging niet naar bed, maar begon, gelaarsd en gespoord, een brief te schrijven aan zijn geliefden broeder Jozef „koning van Spanje.”

Toen dit werk gedaan was, wierp de Keizer zich op een rustbank, maar reeds om vier uur klonk hevig schellen. Napoleon rende zijn kamer op en neer als een leeuw in zijn kooi.

Hij gaf zijn bevelen, liet zijn orders opschrijven: Aan Jourdan; hem terstond den werkelijken toestand van het leger te melden, aan Ney: „Bericht mij de bewegingen van den vijand.”

Aan Moncey: „Geef mij juiste inlichtingen!”

Aan Bessières: „Ruk dadelijk op naar Burgos!”

Aan Marchand: „Ga op marsch naar Tolosa! Heden nog!”

Aan maarschalk Soult: „Kom terstond om het bevel over te nemen van het tweede legercorps!”

Aan generaal Walther:

„Zorg dat ik nog heden revue over de garde kan houden!”

Iedere generaal kreeg bevelen en „koning Jozef,” — die te Vittoria zat te bibberen van angst voor zijn broeder, kreeg het bericht van 's Keizers besluiten. Zoo, met toornige oogen en voor ieder en alles afkeurende woorden, trok keizer Napoleon de Bidassoa over, nieuwe glorie en overwinningen tegemoet. Want daaraan twijfelde zijn reuzengeest geen oogenblik. In een schitterenden glans van kleuren en tinten

ging de zon op, zacht speelde de najaarswind over het voorhoofd van den geweldenaar. Het zou een heerlijke herfstdag worden in het zuidelijke land. Een lichtblauwe nevel hing boven de bergtoppen, de velden straalden van gloed. Het gelaat van den Keizer ontspande zich een weinig. Kwam dit omdat hij thans in de nabijheid was van Roncevalles, waar Karel de Groote — met wien hij zich zoo gaarne vergeleek — de heidenen had overwonnen? Voelde ook hij zich reeds zijn zegepraal nabij?

Hij hief de hand op:

„Ik zie mijn ster weer blinken!” Napoleon zocht en meende altijd zijn ster te aanschouwen. Dat was zijn noodlots-bijgeloof. Geloof had hij niet. Gods wonderen lieten hem koud; voor de wonderdaden, die hij zelf ontdekte, naar hij meende, boog hij zich vol eerbied. Zoo kwam hij te Tolosa. Den volgenden dag werd terstond de reis vervolgd; met afgejakkerde paarden en van den dollen ren dulzelende postillons bereikte de Keizer Vittoria. Daar lag alles in diepe rust. Het was middernacht. Maar de hofhouding werd opgebeld en eer iemand van zijn schrik was bekomen, klonk er al een geweldige strafpredikatie uit Napoleons mond. Koning Jozef zat te beven op zijn stoel; de hofhouding stond te rillen.

Jozef had dien avond juist een vroolijk feestje gegeven, nu waren al de deelgenooten opeens uit hun bed geroepen, haast niemand kon zijn oogen openhouden.

Toen Jozef genoeg was „bestraft” over zijn vlucht uit Madrid en hij had gehoord, dat hij alles even verkeerd had gedaan, eindigde de Keizer zijn redevoering met de belofte, dat hij de Engelschen uit Spanje zou jagen en de Spanjaarden het eens een geluk zouden vinden dat hij zich hun lot had aangetrokken. „Ieder die tegen mij den opstand predikt, zal ik de ooren laten afsnijden,”

eindigde de Keizer. „En nu, jullie allemaal weer naar bed en jij, gouverneur van Vittoria, zorg, dat morgen zoo vroeg mogelijk, den inwoners hier door zestig kanonschoten kennis wordt gegeven van de komst van mij, de Keizer!” En zoo is het geschied en schrikten ook de burgers van het stedeke Vittoria wakker uit hun zoete rust ¹⁾ evenals dien nacht hun opgedrongen koning Jozef.

Zoo was de „incomste” — een „blijde” was het niet — van keizer Napoleon in Spanje.

Nog dienzelfden dag werd het besluit wereldkundig. „De Keizer zal zich, in persoon, aan het hoofd stellen van het leger. Hij zal het opperbevel voeren.”

¹⁾ Zie over dit geheele tooneel: La Forest: *Depêche* 8 Nov. 1808.

HOOFDSTUK X.

De gevangene in de citadel te Cadix kreeg langzamerhand meer vrijheid. Ten laatste stond de kommandant hem toe, vrij rond te gaan binnen wal en brug en poort. Daardoor ontmoette hij admiraal Rosilly en zijn officieren, die na de nederlaag en de overgave van het Fransche eskader, ook in de citadel van Cadix hun lot moesten afwachten. Zij spraken veel met elkander, ook over den oorlog. Er kwamen bijna dagelijks nieuwe berichten van kleine of grooter gevechten.

De kommandant deelde ze aan kapitein Ver Horst vaak mee. Want evenals later in achttienhonderd-twaalf op den tocht naar Rusland de Russen deden, maakten thans ook de Spanjaarden onderscheid tusschen de Franschen en de soldaten van andere volken, die waren ingedeeld bij het groote leger. De eersten beschouwden zij als hun ergste vijanden, de anderen als slachtoffers van Napoleons willekeur en geweld, gelijk zij het ook zelf waren.

Zoo hoorde Adolf Ver Horst van den bloedigen slag bij Zornoza, op den vierentwintigsten October, waar maarschalk Lefebre zijn troepen aanvoerde tegen het leger van Blake en hoe het alleen door den onderlingen naijver der Fransche generaals den Engelschen mogelijk was geweest zich overhaast in Valmaseda terug te trekken.

Maar de hertog van Dantzig had Blake reeds weer uit de bergen verjaagd. Tot den negenden November duurden die gevechten. De sombere bergpassen van Biscaye vingen menigen doodscreet op en menige smeekbede om hulp stierf ongehoord weg op de met rotsen bedekte, eenzame hoogten. Eindelijk moest Blake met zijn uitgeput leger rust nemen in het stadje Espinosa. Alle inwoners waren gevlucht, hij vond er hulp noch levensmiddelen en was bijna afgesloten van de wereld tusschen de hooge, hier en daar met dennensbosschen begroeide bergen. Eén smalle brug over de Trueba was de eenige terugweg voor zijn troepen.

Toen maarschalk Victor aanrukte om het Spaansch—Engelsche leger te vernietigen, dat zoo goed als opgesloten was in dien nauwen bergpas, vond hij ieder huis van het stadje vol soldaten, achter elke struik glinsterde een geweer, iedere rots was een vesting. Maar maarschalk Victor beval terstond den aanval. Het werd geen geregelde slag, maar van het eerste morgengrauwen totdat de nacht inviel hadden er kleine bloedige gevechten plaats, waardoor velen werden gedood. Arme gekwetsten! Er waren dokters noch medicijnen, niemand bracht hun een glas water als de koorts gloeide in hun aderen. Zij bleven op de harde rotsen liggen waar zij lagen en hun onbegraven lichamen vormden, als de dood hen eindelijk verlostte uit hun lijden, een nieuwe, groote aanklacht tegen iederen machthebbende, die menschen, welke elkander nooit hebben gezien, beveelt elkander te vermoorden en dan dien gruwel wegcijfert onder holle, groote woorden als: krijgsroem en heldeneer en onverwelkbare lauweren... Menigeen vluchtte in 't eind ver van al dien jammer naar Santander of Reinosa. Daarheen ging eindelijk Blake ook met het overschot van zijn troepen. Hij had zelfs zijn eenige overgebleven kruitkist moeten achterlaten. Twee dagen later was er weer een

gevecht bij Espinosa, het laatste tusschen deze twee legerafdeelingen, die eens zoo sterk waren geweest.

Maar al die kleine gevechten, waarvan de uitslag vaak twijfelachtig bleef, begonnen Napoleon te vervelen. Plot-seling werd het gerucht verspreid:

„De Keizer komt om zich in persoon aan het hoofd te stellen van zijn leger.”

Dit gerucht bleek waarheid, een tweede tijding volgde:

„Op bevel van den Keizer waren al de gewonden uit de hospitalen tusschen Tolosa en Vittoria weggebracht!”

Napoleon liet hen plaats maken voor zijn gewonden, in de eerstkomende veldslagen! Wat er van de ongelukkigen, die hij wegzond, zou worden, vroeg hij niet. En de hospitalen, die hij liet ontruimen, telden reeds meer dan vier duizend zieken en gekwetsten!)

En Napoleon was nog pas aan het begin van zijn veldtocht!

Na eenige kleinere gevechten bereidde hij alles voor tot een grooten veldslag, en gaf den hertog van Dalmatië bevel stelling te nemen tegen het leger van Estramadura onder bevel van markies de Belvédère. Deze, jong, vermetel en onbedacht, had door schitterende beloften en gezwollen redevoeringen, den licht ontvlambaren trots van het Spaansche volk gestreeld.

Zoo was het hem gelukt, den bejaarden, eenvoudigen generaal Saluzzo te verdringen. Maar groote woorden winnen geen slag. Op de velden, begrensd door de donkere bosschen van Gamonal, betreurde markies de Belvédère te laat zijn eierzucht en zijn trots, toen zijn ruitery was vernietigd, het overschot van zijn leger op de vlucht gejaagd en zijn dapperste officieren gewond of gedood, toen hij zich hoorde vervloeken door zijn eigen soldaten om zijn

¹⁾ 100 te Miranda, 950 te Vittoria, 250 te Tolosa, 300 te St. Sebastian, 2.500 te Pampelona.

onberedeneerden aanval en de verkeerde stelling, die hij had ingenomen.

„Wij zijn verloren! Wij zijn verraden! Wij hopen dat de duivel je zal meesleuren in zijn klauwen!”

Het waren de laatste woorden, die markies de Belvédère opving van zijn vluchtende troepen — zij hielden zijn vonnis in.

Hij zag het veld bedekt met weggeworpen geweren, met sabels, uniformen, wagens en krulstkisten. Zelfs de krijgskas stond vergeten tusschen de stervenden en dooden. Goudstukken en zilveren munten vielen op strakke, was-bleeke aangezichten.

En markies de Belvédère zond depêches van een schitterenden terugtocht na een reuzenstrijd van dertien uur en eindigde dit heldenbericht met de woorden:

„Om te beletten, dat de vijand mij morgen opnieuw vervolgt, ontruim ik nog heden het slagveld.” En keizer Napoleon maakte ook eenige kleine „wijzigingen” in zijn dagorder aan de „Grande armée” in zijn hoofdkwartier te Cubo; hij vergrootte aanmerkelijk de verliezen van zijn tegenstanders en daar Soult hem de gevangenneming van achthonderd Spanjaarden had bericht, maakte hij er achtduizend van. ’t Was in cijfers maar het verschil van een nul.

En het geschut dreunde en de klokken werden geluid in al de plaatsen, die hij bezet hield, om de groote overwinning ter eere van keizer Napoleon niet alleen op de Spanjaarden maar voornamelijk op de Engelsche strijdmacht, die zich op het Spaansche Schiereiland bevond.

De Spanjaarden hadden evenals hun bondgenooten een roode uniform gedragen, dus viel het den Keizer gemakkelijk dit verzinsel van zijn haat tegen de Engelschen rond te strooien.

En op eenigen afstand van het zegevierende Fransche leger, reed in een gesloten rijtuig, in de achterhoede, de schijn-koning, Jozef. Hij had zelfs den rang niet van een onderluitenant! Treurig, doodelijk verlegen, niet wetend hoe zich te houden, weigerde hij echter, op bevel van den Keizer uit zijn koets te komen.

„En ik wou je nog wel een zegevierenden intocht in Burgos laten doen!” zei Napoleon spottend.

Dit en nog veel meer vernam kapitein Ver Horst. Ook, dat de slechte wegen en de groote afstanden het voortrukken van het Fransche leger zeer bemoeilijkten, hoewel zij steeds dieper in het land drongen.

Den drie en twintigsten November behaalde Napoleon bij Tudela, aan de oevers van den Ebro, een tweede overwinning. De Andalusiërs schenen in dien slag hun zegepraal bij Baylen te hebben vergeten. De verdeeldheid der Spaansche bevelhebbers besliste hier de nederlaag.

Drie duizend gewonden en doden, evenveel gevangenen, twee standaarden en zes en twintig stukken geschut werden verloren . . . Wanhoop sloeg het Spaansche leger om het hart. Een groepje vluchtelingen zag de kapel bij Taragona in brand staan. Waanzinnig van angst en schrik trokken allen hun zwaard en begonnen tegen de vlammen te vechten!

En intusschen gaf Napoleon, die zich te ziek voelde, om te paard te stijgen, het opperbevel over aan generaal Mouncey, met den last Saragossa terstond te „nemen.”

Daarna wenkte hij, met een handbeweging, naar Jozefs rijtuig en gaf hem bevel „den Keizer” op een gepasten afstand te volgen.

Toen verliet hij Burgos en vestigde nog dienzelfden avond zijn hoofdkwartier te Aranda, waar de huizen tegen de rotsen zijn gebouwd als arendsnesten of haast in elkander

vallen van ouderdom in de donkere, nauwe straten. Hier bleef Napoleon een week en ondanks zijn ziekte, gunde hij zich geen oogenblik rust.

Daar berekende hij de uitkomsten van den laatsten veldslag, beklaagde maarschalk Launes om zijn ongesteldheid en maakte zich nijdig, omdat deze ziek bleef. Moncey kreeg nauwkeurige bevelen, hoe hij behoorde te handelen om Saragossa in te nemen, Ney een strafrede, omdat hij de bevelen van hem — den Cesar — niet opvolgde, eer hij ze nog ontvangen had. Ook nam Napoleon te Aranda alle noodige maatregelen voor een bezetting van Madrid.

Nooit misschien hadden Napoleons geweldige krijgsmansgeest en genie meer uitgeblonken dan in die zware dagen. Hij verbaasde zijn omgeving en dreef ieder aan tot overmatige inspanning van zijn kracht. Zijn stelregel: „Men moet meer van de menschen vergen dan zij kunnen volbrengen,” werd ook hier doorgevoerd.

En zijn leger, sidderend voor iederen frons van den despoot en echter gestreeld in zijn trots, dat het werd aangevoerd door den grootsten veldheer van zijn tijd, dééd meer dan het kon.

„Hier is het onmogelijk te overwinnen!” riep de dappere kolonel Piré wanhopig bij Somo Sierra, toen in den zwaren mist de kogels moorddadig sloegen in de Fransche gederen en de bergen schenen te rooken en te beven bij den donder van het zware geschut.

„Onmogelijk?

Dat woord ken ik niet!” Dreunend klonk Napoleons antwoord; zijn karwats zwiepte door de lucht. Het rende door de rijen, het vuurde de soldaten aan, het wond ze op. Zij kenden het nu evenmin meer. Het besliste den geweldigen slag bij Somo Sierra, die voor Napoleon den

weg naar Madrid opende. In de proclamatie van den Keizer luidde het:

„Soldaten, de Spanjaarden zijn gevlucht voor den bliksemgloed uwer oogen. Zij hebben dien niet kunnen verdragen!”

„Dit alles is in den laatsten tijd in Spanje gebeurd. En wat zult gij nu doen?” zei op een stillen, zachten avond, waarop de scheidende zon haar glans leende aan de blauwe golven, de kommandant van Cadix tot zijn gevangene. „Gij zijt vrij, wanneer gij op uw woord van eer belooft nooit meer in Spanje te strijden voor Napoleon.”

De gevangene staarde naar de wijde zee. Een groot verlangen om weer vrij te wezen lag in de diepte van zijn ernstigen blik.

„Vergun mij dan naar den Keizer te gaan en mijn ontslag te vragen uit zijn dienst, eerder kan ik u niets beloven. Ik behoor thans tot zijn leger.”

„Goed. En als Napoleon u niet ontslaat, meldt gij u weer hier, als mijn gevangene.”

Het antwoord klonk toestemmend.

„Meld dan uit naam van den kommandant van het vrije Cadix, dat admiraal Rosilly en zijn officieren met een schip onzer Engelsche bondgenooten naar Frankrijk worden gebracht,” eindigde de kommandant. Van de gevangen genomen soldaten sprak hij niet. Die ongelukkigen zouden, tegen hun wil, worden ingedeeld op de Engelsche vloot.

Waar oorlog is heerscht het recht van den sterkste en dat recht is — onrecht.

HOOFDSTUK XI.

Nu zij in Portugal vasten voet hadden gekregen, drongen de Engelsche troepen, als bondgenooten der Spanjaarden, thans steeds dieper door in Spanje.

Hun leger telde vijf en dertig duizend man, sir John Moore voerde het aan. Zijn vader was dokter in Schotland, maar de zoon wilde de wereld zien en had als onverschrokken krijgsman reeds zijn naam geducht gemaakt in Amerika, Indië, Ierland en Egypte. Thans was hij bevelhebber van het leger, dat de Spanjaarden te hulp kwam in hun vrijheidsstrijd. Kort voor zijn vertrek had Sheridan gezegd in het Parlement te Londen:

„Tot nu toe heeft Bonaparte kunnen overwinnen, omdat hij streed tegen vorsten zonder waardigheid, tegen staatslieden, die geen voorzorgsmaatregelen namen en tegen volken zonder vaderlandsliefde!”

Beschamend doch waar woord! John Moore vergat het nooit meer en hij nam zich voor aan de wereld te toonen, dat nog niet alle waardigheid, voorzichtigheid en vaderlandsliefde waren verpletterd onder den looden sceptor van den Corsicaan.

Alzoo ging John Moore bij Almeida de Spaansche grens over, met het plan terstond op te rukken naar Salamanca. Generaal Hope liet hij met het geschut een wijden omweg maken over Talavera in de richting van Madrid.

Bij kleine afdeelingen trokken de Engelschen voort. Zij hadden niets te vreezen, zij waren in een bevriend land en kregen gemakkelijk levensmiddelen en inkwartiering.

Maar, waren de troepen zorgeloos, hun bevelhebber was het niet. Hij had verwarde tijdingen ontvangen van den opmarsch der Spaansche legers, maar geruchten waren tot hem gekomen van hun bloedige nederlagen bij Burgos en Espinosa.

Hij zond veldontdekkers uit en spionnen. Hun berichten waren zelden bemoedigend:

„Castanos was volkomen geslagen bij Tudela en Bonaparte bevond zich te Madrid!” Vooral deze laatste tijding deed Sir Moore — hij wachtte tevergeefs op geld uit Engeland om de soldij van zijn troepen te kunnen voldoen — overleggen of het vooreerst maar niet beter zou wezen om naar Portugal terug te keeren. De troepen morden, want de Spaansche boeren gaven geen levensmiddelen zonder betaling. En de Franschen schenen meester van het land, waar overal het verraad op hen loerde! Vooral voor één spion werd Sir Moore gewaarschuwd. Patrick heette hij, en in dienst der Spanjaarden had hij gestaan. Nu was hij omgekocht door gouden napoleons, nu verried hij zijn vroegere bondgenooten...

Hij reisde in het gewaad van een wijnboer uit Andaluzië. John Moore werd zeer voor hem gewaarschuwd, want Patrick vreesde niet voor een moord als hij iets wilde weten.

„Ik word hier gewaarschuwd voor alles en iedereen!” mompelde Sir John. Hij neep een papier ineen, hem zooveen gebracht door een bode van generaal Hope.

Deze meldde zijn opperbevelhebber, dat hij met zijn troepen bijna was gestooten op het Fransche leger, dat door Napoleon zelf werd aangevoerd.

„Ik had een onderhoud met Morla op een der hoogten,

die Madrid bestrijken. Wij kunnen op dit oogenblik niet veel rekenen op de hulp onzer bondgenooten: de Junta vormt legers op het papier. Ik heb Morla dringend aangespoord tot handelen. Hij beloofde veel en kort nadat hij mij had verlaten, gebeurde het ergste wat mij had kunnen overkomen.

Toen ik door de vlakke trok van het oude Castilië meldden mijn veldontdekkers mij de nabijheid der Fransche troepen. Het was de Grande armée! Napoleon trok met zijn troepen door de bergengten van Soma Sierra. Het was een roekeloosheid zonder weerga van hem. Hij is geslaagd in zijn waagstuk . . . de weg naar Madrid ligt sinds dien dag voor hem open en ik ben dankbaar, dat hooge bergen mijn troepen onzichtbaar maakten voor de overmacht van het Fransche leger! Het mag een wonder heeten. De dragonders van generaal Milhaud zwermden overal.

Ik dacht, dat het voorzigtiger was naar Segovia te marcheeren, waar Spaansche troepen liggen. Gelukkig ben ik hierin geslaagd.”

Sir John dacht na:

Kon hij, mócht hij nog terugtrekken op Portugal? Generaal Hope aan zijn lot overlaten te Segovia, was de ondergang van diens troepen. Hij zou

Wild gerucht buiten zijn tent leidde zijn gedachten af.

Wat was er nu weer? Zouden de Franschen

Hij beval een ordonnans te onderzoeken wat er gebeurde, want nu verstond hij duidelijk: „Patrick! Patrick!

Nadat kapitein Ver Horst op eerewoord was ontslagen uit de vesting te Cadix had hij zich vermomd als een Spaansche wijnboer. Want hoe gevaarlijk zou de tocht wezen, die hij ging doen, dwars door een land, dat geheel in opstand en vol vijanden was!

De kommandant van Cadix had hem zelf die vermomming laten bezorgen; een breeden, platten hoed, hooge laarzen, een rood vest, een donkerblauw van voren openstaand buis, een lang mes in den gordel.

„Ge zijt nu precies een wijnboer uit Malaga,” zei hij goedkeurend. „Wees mij niet al te ondankbaar, dat ik u hier een poosje vast heb gehouden. Want nu spreekt ge al tamelijk wat Spaansch. Dat kan u te pas komen op den weg.”

Zijn gast tegen wil en dank vond dit ook.

„Hier is een brief voor Napoleon Bonaparte! Wilt gij op u nemen dien te bezorgen?”

„Als 't mij mogelijk is, zeker.”

„Bonaparte ontvangt er het bericht door, dat admiraal Rosilly en zijn officieren vrij zijn. Beveel hem ook het lot aan van de krijgsgevangenen Spanjaarden. Laat hij menschelijk denken en handelen, evenals wij.”

Zijn toehoorder wist, dat ieder zacht gevoel vreemd was aan keizer Napoleon, maar uit barmhartigheid zweeg hij. Waarom zou hij den haat tegen Napoleon nog vergrooten?

Er was geen naam op aarde zoo geëerd door zijn aanhangers, zoo door zijn vijanden verfoeid, als de naam Napoleon, bedekt met lauweren, met tranen en bloed.

De kommandant had intusschen zijn vrijgelaten krijgsgevangene nog eens goed bekeken.

Ja, een echte wijnboer zijt ge, precies lijk je op . . . nu ja, het hindert niet of gij zijn naam weet, al bracht hij mij menig belangrijk bericht, dat mij meer diende dan uw keizer. Ik bedoel Patrick, een spion van ons. Zorg maar, dat ge niet met hem wordt verward door de Fransche soldaten. Hij is hier en daar en overal, als een nevel in de bergen komt hij en verdwijnt hij. 't Is een halve duivel voor zijn vijanden.”

Adolf Ver Horst haalde de schouders op:

„Zoo zijn er veel tegenwoordig. Dat doet de oorlog, bloedvergieten en elkander vermoorden is ook geen menschelijk maar wel een duivelsch werk.”

Met een kort woord nam hij afscheid en ging, nadenkend over de zonderlinge wendingen in zijn lot en over den armen, kleinen Johnnie, dien hij aan zijn lot had moeten overlaten.

Zou hij nog te Madrid wezen, dan zou hij den jongen zwerveling wel gauw terugzien. Te Madrid was keizer Napoleon en daarheen was ook hij op weg, om zijn ontslag te vragen uit zijn dienst bij het leger, waarbij hij tegen zijn wil was ingelijfd.

Hoe kwam Napoleon aan die overmacht, hij, de enkele, op duizenden? Als een geesel der volken, die hem verfoeiden, ging hij zijn weg en toch bogen allen sidderend voor hem!

Hoelang zou die gedweehed aan zijn bevelen nog duren?

Het Spaansche volk gaf het moedige voorbeeld tot verzet tegen de dwingelandij van den geweldigen heerscher.

Zou dat volk het eenige blijven?

Met een zucht dacht hij aan zijn eigen land. Ook daar drukte de harde wil van den Keizer tot verpletterens toe.

Wanneer zou de uitkomst komen?

Een naam zweefde op zijn lippen, die grootsche fiere herinneringen wekte, in het bijzonder hier, in het Spaansche land. De naam, die de Geuzen omgordde met nieuwen moed en het verdrukte volk van Nederland met duizendvoudige kracht.

Willem van Oranje! Als die ons aanvoerde! Dan zou de vrijheid komen, gewis! Waar was thans de balling, zonder vaderland, welke dien naam droeg?

De echo's der bergen herhaalden: „Waar?”

Verscheidene dagen had kapitein Ver Horst zonder ongeval zijn reis vervolgd. Doch thans, in de Sierra's — bergen — bemerkte hij dagelijks, dat hij meer en meer de plaatsen naderde waar in den laatsten tijd was gevochten.

Vluchtelingen, gewonden, verbrande dorpen, vertrapte velden, gebroken huisraad als gestrooid op den weg Het was oorlog, de tweede benaming voor jammer en ellende, voor lijden en dood.

Eens, de avond begon reeds te vallen, zag hij, om een groep rotsen heenrijdend, de' bouwvallige, gele huizen van een kleine bergstad. Dicht bij het plaatsje zag hij een put. Hij wilde er heengaan om water te scheppen voor zich en zijn paard; een vrouw, die in de nabijheid, op den drempel van haar deur stroo zat te vlechten, hief de hand op, waarschuwend. Toen wist hij genoeg

„Gij zijt geen Franschman!” riep zij, „anders!” Bitter van haat klonk haar stem. „Daarom waarschuw ik u, dat onze vijanden overal schuilen tusschen de rotsen en kloven! Wees voorzichtig en zie goed uit!”

Hij knikte haar toe, dankend voor haar raad en besloot dien nacht in het stadje op de berghelling te blijven. Maar de weg maakte zooveel krommingen, hoe sneller hij reed, hoe verder de oude, vierkante toren en de scheve huizen zich schenen te verwijderen.

Weer een bocht van den langen bergweg zou dat zig-zag dan nooit eindigen? Hindelijk, heel in de verte schémerde de nauwe, donkere poort, maar thans was de smalle weg versperd hij zag eenige Fransche dragonder-uniformen en enkele Hooglanders met hun geruite plaids en tartans samen schermutselen. Een rank, jong officier in de schitterende uniform der Engelsche kurassiers, scheen de Schotten aan te voeren.

De schimmel van Adolf Verhorst rende, gespoord door

stem en teugel, nu zoo snel voort, dat zijn hoeven nauwelijks den grond schenen te raken. Het duurde slechts eenige oogenblikken, toen viel hij, als een bom, te midden der strijdenden. „Hei, vrind,” riep er een in het Fransch, „waar kom jij opeens vandaan stormen? Wat doe je hier? Blijf waar je bent en bemoei je niet met ons!”

„Dat paard heb je zeker gestolen!” schreeuwde een tweede.

Het gevecht stokte een oogenblik. Want die als uit de lucht gevallen reiziger werd misschien door een heelen troep landvolk gevolgd. De dragonders overlegden - nu hadden zij de meerderheid, maar dan

De reiziger dreef zijn paard tusschen de hunne. Twee dragonders drongen op hem in, den eenen stiet hij terug den anderen ontweek hij.

„Weest voorzichtig! Ik zal rapport over je maken bij den Keizer! Dit is geen eerlijk gevecht, het is een ver-raderlijke overval! Past op!”

De stem van Adolf Ver Horst dreunde met metalen klank, de echo der bergen weerkaatste waarschuwend ieder geluid.

„Pas zelf op! Wie ben je, dat je hier bevelen uitdeelt? Een wijnboer, welzeker! „Schijn bedriegt menigmaal. Dat toonen jullie, deserteurs, die je allemaal bent! De uniform, die je draagt, maak je tot schande!” De dragonders waren inderdaad deserteurs, zoals kapitein Ver Horst had vermoed. Zij zagen elkander aan en zwegen.

„En als je nu niet opgepakt wilt worden en overgeleverd aan den krijgsraad, maakt dan, dat je weg komt, daar, langs dat dwarspad in de hoogte, want ik sta geen vijf minuten meer in voor je leven!”

De stellige toon van den spreker, de wetenschap, dat een deserteur den kogel wacht, deed het gehavende viertal

afdeinzen. Zonder tegenspraak gingen zij, als afgestrafte bengels, het kronkelende bergpad op. Toen wendde de jonge officier in de schitterende kurassiersuniform zich tot zijn bevrijder.

„Ik ben u zeer verplicht, Sir,” zei hij in vloeiend Engelsch.

„Wij zijn u ons leven verschuldigd, indeed! Zij vochten zoo woest, waarschijnlijk om ons te plunderen. Ga met ons mee, wij zijn afgedwaald op een verkenning, maar ons kamp is niet ver hier vandaan in de Sierra.”

Kapitein Ver Horst boog en antwoordde in het Engelsch.

„Ik ben u zeer verplicht voor uw aanbod, Sir. Maar ik kan het niet aannemen, want hoewel ik u volstrekt niet als mijn vijand beschouw, heb ik toch een reden waarom ik in u nu ook geen vriend mag zien. Laten wij dus hier scheiden. Ik hoop echter dat wij elkander nog eens zullen terugzien. En dan werkelijk als vrienden.”

„Zooals gij wenscht, Sir!” zei de jonge officier eenigszins teleurgesteld. Zijn stem had een aangename klank, hoewel het scheen, dat zij zou kunnen klinken waar een groote troepenmacht stond opgesteld, ver en wijd over een veld. Adolf Ver Horst vond het uiterlijk even aantrekkelijk als de stem van den onbekende. Die jonge man zou kunnen heerschen als hij wilde, maar anders dan keizer Napoleon. Hij zou niet behoeven te heerschen door geweld — hem zouden de menschen liefhebben.

Onwillekeurig boog hij voor hem, zooals onderdanen buigen voor hun vorst. Die beide menschen, ook thans nog onbekenden, gingen langs elkander heen als twee stofjes op den weg, die elkaar even aanraken. Zouden zij ooit weer in aanraking komen? En wanneer en waar?

HOOFDSTUK XII.

Keizer Napoleon was onbeperkt heerscher te Madrid.

De slag bij Somo Sierra had hem den weg vrij gemaakt — de heldenmoed der Poolsche ruitery had daar de overwinning beslist. Zij dienden hem trouw, die jonge zonen der oude geslachten van het land. Want de Keizer had beloofd Polen weer tot een vrij, onafhankelijk land te maken. Zou hij die belofte houden? Voor ieder man van eer is zijn gegeven woord heilig. Het in te lossen is zijn hoogste wensch.

Heeft keizer Napoleon zijn woord gehouden aan de Polen, of zijn zij alleen werktuigen van zijn heerschzucht geweest? ¹⁾

Hun heldenmoed had hem ditmaal doen overwinnen.

Toen zond Napoleon sterke detachementen naar alle richtingen en liet maarschalk de Bessières voor zich uit-trekken om den weg geheel te zuiveren. Dus kon hij, na het bericht van Ney, „dat alles schoongeveegd en er geen vijand meer te zien was,” veilig oprukken aan de spits eener haast onafzienbare menigte ruiters, om van de heuvels bij Chamartin den eersten blik te werpen op de hoofdstad van het land, dat nu spoedig geheel voor zijn wil zou buigen.

Dat geloofde keizer Napoleon op dien tweeden December — het was de verjaardag van Austerlitz. Een zegevierende

¹⁾ Zie: Naar Moscou.

glimlach speelde om zijn vasten mond toen hij de Polen hoorde juichen:

„Vivat Cesar.” ¹⁾

Maar zijn parlementair — onderhandelaar — graaf de Soulages — werd bijna in stukken gereten door het volk, toen hij te Madrid toegang kwam eischen voor den Keizer. Met groote moeite gelukte het den Waalschen troepen te Madrid hem te bevrijden.

Opgewonden volksbenden trokken intusschen door de straten. „Wij vermoorden ieder, die spreekt van overgave, Spanjaard of vreemde!” klonk hun woeste bedreiging. Messen blonken overal... een herhaling dreigde van den tweeden Mei. En van den heuveltop zag keizer Napoleon neer op de prachtige koningsstad, met haar op terrassen gebouwde huizen, het witmarmere paleis en den hoogen koepel der hoofdkerk, omlijst door welige, donkergroene boomen.

Keizer Napoleon glimlachte. Wat zou nog het volk verzet baten? Het volk, dat eerst Murat had toegejuicht, omdat het in hem den bondgenoot meende te zien van koning Ferdinand. Hoe fel had het hem daarna gehaat, toen hij de wegbereider bleek te wezen voor hem — den Keizer!

De onverzettelijke lijnen om Napoleons vasten mond verscherpten zich. Hij zou overwinnen, waar zijn stroopop Murat had gefaald.

Het volk!... Wat deerde het hem! Zijn kanonnen waren machtiger dan de volkswil. Hij wist, dat er nauwelijks vierhonderd soldaten in Madrid waren. De overigen, die nu exerceerden op de Puerta del Sol, waren boeren, door den oorlog uit hun woningen verdreven of uit hun dorpen gevlucht.

„Veel geschreeuw en weinig wol!” prevelde Napoleon.

¹⁾ Notions historiques: Général Dautancourt.

Want de brandklok luidde in al de honderd drie en dertig torens van Madrid, dreigend drongen de holle klanken tot hem door. Zij konden het volk opwinden, maar de verweermiddelen niet vergrooten. Op het Prado werden pieken en geweren uitgedeeld, kogels bovenal. Maar de geweren waren verroest en de kogelhulzen gevuld met zand in plaats van met kruit.

Wie hadden dat gedaan? De monniken, die in het arsenaal werkten? Waarom die? Hun geestelijk gewaad deed het volk aarzelen, maar de kreet: „Verraad!” klonk plotseling overal en dan werd de naam genoemd van den kommandant der schutterij, markies de Péralès.

Zijn huis werd bestormd, zijn deur opengebroken. Een woeste menigte eischt zijn leven, bedreigt het, neemt het.

Nog enkele oogenblikken en er is een misvormd menschelijk overschot meer in Madrid.

Weldra staat Napoleon aan het hoofd der dragonders van Houssaye voor de Alcalapoort. De geweerkogels fluiten door de lucht, dicht als een hagelstorm. Met over de borst gekruiste armen, gefronste wenkbrauwen en in een zeer slecht humeur wacht de Keizer. Wat doet het er toe, dat de barricaden van het Madridsche volk weinig beteekenen en weldra plat zullen worden geschoten, hij moet er door wachten. En hij had Madrid even snel willen binnentrekken als eens Berlijn.

Een Spaansch officier, voorafgegaan door een trompetter met de witte vlag, verschijnt — een parlementair. Hij brengt de tijding „dat het volk van Madrid liever dan zich over te geven, zal worden begraven onder de brandende puinhoopen!” . . .

De moed der wanhoop klinkt uit dit besluit: Napoleon voelt wat het beteekent. Nogmaals begint hij te onderhandelen.

Een Spaansch kolonel, gevangen genomen bij Somo Sierra, wordt door hem binnen Madrid gezonden, met een schrijven, waarin de Keizer het volk waarschuwt voor de gevolgen van een bestorming. Markies de Castelar vraagt — in naam van het volk — tijd van beraad, maar voor Napoleon tellen de minuten dubbel. Helder en klaar is de nacht, hij beveelt de batterijen op te stellen tegenover Retiro — het eenige versterkte punt, dat iets heeft te beteekenen. Als de zon opgaat dreunen de eerste schoten, weldra is er bres in den muur. — Madrid ligt open voor den overwinnaar. In wanhoop sterft het volk op de barricaden, het vuur der infanterie breekt zijn verzet, maar nieuwe volksdrommen stormen aan. De weerstand is zoo hevig, dat, na een gevecht van een en twintig uur, Napoleon, wild van drift, ¹⁾ bevel geeft terug te trekken en voor de derde maal een parlementair met de wapperende witte vlag zendt naar de stad, die de banier opheft met „Dood of vrij” in haar gouden en roode banen.

Ook ditmaal keerde de parlementair zonder goeden uitslag. Toen mengde Napoleon, ten einde raad — leugens in zijn bedreigingen. „De Engelsche hulptroepen, die Madrid ieder uur verwachtte, waren verslagen Zijn legers rukten op in onafzienbare rijen, zijn geschut zou geen steen op den anderen laten” Als antwoord volgde een laatste, wanhopige aanval van geheel Madrid, garnizoen, inwoners en vluchtelingen uit de omstreken, op de overweldigers. Toen kwam, te midden der nachtelijke duisternis, het bericht, dat de troepen van Castanos, waarvan het volk zijn redding wachtte, waren uiteengedreven en vernietigd door het Fransche leger — toen begreep ieder, dat nu alle strijd verder vruchteloos was, Madrid gaf zich over En er werd bij die overgave geen woord gerept

¹⁾ „dans une colère épouvantable.” Generaal Bigarré. Mémoires.

over koning Jozef. Diep echter bogen de afgezanten der stad, die thans sidderend haar lot afwachtte, voor den Keizer.

En Napoleon in zijn vreugde over zijn zegepraal was edelmoedig. Hij verbood alle plundering; als een bevriend vorst, niet als overwinnaar wilde hij Madrid binnentrekken — Madrid, waar nu weldra zijn broeder zou heerschen — in naam, maar waar hijzelf zou bevelen. Aldus konden de Fransche troepen dien dag met slaande trom, vliegende vaandels en onder den schal der trompetten Spanjes hoofdstad binnenrukken, waar de straten nog dropen van het vergoten bloed en verbrande huizen in hun zwijgende taal een droevig verhaal deden van den gevoerden strijd.

Keizer Napoleon had te Chamartin de villa betrokken, van den hertog van Infantado, waar, kort te voren, ook koning Jozef verblijf had gehouden.

Voor het bijzonder vertrek van den Keizer stond Roustan, zijn trouwe lijfdienaar, op wacht. De witte tanden van den Mammeluk staken scherp af tegen zijn donker gelaat onder den geel zijden tulband, de getrokken sabel glinsterde in zijn vuist.

Hij geleeek op een trouwen wachthond, die reusachtige Roustan; het was zijn trots den Keizer te dienen met al zijn kracht en hij benijdde de lichte Poolsche ruiters, die de eerewacht vormden van Napoleon en post hadden gevat bij de ingangspoort. Hij had alleen zijn geweldigen meester willen beschermen met zwaard en lijf.

De jonge Polen vormden een ridderlijke groep. Hun donkere oogen fonkelden onder hun rooden schapska met hooge pluim, hun blauwe uniform met zilveren tressen paste wèl bij hun fijn gevormde trekken. Désiré Chlapowski ¹⁾

¹⁾ Zie „Naar Moscou.”

was onder hen. Hij was een gunsteling van den Keizer, niet alleen om zijn groote dapperheid, maar ook omdat hij eens, — bij Posen, — Napoleon met eigen levensgevaar uit een moeras had getrokken. Hun aantal was thans zeer verminderd. Bij Somo Sierra was de helft der Polen gesneuveld en uit de overlevenden had de Keizer een gezantschap gekozen om de veroverde standaarden te brengen aan de Keizerin. Tot hun bevelhebber richtte zich thans een man aan wiens gelaat het was te zien, dat hij veel had geleden. Hij verzocht naar den Keizer te worden geleid. Hij meldde zich als kapitein Ver Horst.

Kort daarna stond hij inderdaad voor Napoleon. Hij zag hem gekleed in zijn groene jagersuniform, zijn kleine rijzweep met gouden knop in de hand. Een flauwe glimlach speelde over zijn ontzagwekkend gelaat met de scherpe adelaarsoogen, die verschrikkelijke oogen welke ieder — maarschalk of soldaat — deed beven, die hun blik op zich voelde gevestigd, oogen, die telkens wisselden van kleur, van grijs tot grauw, van grauw tot lichtbruin.

„Gij zijt wèl ongelukkig geweest, kapitein Ver Horst. Ik heb gehoord van uw wederwaardigheden. Laat het u troosten, dat gij niet de eenige zijt, die zucht onder den druk der omstandigheden. Tegenspoed schijnt in de lucht van Spanje te zitten — voor menigeen.”

„Maar niet voor mij!” vulde zijn zegevierende glimlach aan. „Ik overwin den tegenspoed en dwing de omstandigheden naar mijn wil.”

Hij geloofde dit inderdaad en hij had er reden toe, op dit oogenblik.

Op het voorplein klonk paardengetrappel, een gesloten rijtuig reed voor de Ingangspoort. De zegevierende uitdrukking op Napoleons gezicht werd sterker. Uit dat rijtuig stapte zijn broeder Jozef, bleek met gebogen hoofd.

Hij kwam op „bevel” van den Keizer, evenals deze had bevolen, dat hem zijn bagage moest worden nagezonden. Gold de broeder, dien hij als schijnkoning opnieuw wilde plaatsen op Spanjes troon meer voor hem dan zijn koffers en kisten? Jozef kwam om de bevelen te ontvangen van Napoleon, om zich te begeven waarheen het zijne Majesteit zou behagen hem te zenden. ¹⁾)

Nu wachtte hij in de voorzaal tot het den Keizer zou behagen hem genadig in zijn tegenwoordigheid toe te laten.

Op het marmeren tafeltje, waarbij Napoleon stond, lag een dicht beschreven blad papier.

Eén oogenblik gleeed 's keizers blik over de roode letters, toen wendde hij zich opnieuw tot Adolf Ver Horst.

„Gij vraagt uw ontslag uit mijn dienst, waarin gij tegen uw wil zijt geplaatst!”

„Weet gij wel, dat ik u kan laten fusileeren om zulk een vermetel verzoek?”

„Zeer zeker, uwe Majesteit, maar ik vertrouw, dat uw gevoel van rechtvaardigheid zich zou verzetten tegen zulk een besluit.”

Napoleon liet zich steeds veel voorstaan op zijn rechtvaardigheid. Dit antwoord beviel hem daarom.

Hij dacht een oogenblik na. „Laat het dan zoo zijn. Ik heb hier soldaten genoeg. Spanje ligt aan mijn voeten. Weldra zal ik de laatste Engelsche hulptroepen van het schiereiland hebben verdreven, evenals ik het Spaansche leger heb vernietigd.” — Hij meende inderdaad wat hij beweerde.

„Ge kunt hier dus wel gemist worden. Ik heb u met een dépêche Spanje binnengezonden, thans zult gij het verlaten met een ander schrijven, ditmaal naar Cassel, naar mijn broeder Jérôme, den koning van Westfalen. Weldra zult gij

¹⁾ Mémoires du roi Joseph.

een reisorder ontvangen. Wat het schrijven" — welk een dreigende gloed kreeg zijn blik! — „van dien kommandant van Cadix betreft, die man zal een gepast antwoord ontvangen. Maak u thans gereed uw plaats in te nemen bij het gevolg, dat is bevolen mij te vergezellen naar Madrid."

Toen kapitein Ver Horst zich had verwijderd, liet de Keizer nogmaals zijn blik glijden over het papier, dat voor hem lag.

Het behelsde het besluit, dat als een onweer zou losbarsten boven de hoofden der Spanjaarden:

„Twee derden der kloosters zullen worden opgeheven.

Afgeschaff zullen worden: De inquisitie, de heerlijke rechten, de provinciale belastingen en tollén,¹⁾ de particuliere rechtspleging der grondbezitters. Het Hooge Gerechtshof van Castillië zal worden opgeheven. Zijn rechters worden gevangen genomen als verraders, die onwaardig zijn recht te spreken over een brave en dappere natie."

Wanneer hun eigen vorsten deze besluiten hadden genomen zou het volk ze hebben toegejuicht, want het waren wijze, goede besluiten. Thans deden zij den haat tegen Napoleon nog toenemen. De Spanjaarden duldden geen inmenging in hun landsbestuur van een vreemden heerscher

Keizer Napoleon begaf zich naar Madrid. De Poolsche ruiters van zijn lijfwacht begeleidden hem, hij werd vergezeld door zijn broeder Jozef.

Jozef had eerst afstand gedaan van zijn rechten (!) op den troon van Spanje en daarna eerbiedig de verdere „bevelen" afgewacht van „Zijne Majesteit den Keizer."

¹⁾ In Spanje hief de eene provincie belasting op goederen, die uit een andere provincie kwamen.

Nu mocht hij met den Keizer meerijden! De eer was groot, het genoeg en gering.

Want Madrid was dien morgen even doodschen en verlaten als bij den eersten intocht van Jozef, koning van Arragon en Castillië . . .

Met waardigheid droeg de bevolking deze nieuwe vernedering: de Keizer als overwinnaar binnen de muren! Verlaten bleven de balkons, uitgestorven de straten, gesloten ieder venster. Het onbuigzame karakter der Castillianen toonden zich ook hier in al zijn fierheid. Op keizerlijk bevel waren de schouwburgen open, niemand ging er heen. In het Prado speelde de muziek — niemand kwam om er naar te luisteren. Verlaten waren hallen en markt, de burgers bleven in hun huizen. De eenigen, die zich op straat vertoonden, waren Fransche soldaten. Maar zij vonden de wijnhuizen zonder voorraad, de bakkerijen zonder brood, en nergens hooi of stroo voor hun paarden. Het onveranderlijk antwoord luidde:

„Wij hebben geen voorraad meer. De boeren brengen niets in de stad.”

Op de kantzijde van dit rapport had de Keizer geschreven:

„De bakkerijen moeten van dit uur voor drie maanden voorraad in huis hebben.” ¹⁾

Want de soldaten begonnen te muiten en te plunderen, nu zij na zooveel bloedvergieten, na onnoemelijk lijden waren ingekwartierd in een stad, waar niets was te krijgen.

Napoleon, die altijd plundering en geweld verbood in een veroverde stad, liet ook nu de rustverstoorders streng straffen. Het kon de stemming binnen Madrid niet verbeteren. „Het geluk, dat ons wacht, wordt ons ingestampt met stokslagen,” zei het volk hoonend, na de lezing van Napo-

¹⁾ Ordre de 12 Dec. 1808.

leons manifest, Want het behelsde de bedreiging dat, als zij zich bleven verzetten tegen den nieuwen staat van zaken „de Keizer zich de kroon van Spanje zelf op het hoofd zou plaatsen en het land behandelen als een veroverde provincie.”

Toch zou het bestuur van Napoleon een zegen voor Spanje zijn geweest. Maar van Napoleon wilden de Spanjaarden niets aannemen, ook geen zegeningen.

Zij waren zwaar verdrukt in den tijd van koning Karel. Napoleon wilde hun nieuwe, betere wetten geven — zij wilden er niet eens van hooren. Zelfs niet van de afschaffing der inquisitie!

Maar intusschen was de Keizer meester van Madrid. Ten einde raad kwamen al de Inwoners samen en besloten, in hun wanhoop, om den overwinnaar te smeeken hun opnieuw Jozef tot koning te geven.

Blijkbaar vreesden zij hem minder dan den ijzeren wil van keizer Napoleon. En de Keizer aanvaardde goedgunstig dit eerbiedig verzoek en voegde er de voorspelling bij, dat het Spaansche volk hem eens zou zegenen als hun redder en bevrijder.

„Een der merkwaardigste dagen uwer historie zult gij den dag noemen, waarop ik uw grond en bodem betrad, want van dat uur zal de voorspoed van Spanje dagteekenen”

Door nood gedrongen werd alzoo in alle kerken de eed van trouw afgelegd aan koning Jozef.

En in Frankrijk schreef de bisschop van Cahors — Monseigneur de Gramville:

„Door het Spaansche bloed, dat heeft gevloeid, zijn de vreedzame bewoners van Peru gewroken. Van al de veroveringen, die de regeering van keizer Napoleon zullen vereeuwigen, zal deze hem de meeste voldoening geven.

„Laat ons dankgebed omhoog stijgen met dat van den Keizer, die zich terecht de eerste en getrouwste zoon der kerk mag noemen!”

De bisschop schaamde zich niet, toen hij die woorden neerschreef; keizer Napoleon niet toen hij ze las. Maar het Spaansche volk zweeg en verkropte zijn woede en deed opnieuw een gelofte vol haat....

Zoo kwam de Keizer voor de eerste en de laatste maal te Madrid.

Hij reed door de uitgestorven straten en bezichtigde het koninklijk paleis, grootsch en statig ondanks de plundering, die het weinige maanden vroeger had ondergaan bij het „vertrek” van koning Jozef.

Maar wat Napoleon het eerst en alleen begeerde te zien was de groote schilderij met de beeltenis van Filips den Tweede.

Was het een hulde aan het penseel van Pantojá gebracht of voelde hij een geheimzinnige verwantschap met Spanjes somberen heerscher, wiens sceppter eenmaal zwaar had gerust op twee werelddeelen?

Lang stond de Keizer zwijgend. Toen keerde hij zich plotseling om. Haastig ging hij in zijn eenvoudige grijze overjas en hooge kaplaarzen de groote trap weer af.

Beneden gekomen wendde hij zich plotseling om naar zijn broeder, „koning” Jozef, die hem op een bescheiden afstand volgde. En terwijl hij zijn hand liet rusten op de manen van een der beide marmeren leeuwen van Castillië, die den toegang schenen te bewaken tot de koninklijke zalen, zei hij met den stroeven glimlach, die geen enkele trek verzachtte van zijn gelaat: „In waarheid, mijn broeder, gij zijt vorstelijker gehuisvest dan ik!”

Toen keerde hij terug naar Chamartin door de uitgestorven straten, nauwelijks in staat zijn woede te verbijten,

omdat niemand zich aan de vensters vertoonde, niemand trachtte hem, den overwinnaar, te zien.

Diep gekrenkt in zijn ijdelheid en trots zweeg keizer Napoleon op dien gedenkwaardigen terugrit uit Madrid.

Trachtte hij door machtsvertoon te vergeten, dat de Spanjaarden zijn macht niet vreesden?

Den volgenden dag hield hij revue over zijn troepen op de bergvlakte bij Chamartin. De regimenten van Baden en Nassau, het bataillon van Frankfort, de divisie van Sebastiani, het corps van maarschalk Lefebre en dat van Ney, defileerden alle voor hem in groot tenue.

De Keizer zat te paard, maar bij ieder regiment, dat langs hem heen werd gevoerd, steeg hij af, richtte het woord tot de jonge officieren en tot de veteranen, prees of laakte, bemoedigde en deed beloften... Een donderend „Vive l' empereur!" was ook hier het antwoord. Napoleon herwon dien dag zijn geweldigen invloed op zijn troepen, die veel was verminderd door de vreeselijke ontberingen van den harden Spaanschen veldtocht.

Toen de revue was geëindigd ging hij met gebogen hoofd op en neer in de donkere lanen, die de villa Chamartin omringden.

Welke plannen werden toen opnieuw gevormd door dat geweldig genie, welke gedachten gingen in hem om? Vreesde hij, dat zijn overwinning op de Spanjaarden niet volkomen was, duchtte hij de strijdmacht der Engelschen?

Trokken zij hem voorbij in 's avonds, schier eindelooze rijen, de bleeke schimmen, de slachtoffers van zijn heerschzucht? Zag hij op nieuw de brandende huizen, de platgeschoten steden, de ontvolde, puin liggende dorpen; hoorde hij de klachten der geconden, het kreunen der stervenden, zijn slachtoffers allen? Vernam hij in het

ritselen der dorre bladeren, die opwarrelden onder zijn vasten tred, een aanklacht die hém gold?

Wie kan het zeggen?

Op de hoogste der drie marmeren treden, die van zijn eenvoudige, lage werkkamer in de benedenverdieping van het landhuis leidden naar het park, somber door de hoge pijnboomen, stond de Keizer toen kapitein Ver Horst voor hem verscheen op zijn bevel.

„Hier is het schrijven, dat gij bezorgen zult aan den koning van Westfalen. Bij hem, te Cassel, zult gij mijn nadere bevelen afwachten, want ik verbied u terug te keeren naar Den Haag, zoolang mijn broeder, de koning van Holland, zich nog ophoudt in dat land!”

Las Adolf Ver Horst de toekomst van zijn vaderland, dat hij lief had, in 's Keizers dreigende oogen? Een oogeblik rustte zijn blik smeekend in dien van den ontembaren heerscher. Maar Napoleon fronste de wenkbrauwen.

„Geen woord meer. Ga!”

En kapitein Ver Horst ging.

Dien avond zei Napoleon tot den senator Roederer, de vertrouweling van zijn broeder Jozef:

„De rust van Spanje is verzekerd, thans staat de troon van mijn broeder vast. Dus wenkt mij een andere taak.

Ik laat aan Jozef mijn beste troepen en ruk op naar Weenen, alleen met mijn kleine recruten, mijn hooge laarzen en mijn grooten naam!”

Inderdaad, het hoofd van Keizer Napoleon was reeds weer vervuld met nieuwe krijgsplassen en veroveringen. Eckmühl en Wagram zouden het zegevierend antwoord geven op het woord, dat hij dien dag tot Roederer had gesproken.

En dan, als Weenen, de trotsche keizersstad, machteloos haar lot van hem afwachtte, zou hij de kroon zetten op

zijn grenzenlooze eerezucht door, als prijs voor den vrede, van keizer Frans de hand te eischen zijner dochter, prinses Marie Louise. Dat hij hierdoor het hart zou breken van keizerin Josephine, deerde hem niet; zonder een oogenblik te aarzelen zou hij zich van haar laten scheiden; hij zag alleen den luister van zijn troon, dien de keizersdochter een verhoogden glans zou schenken. Hij zag alleen zijn geluksster

Tot het woord zou klinken: „Tot hiertoe, verder niet!”

HOOFDSTUK XIII.

De hardnekkige weerstand der Spanjaarden mocht gebroken schijnen, nu zij niet meer in lange, dicht gesloten rijen verschenen op de slagvelden, in de harten van het volk duurde het verzet voort. Evenals bij het begin van den opstand vereenigde het zich in troepen, het verschool zich in de bergen, de guerilla-oorlog werd voortgezet. Het volk hoorde van de tusschenkomst der Engelschen; het wist, dat Engelsche troepen steeds verder de schier onbegaanbare bergpassen van Spanje binnendrongen; het bleef hopen op redding; het herhaalde zijn leus: „Dood of vrij!”

Toen vloog, als op den adem van den stormwind het bericht door het land, dat Sir John Moore zich eerst, aan het hoofd der Engelsche hulptroepen, in Salamanca had geworpen, en nu oprukte naar Leon, om Napoleons geduchten maarschalk Soult slag te leveren.

Nieuwe moed sloop de harten binnen, die reeds zoolang hadden geklopt vol angst en vrees; nieuwe hulpbenden vormden zich.

Toen kwam de tijding, dat de Keizer — plotseling ontwaakt uit zijn droom, dat Spanje zich machteloos voor hem boog — in haast was opgerukt aan het hoofd eener sterke troepenmacht om de Engelschen te vernietigen.

De Keizer had juist de garde voor zich laten defileeren. — Het was de negentiende December en een ongewoon koude dag voor Spanje, de boomen waren beijzeld en de grond glad en bevroren. — Toen kwam de tijding

Napoleon had dien ochtend tot maarschalk Ney gezegd: „De Engelschen zijn over hun eigen beenen gestruikeld, toen zij voor mij op den loop gingen”

Toen rende een koerier ademloos den heuvel op bij Chamartin. Hij zag een schitterend schouwspel. In twee lange liniën was de garde opgesteld in groot tenue. Op den rechtervleugel bevonden zich Mammelukken, met woeste, donkere aangezichten onder hun groote tulbanden, dan volgden de sierlijk uitgedoste lichte Poolsche ruiters. Na hen kwam de ruitery van den Groothertog van Berg, thans „verhoogd in rang” als koning van Napels. Het centrum werd gevormd door de grenadiers en het eerste legercorps. De linkervleugel bestond uit de troepen van Marchand, Matthieu, Ney en de cavallerie van Colbert.

Het was na den middag; de wind stak op, standaarden en vaandels wapperden, het roodgoud der scheidende zon wierp zijn gloed over de keizerlijke adelaars. De muziek speelde een zegemarsch, de trommen roffelden. Toen wierp het bericht van den koerier zwarte schaduwen op het schitterende schouwspel.

Generaal La Houssaye zond den bode aan den Keizer. Drie krijgsgevangenen van zijn leger waren aan de Engelschen ontsnapt; zij hadden bericht, dat sterke Engelsche troepen in Salamanca waren. De Keizer zweeg, maar zijn somber gelaat was vreeselijk om aan te zien; twee vlammen schenen zijn oogen.

Zijn blik vloog over zijn trotsche troepenmacht.

Plotseling, als uit den grond verrezen, stond de prins van Neufchâtel, maarschalk Berthier, voor den Keizer.

Hij sprak enkele woorden, alleen voor Napoleon verstaanbaar Het was of een razernij zich meester maakte van den gebieders van half Europa.

Hij sprong van zijn paard, woest greep hij naar den brief, dien een sergeant — hij was door maarschalk Berthier naar den Keizer geleid — hem aanbood.

Napoleon las „Terug gij allen!” Zijn stem dreunde, verschrikt stooft zijn gevolg uit elkaar. De revue was vergeten, roerloos stonden de troepen, de muziek zweeg. De Keizer was alleen of ineende het te wezen. Hij las de dépêche, door generaal Dumas afgezonden uit Burgos, en een der beide onheilstijdingen afgezonden door maarschalk Soult.

„Bij Rueda heeft Engelsche cavallerie, gesteund door een onafzienbare menigte, vrouwen zoowel als mannen, plotseling de voorhoede aangevallen van generaal Franceschi. — Zijn leger is vernietigd

„Het was een vreeselijke nacht, de brandklok klepte onafgebroken . . . Woest sloegen de golven van den strijd . . .”

„Rueda!” herhaalde de Keizer, zijn stem was vreeselijk, één dreiging. Rueda zou het ontgelden. Maar het tweede bericht was nog ongelezen.

„De onzen zijn door de Engelschen verdreven uit Valladolid! . . .”

Een woeste trek gleed om Napoleons vastgesloten mond. Hij kòn in dit oogenblik het derde bericht niet lezen. Maar hij begreep wat het moest inhouden, want hij wist wie het zond.

Zijn scherpe tanden knarsten op elkaar. De klank der zegevierende woorden, die hij tot Ney had gesproken, was nauwelijks weggestorven . . . En nu waren de Engelschen niet alleen met groote overmacht te Salamanca, maar zij stonden op den weg van Madrid naar Burgos, zij sneden

zijn gemeenschap met Frankrijk af, zij wachtten hem, tot de tanden gewapend, op te Valladolid!

„De revue is geëindigd!”... Zijn stem klonk hard en ruw; hij wierp zich op zijn paard en rende heen, in haast door zijn staf gevolgd. In groote verwarring eindigde de zoo schitterend begonnen revue.

In razenden draf bereikte Napoleon Chamartin. De flanken van zijn paard bloedden: het had fel de sporen gevoeld, Napoleon wierp de teugels toe aan Roustan. Met weinige schreden bereikte hij zijn werkkamer ¹⁾, donkere schaduwen wierpen de zware pijnboomen door de kleine vensters.

„De stafkaarten!” beval hij. Zij werden voor hem ontrold, hij bestudeerde ze met groote kalmte, die de opwinding had vervangen. Geen boom, geen struik bleef onopgemerkt. Nooit kwam Napoleons krijgskundig genie meer uit, dan wanneer de bezwaren zich opstapelden en onoverkomelijk schenen.

„Ik zal die Engelschen een goede les geven. Zelf voer ik ook nu mijn leger aan!”

De avond valt meer en meer, dichter worden de schaduwen, weldra is het nacht.

Maar op Chamartin treedt de rust niet in met de duisternis. De koeriers rennen naar alle zijden. ²⁾

Junot ontvangt het bevel:

„Geef de sterkte op van al de Engelsche regimenten, die zich in Portugal bevonden toen gij er waart!”

Maarschalk Ney wordt bevolen:

„Zorg, dat gij morgen met het kriecken van den dag op marsch zijt!”

¹⁾ Deze kamer is thans nog geheel onveranderd. Chamartin is nu een instituut voor meisjes.

²⁾ Al deze bevelen zijn van 19 December 1808, van 4 tot 10 uur 's avonds.

Generaal Tilly:

„Laat in Segovia ieder die kan, brood bakken. Er zullen veel troepen door komen.”

Generaal Houssaye ontvangt den last:

„Zend veldontdekkers naar den kant van Salamanca en officieren aan Berthier met al de berichten, die gij zelf zult ontvangen.”

Aan generaal Dessolles:

„Ruk van Alcala terstond op naar Madrid. Niemand mag achterblijven.”

Aan maarschalk Victor:

„Wees gereed om bij het eerste sein van Toledo naar Tarancon te vertrekken.”

Aan maarschalk Lefebre:

„Ga waar gij dit het noodigst acht: Avila, Salamanca of Madrid.

Aan Lasalle:

„Laat spionneeren tot Plasencia toe.”

Aan generaal Laborde:

„Ruk onmiddellijk op naar Burgos.”

Aan generaal Lorge:

„Stel u ter beschikking van den hertog van Dalmatië.”

Aan maarschalk Soult:

„Val aan! Handel!”

Aan generaal Dumas:

„De Keizer keurt uw plan goed. Tracht te Saragossa zooveel mogelijk inlichtingen te verkrijgen. Weet verder, dat Ney met al zijn volk de Engelschen zoekt en najaagt, die den goeden naam van hun leger er aan schijnen te wagen, door zich met allerlei dwaze hersenschimmen te vleien en ons opnieuw aan te vallen.”

En verheugd bij de gedachte de Engelschen, die hij haatte, te kunnen vernietigen, eindigde Napoleon zelvend:

„Het is een weldaad van de Voorzienigheid, die steeds onze wapens heeft gezegend, dat de Engelsche natie zoo is verblind door heerschezucht, dat zij thans de zee verlaat en haar macht samentrekt op het land . . .”

Keizer Napoleon vroeg zich niet af, met welk recht hij zich met zijn legers in Spanje bevond, om het volk een schijn-koning op te dringen, dien het niet begeerde.

Hij durfde God tot getuige nemen van zijn daden . . .

Wie was hier het meest verblind? Wie huichelde het meest?

HOOFDSTUK XIV.

Kapitein Ver Horst had den brief van den Keizer tusschen de voering van zijn mantel verborgen en zijn hoed diep in de oogen getrokken. Zoo reed hij door het met oorlogsrumoer vervulde land. Hij was dankbaar, dat hij niet met de troepen behoefde op te rukken van den Keizer, die de Spanjaarden hun kostbaarste goed, de vrijheid, wilden ont-rooven. Oneindig liever zou hij aan de zijde der Engelschen hebben gestaan, om het opgestane volk te helpen. Maar zijn eerewoord aan Napoleon bond hem. Dus trachtte hij zoo snel en goed mogelijk de grens te bereiken. Het ging moeilijk. Niet alleen, dat overal gewapende troepen zwierven, ook de struikroovers maakten gebruik van de algemeene verwarring, om, gewapend met messen en dolken, het land af te loopen en te rooven en te plunderen.

In een landelijke herberg, waar de muizen vroolijk in de kamer dansten en ratten op den zolder rumoer maakten, waar spinnen in de soep vielen en alle soorten insecten feest schenen te vieren, hoorde Adolf Ver Horst door een ontsnaptten krijgsgevangene over de gebeurtenissen van de laatste dagen.

„Ik moest spionnendienst doen voor Sir John, toen werd ik ingepikt door een Fransche patrouille. Die arme jongens! Zij zijn hier ook niet voor hun plezier.

't Is of keizer Napoleon den duivel in 't lijf heeft. Hij

heeft den tweeëntwintigsten tot maarschalk Berthier gezegd, dat het leger den vijftwintigsten te Valladolid moest wezen. — Het stond in een Madridsche krant en ook, dat er al twintig duizend Engelschen verslagen waren. — En er was toen nog geen gevecht geweest! En Napoleon wist toen nog niet eens, waar hij de Engelschen zou ontmoeten.

Maar het stond in de kranten en bracht schrik onder de menschen. ¹⁾

„Onwaarheid spreken is zondig en slecht,” wordt aan iedereen geleerd. Geldt dat dan niet voor vorsten en legeraanvoerders? Mogen die maar doen wat zij willen, behoeven die niet te luisteren naar de stem van hun geweten? Ik vrees, dat zij in het eeuwige leven te laat berouw zullen hebben, en niet het minst over het menschenmartelen, dat oorlog heet. Maar terwijl Napoleon het Engelsche leger opzocht, moest maarschalk Lefebre den rechteroever van den Taag schoonvegen en te Toledo maarschalk Victor gereed staan om Madrid te beschermen, als dat noodig mocht worden.

De koeriers renden met hun depêches af en aan. Er was ieder oogenblik nieuwe spanning in het hoofdkwartier. Dat vertelde de patrouille, die mij gevangen nam. Want al die gepreste soldaten verwenschen Napoleon even hard als de Spanjaarden. Een zei er tegen mij: 't Is te mal om van te praten. Nu moeten wij vijanden wezen en elkaar doodschieten, omdat zoo'n dwingeland het wil. En wij kennen elkaar niet eens! En de soldaten van maarschalk Neyl O, die arme jongens hebben, zonder een oogenblik rust te mogen houden, een marsch van honderd zes en twintig mijlen moeten doen!

¹⁾ „Faites mettre dans les journaux de Madrid que 20.000 Anglais sont cernés et battus.” L'empereur au roi Joseph 22 December 1808.

O, en die marsch waar Napoleon zelf bij is geweest!
Dat was haast nog erger dan een veldslag!

's Morgens vroeg, op den eenentwintigsten December, was maarschalk Lefebre opgerukt met de garde te paard naar Guadarrama, dat ligt aan den voet van den berg, dien hij moest overtrekken. Daar is een der beste wegen van Spanje. Nu, dat was een geluk voor het leger, dat twee en een halve mijl lang was.

Het is daar geducht koud op dien bergweg, vooral in dezen tijd van het jaar. Het vroom dien dag hard, een fijne jachtsneeuw dwarrelde neer, menschen en paarden werden er heelemaal door verblind. De grond was geheel beijzeld en zoo glad, dat de paarden uitgleden en het geschut niet tegen den berg was op te krijgen. De sneeuw begon te striemen als een reuzenzweep, eindelijk moest het leger in de grootste verwarring terugkeeren. De wind werd een huilende storm, de sneeuw stoof, stoof zonder ophouden, het was een verwarring zonder weerga. Paarden trokken de strengen stuk, geschut bleef in de sneeuw steken, kruutkisten rolden omlaag. Guadarrama was eensklaps vol met verkleumde, uitgeputte hongerige menschen, alles was herrie en geschreeuw en verwarring, ieder hoopte op een paar uur rust en een schotel warme soep.

Daar opeens verscheen een ruiterscorte in de dorpsstraat.

Aan de spits reed een man met een grijze jas, zwarten steekhoed en hooge kaplaarzen — ieder wist wie!

Schrik kwam nu de verwarring nog vergrooten, dichters werd de sneeuwjacht, wilder hilde de storm om rotstopen en kloven.

„Gij zijt teruggetrokken om sneeuw en storm? Die bestaan niet voor mij! Voorwaarts! Terstond weer in 't zadel! Op marsch!”

Napoleon beval, raasde, dreigde. Wit van angst stonden

bevelhebbers en officieren, maarschalk Lefebre niet het minst. Opnieuw moest het uitgeputte leger op marsch. De ruiters zochten beschutting achter hun paarden. Napoleon gaf zelf het voorbeeld. Met zijn tot de keel dichtgeknoopten jas, den hoed vast op het hoofd gedrukt liep hij achter een peloton, dat het eerste geweld van de sneeuwjacht voor hem opving en hem een weg in de hooge sneeuw baande. En echter zonk hij tot den rand van zijn ruitarlaarzen weg in de sneeuw. Herhaaldelijk gleed hij uit over den met ijzel bezaaiden grond, bij beurten leunde hij op den arm van Lannes of Duroc.

Toen begon het te hagelen . . . Hagelsteen als kleine knikkers sneden den armen soldaten het vel open, het bloed druppelde over hun gezichten, het stonde en bevroor en vergrootte de schrijnende pijn. Velen vielen neer van uitputting, anderen rolden struikelend in een afgrond of bleven hangen aan de scherpe, glibberig bevroren rotsen.

De galeiboeven hebben een draaglijker leven dan wij! riep een artillerieofficier. ¹⁾ De Keizer hoorde het en zijn aangezicht werd niet rood door schaamte over het lijden, dat hij bracht over duizenden, maar wit van toorn, omdat men zijn wil durfde weerstreven. Driftig stapte hij voort. Zwaar en loodgrijs dreven de sneeuwvlokken aan de koude winterlucht, bulderend hilde de stormwind, woest stooft de sneeuwjacht en verblindde menschen en dieren. Koude en pijn en doodelijke vermoeidheid maakten de soldaten onverschillig voor alles en iedereen. Klachten en verwenschingen werden in geschreeuwd tegen het razen van den orkaan.

De Keizer hoorde het. Het kon niemand meer schelen.

De soldaten van Lapisse schreeuwden:

„Schiet Bonaparte door zijn hersens. Zijn stijfhoofdigheid

¹⁾ Generaal Boulart. Mémoires.

is de oorzaak van al onze ellende! Wat kan hij tegen storm en sneeuw!" Napoleon wendde het hoofd niet om. Hij liep voort en het leger moest volgen. Eindelijk, na vier moorddadige uren van onafgebroken stijgen, — het laatste gedeelte van den weg legde hij af, gezeten op het affuit van een kanon —, was de bergtop bereikt. ¹⁾ Daar stond hij stil en leunde tegen het monument van graniet, door Ferdinand den Zesde opgericht, als een hulde aan den onsterfelijken roem en de wereldmacht van Spanje.

Zag de leeuw van Castilië, die het monument kroonde, van zijn hoogte spottend neer op den overwinnaar, die hijgend van vermoeienis, beleedigd en uitgejouwd door zijn eigen soldaten, een oogenblik rust zocht aan zijn voet?

Maar spoedig stond Napoleon weer op. De storm legde zich, alle zwaarigheden schenen overwonnen. Het afdalen zou veel minder moeilijk wezen, de helling was aan deze zijde niet zoo steil, de tegenspoed scheen voorbij. Er was een kluzenaarshut op den bergtop, de muilezel die zijn bagage droeg was er ook, bij de hut van den kluzenaar stond een herberg, waar wijn en brood waren te krijgen.

„Zoo aanstonds marcheeren wij nog een mijl verder. Te Espinas zullen wij rust houden,” verklaarde Napoleon, nadat hij zich had versterkt en verkwikt onder een beschermend dak.

De soldaten waren, bij dit nieuwe bevel, te uitgeput om een woord van verzet te uiten; zeer velen waren al bijna verstijfd door de hevige koude.

Wee daarom ieder, die, half bevroren door de nijpende koude, te dicht bij het vuur kwam! Hij zou er het verschrikkelijke koudvuur van krijgen en heel spoedig moeten sterven!

Ontzettend was die nacht op den bergtop! Het leger

¹⁾ Generaal De Marbot. Mémoires.

kòn niet verder. Weer zochten de ruiters beschutting bij hun paarden. En de dieren waren even verkleumd en hongerig en uitgeput als de menschen.

Eindelijk brak de morgen aan en met den nieuwen dag kwamen de muildieren, die de levensmiddelen droegen. De half verhongerde soldaten kregen eindelijk brood en landwijn. Toen ging schitterend en stralend de zon op. Haar warmte en gloed brachten weer levensmoed aan de uitgeputte troepen.

De soldaten zagen nu ook, dat het afdalen gemakkelijk en licht zou wezen. Zij waren verkwikt en versterkt, de zon scheen, het doorgestane leed werd vergeten.

Toen Napoleon verscheen, werd hij met luid gejuich begroet. De soldaten van Lapisse schreeuwden het hardst. De Keizer groette zijn troepen en mompelde voor zich heen:

„Ja, ik ken jullie wel en breng je waar ik je hebben wil.”

Dat was de tocht van Napoleon over den Guadarrama waarvan hij aan zijn broeder koning Jozef — die in de eenzaamheid van zijn paleis te Madrid, onderdanig en gelaten den loop der gebeurtenissen afwachtte, schreef „dat die tocht bijzonder onaangenaam was geweest.” ¹⁾

Maar Napoleon Bonaparte zegevierde.

Hij had bij zich zelve besloten dien dag den Guadarrama over te trekken en — hij had zijn plan volvoerd. Zijn onberedeneerde stijfhoofdigheid had overwonnen.

Maar — wanneer thans de Engelsche troepen hem had den aangevallen — welken tegenweer hadden dan zijn half bevroren, doodelijk afgematte soldaten kunnen bieden

Ja, dan! Als hij hier de nederlaag had geleden, dan

¹⁾ L'empereur Napoléon au roi Joseph: „Mon frère, j'ai passé la Guadarrama avec une partie de ma garde et par un temps assez désagréable.”

zou hij zijn onberaden tocht hebben betreurd, want dan had de tegenslag hem zelf getroffen. Maar nu — hij was gezond gebleven, hij had een gedeelte van den weg gereden, hij had geen volgepakt ransel behoeven te torsen en geen loodzwaar geweer. Hij had den nacht doorgebracht in een huis, behoorlijk beschut en verwarmd. Zijn avondeten had warm op de tafel gestaan en zijn gewone flesch Chambertin met den gouden gekroonden N. op het etiket, had niet ontbroken.

Wat ging hem dus verder het leven of den dood van zijn soldaten aan? Hij had ruimte laten maken in de hospitalen voor nieuwe gewonden en zieken. En als er zooveel stierven, dat hij soldaten te kort kwam om zich te laten dooden in zijn veldslagen, wèl dan beval hij een nieuwe lichter en dan werden weer duizenden jonge menschenlevens opgeofferd . . .

Tot hoelang zou die tirannie duren? Hoe lang nog? . . . Maar Napoleon was den Guadarrama over en terstond eischte hij een nieuwe krachtsinspanning van zijn arme soldaten.

De gardecavallerie ontving last, terstond verder te rijden tot Arevalo, de infanterie kreeg het bevel nog veertig mijlen te marcheeren eer zij rust mocht houden!

En hij werd gehoorzaamd! De troepen waren te verbaasd over het bevel, te versuft van de doorgestane ellende, om nog te kunnen weerstreven.

Ook ditmaal werd het bevel van den Keizer opgevolgd. Hijzelf bleef achter, om te zorgen voor een goede verbindingslinie. Napoleon groot als veldheer, klein als mensch, toonde zich dien dag in zijn volle kracht.

Binnen enkele dagen was maarschalk Ney meester van de brug, die haar marmeren bogen over den Duero spande, weldra sloot hij Medina in. Zoo ging voor het leger de

gewijde Kerstnacht voorbij, waarin eenmaal het koor der engelen aanhief met gouden stemmen:

„Vrede op aarde!“

Keizer Napoleon had dien dag zijn hoofd vol met andere dingen. Waar zijn hart vol van was getuigden zijn woorden tot Ney:

„Ik zal als een dood en verderf aanbrennende bliksem-schicht plotseling het Engelsche leger treffen en het vernietigen, waar het thans staat, tusschen Salamanca en Valladolid!“

„Nooit is een Cesar triumphator aan u gelijk geweest,” zei maarschalk Ney, die hem eens zou verraden.

„Malos hombres!“ riep een groepje kinderen, dat langs den landweg speelde, toen keizer Napoleon dien dag verder reed met Ney

De voorzichtige John Moore had intusschen de Esla gelaten tusschen zijn troepen en het Fransche leger, hoewel zijn soldaten morden, over wat zij terugtrekken noemden. Maar John Moore liet de houten bruggen met hun steenen bogen springen, zoodra hij er over was, en onder een hevigen slagregen zocht generaal Colbert te vergeefs naar een doorwaadbare plaats om den „vluchtenden” vijand aan te vallen. De gezwollen stroom bleek een onoverkomelijke hinderpaal.

Die overtocht gelukte den volgenden dag aan maarschalk Lefebre, met het gevolg, dat zijn doornatte, verkleumde soldaten in de pan werden gehakt door de Engelschen in de velden bij Benavente. Maarschalk Lefebre werd zelf gewond en gevangen genomen. Bijna was hij verdronken, toen hij zich vluchtend opnieuw in den stroom wierp, hij dankte zijn leven aan een Engelsch soldaat. Het was een volkomen nederlaag voor zijn troepen.

En de Keizer had bevolen: „Spaar mijn garde!“

Het was de eenendertigste December.

Napoleon trok dien dag langs den onbegaanbaren, door den gestadigen regen in één grooten modderpoel herschapen weg naar Astorga.

Daar, midden op den weg, las hij bij een in de sneeuw geplante fakkel de onheilstijding. Hoogrood werd zijn voorhoofd; woede, teleurstelling en spijt om de nederlaag zijner garde, een nederlaag voor hem, drongen een woord over zijn lippen, dat rillen deed wie het hoorde. Van schrik verstijfd stond zijn staf; toen verscheen een donkere gestalte op den even donkeren weg, onder den nachtzwarzen hemel.

Het was een bode van den Franschen gezant te Weenen. Hij bracht de tijding, dat de Keizer van Oostenrijk, gebruik makend van den tegenspoed der Franschen in Spanje, steeds haastiger zijn leger wapende en in het veld bracht. Het was, of de stijgende gevaren Napoleons geestkracht verdubbelden.

Plotseling had hij zich hersteld.

Hij hief de hand op, hij zag niet hoe donker, zonder sterren de hemel was.

„Ik zal ze vernietigen, allebei! Eerst Spanje, dan Oostenrijk, beide volken, ieder land door één beslissenden slag!”

Met deze gelofte, die opnieuw duizenden zou drijven in den dood, eindigde het jaar achttienhonderd acht voor Napoleon Bonaparte.

HOOFDSTUK XV.

„Dat is hij! Wij hebben hem! Patrick! Patrick!”

„Vervolgt die naam mij dan altijd?” mompelde Adolf Ver Horst. Vijf Spanjaarden stonden voor hem op den eenzamen weg in het vroege morgenuur. Hun donkere aangezichten en getrokken messen waren dreigend genoeg.

Het was eenige dagen na zijn gesprek met den ontsnapten krijgsgevangene. Kapitein Ver Horst had langs omwegen en met groote omzichtigheid moeten reizen; zijn belofte aan den Keizer, op eerewoord gedaan, woog zwaar.

Ongeschonden moest hij den brief overbrengen, die was verborgen tusschen de voering van zijn mantel. Het was een moeitevolle opdracht in het met vijanden overstroomde land, waar schier iedere inwoner een mes droeg of geweer.

Op zijn rit had hij nog menige treurige tijding opgevangen; het ging nu weer slecht met de verbonden Engelsen en Spanjaarden: maarschalk Soult had een overwinning behaald op beiden. Nu maakte de Keizer alles gereed voor een grooten, beslissenden veldslag.

Terwijl Adolf Ver Horst overlegde wie winnen zou en hoopte en vreesde, zag hij zich opeens omsingeld door Spaansche bergbewoners.

„Laat mij door! Met welk recht houdt gij mij op?”

„Omdat gij de ergste vijand van Spanje zijt! De Junta heeft u vertrouwd, gij hebt dat vertrouwen geschonden!”

„Ik? Weet gij wel, tot wien gij spreekt?”

„Stellig! Tot den Ier, Patrick! Hij heeft dépêches van de Junta aan Sir Moore verkocht aan de Fransen.”

„Ik ken den man, dien gij Patrick noemt, niet eens.”

„En uw tongval verraadt u al. Gij spreekt Spaansch met hetzelfde accent als hij, gij lijkt op hem.... Gij zijt het!”

„Ik zal u laten zien wie ik ben.”

Kapitein Ver Horst zocht in zijn portefeuille.

Eer hij vond wat hij zocht, werd zij hem uit de hand geslagen.

Hij, die de aanvoerder scheen van het troepje, riep:

„Al tijd genoeg verspild! Weg met hem!”

Het vijftal nam nu Adolf Ver Horst in zijn midden. Een groote man met donkere vlammenoogen in het magere, geelbleeke gelaat liep vooruit, twee anderen vormden de achterhoede. Bedreigd met messen en geweerkolven, werd de gevangene gedwongen tot voortgaan; den loop van een ruiterpistool voelde hij tegen zijn rechterschouder. Het koude staal deed hem pijn.

„Waarom gelooven jelui mij niet? Ik ben de verrader niet, dien je zoekt!” herhaalde hij nogmaals nadrukkelijk.

Het was hem of zijn stem uit de verte tot hem kwam.

„Wij hebben nu praatjes genoeg gehoord,” hernam de aanvoerder. „Houd je nu verder stil, of ik sla je hersens in!” De spreker zag er wel naar uit, dat zijn daden nog beslist zouden zijn dan zijn woorden. Zwijgend werd thans de tocht voortgezet. Steeds smaller werd de weg, steeds dieper het met scherpe rotssteenen bezaaide ravijn.

Soms viel een steen, die ter zijde van den weg lag, met dof gedruisch in den afgrond.

„Als je een stap waagt te doen om te ontvluchten, werpen wij je er ook in!” waarschuwde de reus, die vooraan liep.

„Een gewaagd plan! Je zoudt het zelf met je leven boeten. Als ik spoorloos verdwijn, zal er naar mij gezocht worden! Weest dus voorzichtig!”

„Ben je dan zoo gevaarlijk, dat behalve wij, ook anderen je op de hielen zitten?”

Adolf Ver Horst beet zich op de lippen en zweeg. Wat moest hij verder zeggen? Hij trok zijn mantel vaster om zich heen en voelde den brief van den Keizer tusschen de voering. Hoe dien te beveiligen voor de struikroovers in wier handen hij was gevallen? Want, dat waren die mannen klaarblijkelijk.

„Ik ben toch geducht blij, dat wij hem hebben,” riep er nu weer een stem uit het achterste gelid.

„Heb je mij dan vroeger ooit gezien?” viel de gevangene in. De aanvoerder schaterde van het lachen.

„Drommels! Die durft! Het wordt tijd, dat wij hem opknoopen!” Smaller en somberder werd de weg. Eindelijk boden de stelle, loodrechte rotsen nauwelijks een doorgang meer. In een van die rotsen was een holte.

„Ga daar in en als je een kik geeft ben je het kind van de rekening,” zei de aanvoerder weer.

Adolf Ver Horst richtte het hoofd op en deed een stap terug. De druk van het ruitersplaat — nu tegen zijn slaap — werd krachtiger.

Hij wilde, als het moest, sterven op het slagveld, in een eerlijken strijd vallen, maar zoo niet. Niet zoo!

„t Zal nog te bezien zijn, wie hier het kind van de

rekening wordt," zei hij hoog. „Vreest de vergelding, die je zeker wacht!"

„Hij heeft toch moed, al is hij een verrader!" riep de man met het pistool. Boontje komt om zijn loontje, vriend!"

Adolf Ver Horst beproefde nog iets te zeggen. Het was te vergeefs, zijn tong weigerde hem den dienst. Hij stond nu vlak voor het hol. Diep en donker zag het er uit.

„Wat wilt gij met hem doen?" zei er een.

„Ophangen!" antwoordde kortaf de aanvoerder.

Toen voelde de gevangene zijn voorhoofd klam worden, zijn handen ijskoud.

„Waarom zouden wij hem hier eerst nog een tijdlang bewaren en te eten geven? Hang hem op! John Moore zal ons den prijs niet onthouden, die op Patricks verradershoofd is gesteld," hernam de aanvoerder.

Doodbedaard haalde nu de man uit de achterhoede een touw voor den dag en begon er de knopen uit te halen, die er in groot aantal inzaten.

„Dit is juist goed en sterk voor een strop!"

Maar Adolf Ver Horst had intusschen besloten, dat hij zijn leven zoo duur mogelijk zou verkoopen.

Plotseling rukte hij zijn mantel open, trok zijn zwaard en zwaaide dit boven zijn hoofd.

„Wie mij durft aanraken, is des doods!"

„Hoor Patrick eens!" schreeuwde de man met het touw. „Straks, als hij in de lucht bengelt, zal hij wel bedaren!" Meteen grepen zes stevige vuisten den gevangene van achteren aan, de handen, waaraan zijn wapen ontrukkt werd, waren in een oogenblik op zijn rug gebonden — nu was hij machteloos, overgeleverd aan zijn belagers. In de verte, op het bergplateau klonken stemmen. Duidelijk droeg de

morgenwind het geluid over in de scherpe, heldere ochtendlucht.

„Haast jel Wij moeten weg! Neemt zijn mantel, ik heb zijn portefeuille al... Er komen menschen aan... Zeker Franschen! Het volk van Soult heeft gisteren in de dorpen hier in den omtrek geplunderd en gebrandschat.”

Met de kracht der wanhoop schudde kapitein Ver Horst in dit oogenblik den man, die hem vasthield, van zich, een tweeden stiet hij met den schouder terug. Toen begon hij — ondanks zijn gebonden handen — tegen de hoogte op te klimmen, naar die zijde waar de stemmen klonken, thans reeds veel dichterbij.

Maar nogmaals werd hij gegrepen en nu voelde hij ook zijn voeten vast omstrikt door een stevig touw.

Toen namen twee bandieten hem op en wierpen zonder verder een woord te zeggen hem in den afgrond.

„Lig daar, Patrick, verrader, tot den jongsten dag!” Het was het laatste wat hij hoorde. Toen zwegen de stemmen, toen verwijderden zich de voetstappen in stormachtige haast. Zijn moordenaars wilden niet hooren, hoe het lichaam van hun slachtoffer in de diepte plofte, hoe losse steenen het achterna rolden met dof gerommel.

Het ging alles zoo snel, de aanval was zoo onverwacht; vruchteloos had Adolf Ver Horst getracht zich te verweren. Nu voelde hij zich omlaag glijden in suizende vaart... Het was of hem de keel werd samengeperst, hij kon niet denken, niet roepen, hij wist alleen, dat hij viel, steeds sneller viel, dat daar, diep beneden hem, de peillooze afgrond was, waarin hij te pletter zou vallen op de scherpgekante rotssteenen van den bodem.

„Heer erbarm u over mij!” klonk het in zijn hart.

O, wat voelde hij, in dit oogenblik, nu de aarde voor

hem verzonk, en het leven hem ging ontvluchten, den hemel nabij!

Wat voelde hij de oneindig hooger waarde van het eeuwige boven het vergankelijke, thans nu hij hing tusschen hemel en aarde! Maar — werd zijn gebed verhoord? Werd zijn leven niet afgesneden, reeds bij den aanvang van zijn mannelijken leeftijd?

Hij voelde, dat zijn mantel bleef haken aan een vooruit-springende rots, dat zijn voeten verwarden in de knoestige takken van een dwergeik, die tusschen de rotsen was gegroeid en de steenen had doen splijten.

Zoo bleef hij hangen: aan zijn voet gaapte de afgrond, boven zijn hoofd zag hij den hemel, tusschen de loodrechte rotswanden, die hem omgaven. Diep haalde hij adem; donker, vol verschrikkingen mocht de afgrond zijn, het stralend blauw verhaalde hem van een oord van eeuwige liefde, waar de duistere hartstochten der menschen geen macht over bezitten.

„'t Zij leven of dood... in Uw hand, o, Heer, ben ik veilig!” Die gedachte kon hij nog vasthouden; toen begon het te bonzen in zijn hoofd als met duizend hamers, een nevel kwam voor zijn oogen, zijn denkbeelden werden verward.

Hij besepte nog, dat hij zich moest vastklemmen aan de takken van den dwergeik, die zijn gelaat openscheurden, hij voelde, dat het touw, waarmee zijn armen waren vastgebonden, eenigszins was losgeschoten bij zijn val. Hij wist, dat hij een steunpunt moest trachten te vinden voor zijn voeten, dat hij het hoofd omhoog moest houden — omhóóg!

En terwijl hij dat trachtte te doen, hoorde hij schoten knallen en vele stemmen door elkander klinken, bevelend, verwenschend, kermend. Toen hoorde hij een uitroep;

duidelijk verstond hij het, en 't was of met die klanken zijn geregeld denken keerde, of de halve bewusteloosheid, die hem reeds had bevangen — week . . . O! die woorden, die geliefde taal! . . . Was het geen zinsbegoocheling, was het waarheid, echte waarheid, wat hij hoorde? Hier, in het verre, vreemde Spaansche land, hoorde hij Holland-sche woorden, een uitroep in zijn eigen dierbaar Neder-landsch.

Met grooter inspanning nog dan daareven, trachtte hij zich op te richten. Hij gilte, schreeuwde om hulp. Boven zijn hoofd knalden opnieuw schoten, donkere gestalten vluchtten langs den rand der kloof, niemand hoorde, niemand sloeg acht op hem.

Toen riep hij opnieuw radeloos in doodsangst:

„Help! O, red mij!”

Een flinke gestalte boog zich nu over den afgrond:

„Ik hoor Nederlandsch! Zeker een van onze jongens, die bij het groote leger is ingelijfd . . .

Ja, daar hangt iemand tusschen hemel en aarde!

Helpt mij hier, jongens! Die Spaansche bandieten zijn nu toch al door jullie ontwapend!”

Er keken nu meer gezichten over den rand van den afgrond, er klonken nieuwe stemmen met woorden van medelijden en verontwaardiging:

„Gewetenlooze schurken! Hebben jullie dat gedaan! Je zult er voor boeten!”

„Hij is een verrader! 't Is Patrick!” riep een van de — nu gevangen — struikroovers.

„Het past jullie wèl om gerechtigheid te oefenen! Je bent gedeserteerd uit het Spaansche leger en plundert nu vriend en vijand uit!” zei dezelfde klankvolle stem, die daareven Nederlandsch had gesproken.

Toen werd, op zijn bevel, een touw naar beneden ge-

worpen. „Kun je je daaraan ophijschen?” Kapitein Ver Horst beproefde het, maar al was het touw, dat hem omsnoerde een weinig losgeschoten, zijn armen waren toch nog gebonden.

„Onmogelijk!”

Zijn stem klonk mat als van een, die uitgeput is tot stervens toe.

„Help toch! Daal zelf af in de kloof!” werd opnieuw bevolen.

Toen begon een man voorzichtig af te dalen langs den bergwand. Hij had de voorzorg genomen een touw om zijn middel te knopen, twee van zijn makkers hielden het vast. Zoo bereikte hij in eenige oogenblikken den dwergeik, de takken kraakten onder den nieuwen last. Snel ontknoopte hij het touw, dat den bijna te pletter gevallen man belemmerde in zijn bewegingen; toen hielp hij hem zich oprichten en het ahangend touw grijpen. Handen werden hem toegestoken, gespierde armen reikten ver over den rand der kloof. Nog enkele oogenblikken en geredde en redder waren veilig boven onder het gejuich van een troepje Engelsche soldaten, dat zich om beiden verdrong.

Maar een van het vijftal, dat Adolf Ver Horst in den afgrond had geworpen, zag hem, hoewel hij nu op zijn beurt gevangen was, dreigend aan. „Dat is hij, Patrick!”

Was die beschuldiging toch waarheid? Patrick had door zijn overloopen naar den Franschen kant groot nadeel berokkend aan de Engelsch—Spaansche troepen.

Twijfelend, argwanend zagen de soldaten den geredde aan. Toen stormde eensklaps een kleine tamboer naar voren en greep de handen van den beschuldigde en riep, terwijl twee groote tranen uit zijn oogen sprongen:

„Hij een verrader? Hij Patrick? Het is de beste man, die leeft! Hij heeft mij beschermd en voor mij gezorgd, toen Patrick, met wien ik door een toeval achter was gebleven van ons schip, mij had verlaten. Het is kapitein Ver Horst, een Hollandsch officier, door Napoleon weggevoerd uit zijn eigen land.”

„Johnnie! Mijn beste Johnnie!” riep nu ook Adolf Ver Horst en hij nam Johnnie in zijn armen en kneep hem in zijn wangen en streefde hem over het krullend haar. En Johnnie lachte en huilde tegelijk en kon niets roepen dan:

„O, wat ben ik blij! Wat ben ik blij!”

Wonderlijke samenloop van omstandigheden! Adolf Ver Horst, die eens Johnnie, den armen, verlaten Johnnie had beschermd, werd nu op zijn beurt gered door zijn beschermeling!

Zoo bleek het ook hier: Wie goed doet, goed ontmoet. Altijd vindt een goede daad haar belooning. Hetzij hier, hetzij in het eeuwige leven. Want God ziet alles en zegent wie zijn gebod opvolgde:

„Hebt elkander lief!”

Juist had Johnnie tijd gehad om zijn voormaligen beschermer te vertellen, dat hij met de Engelsche soldaten, die hij bij Madrid had ontmoet, dienst had genomen bij het leger van Sir John Moore, dat hij nu tamboer was en al heel prachtig een roffel kon slaan, toen de jonge officier, die Nederlandsch had gesproken, zich tot kapitein Ver Horst wendde:

„Ik heb u meer gezien! Gij zijt het, die mij uit de macht der bandieten hebt gered in de Sierra!”

Adolf Ver Horst herkende hem nu ook:

„En wie zijt gij? Een Hollander, evenals ik! O, dat doet goed, een landgenoot te ontmoeten, zoo ver van huis,

en mijn eigen, dierbare taal te hooren, hier tusschen de bergengten van het verre Spanje."

„Ja, dat doet goed!" herhaalde de jonge officier met nadruk. Zijn vriendelijke oogen schitterden. „Gij vraagt mij wie ik ben? Een balling zonder land, maar met een hart vol liefde voor zijn volk en vaderland:

Ik ben de Erfprins van Oranje!"

HOOFDSTUK XVI.

De wonderlijke gebeurtenissen van dien middag deden 's avonds de rondte om de wachtvuren en in de witte tenten van John Moore's legerkamp.

„En om zijn blauwe oogen en lichte haren was die Hollandsche officier haast vermoord door die stommelingen!” zei een veteraan. „Gelukkig dat die schurken nu zelf in de boeien zitten.”

„En dat Johnnie daar net bij moest komen! Dat is ook zoo bestuurd!” riep een ander.

„Johnnie heeft ook den echten Patrick herkend. Die was hier al eerder als gevangene in het kamp gebracht door onze jongens. Maar zijn vonnis was nog niet geveld. Onze Sir John is voorzichtig en rechtvaardig. Nu zullen er echter korte metten met hem worden gemaakt,” vertelde een in het veld vergrijsde wachtmeester.

„Hé, daar komt Johnnie aan! Daar heb je onze kranige tamboer! Zeg, Johnnie, vertel ons alles nog eens heel precies: hoe je met Patrick op dat schip was en hij je aan je lot overliet en hoe toen die Hollandsche officier je te hulp kwam!”

En Johnnie vertelde met glinsterende oogen.

Hij was de held van dien avond bij de soldaten, maar dat kon hem minder schelen, hoewel hij 't toch wel prettig

vond. Maar heerlijk was het om aan iedereen te kunnen vertellen, hoe goed kapitein Ver Horst voor hem, den onbekenden zwerveling was geweest. En in de tent van den bevelhebber, Sir John Moore, bevond zich de geredde Nederlandsche officier en verhaalde op zijn beurt, zijn ervaringen in Spanje, ook, dat hij door Napoleon was ontslagen uit zijn dienst op zijn woord van eer, dat hij een brief van hem zou bezorgen aan den koning van Westfalen.

„Gij moet dat woord gestand doen,” zei de prins van Oranje en ook John Moore viel hem bij.

„Maar ik wenschte, dat gij hier kondt blijven. Het doet mij zoo goed, een landgenoot te ontmoeten. Gij ziet, dat ik mijn Nederlandsch nog niet heb vergeten, al was ik pas twee jaar oud, toen ik, op den arm van mijn grootmoeder, prinses Willemijntje, in zeventienhonderd drie en negentig te Scheveningen aan boord van een visschers pink werd gebracht om onze Republiek te verlaten. ¹⁾

Ik heb mijn vaderland nooit weer mogen betreden, maar mijn moeder heeft er mij altijd en zooveel van verteld, dat het mijn vurigste wensch is, het eens terug te zullen zien!”

„God geve het! Ons geheele volk wensch niets zoo vurig met zijn gansche hart dan de terugkomst van ons oude Vorstenhuis. Zonder Oranje is er voor Nederland geen geluk,” hernam kapitein Ver Horst. Zijn oogen waren vochtig.

Een ordonnans kwam en bracht Sir John een depeche. De inhoud moest wel gewichtig wezen, want het gelaat van den opperbevelhebber stond hoog ernstig toen hij sprak.

¹⁾ Zie „Uit bange dagen.”

„Het Fransche leger staat in de nabijheid. Napoleon is met vliegende marschen zoo snel voortgerukt, dat zijn voorposten bijna op de onze stooten.

Nu zal de groote, de beslissende veldslag niet lang meer uitblijven. Moge God de overwinning aan onze wapens schenken! Want wij strijden voor een rechtvaardige zaak: voor de vrijheid van een verdrukt volk!”

HOOFDSTUK XVII.

De Engelsche opperbevelhebber had juist geoordeeld. En hij vreesde; maar dapper, edelmoedig man, die hij was, wilde hij door zijn bezorgdheid geen nieuwen angst wekken bij zijn officieren. Want ook die hadden met onrust en smart ervaren, hoe diep het Engelsche leger was gezonken door den vurigen Spaanschen wijn.

Waar de Engelsche troepen een dorp binnen trokken of een landstadje, eischten zij van de bewoners den plompen ijzeren sleutel van hun wijnkelders. Er waren veel wijnboeren en de oogst was goed geweest, dat jaar. Zoo had generaal Colbert een geheel corps achterblijvers kunnen neersabelen: de Engelsche soldaten waren te dronken om een geweer vast te houden. Dus vonden zij, te midden van de zonde hunner dronkenschap, een jammerlijken dood!

Het was toen een treurige dag voor het Engelsche leger; hij werd nog treuriger, toen de tijding kwam, dat op den ouden heirweg bij Ponteferrada, die eens had gedreund onder den ijzeren tred der Romeinsche legioenen, het Spaansche leger was overvallen door generaal Franceschi, die het had vernietigd en drie duizend krijgsgevangenen in triomf weggevoerd.

Nog menig kleiner gevecht had plaats sinds dien rampzaligen dag. Zij bleven steeds in het voordeel van „la Grande

Armée." Het scheen of de tegenwoordigheid van den Keizer zijn soldaten bezielde met duizendvoudige kracht.

Zoo was John Moore genoodzaakt geweest terug te trekken, steeds terug te trekken, tot hij eindelijk in een goed versterkt kamp zijn troepen trachtte te herstellen na de geleden verliezen. Rust en geen wijn. De wijze John Moore hoopte het beste, maar zijn officieren morden, omdat hun een aanval verboden werd.

Maar Sir John wist zijn positie — op den weg naar Corunna — sterk. Zijn stelling werd beschermd door heuvels met wijngaarden en kastanjewouden.

En thans schetterden de trompetten van maarschalk Soult op geringen afstand en blonken de standaarden met den keizerlijken adelaar op de hoogten om het legerkamp.

„Gij kunt geen deel nemen aan den strijd, als vanzelf spreekt,” zei de jonge Erfprins van Oranje tot kapitein Ver Horst. „Blijf daarom in mijn tent, dan zijt gij op neutraal gebied, als op vaderlandschen grond.”

Beider glimlach was droevig om aan te zien. Nooit klinkt de naam „vaderland!” zoeter dan in den vreemde!

Ook Adolf Ver Horst begreep, dat het niet anders kon. Zijn eerwoord bond hem nog aan den dienst van den Keizer en zijn rechterschouder — ontwricht bij den val in den afgrond — gebod hem noodzakelijk rust.

Maar Johnnie was vol vuur en wachtte ongeduldig op het oogenblik, waarop hij den roffel zou mogen slaan voor het front der troepen. Doch opeens scheen maarschalk Soult te aarzelen met den aanval. Want het was de zesde Januari, en met een luidruchtig feest vierden zijn officieren den Driekoningendag. De soldaten, die alleen droog beschimmeld brood hadden om feest mee te vieren, schreeuwden echter om den aanval.

Geld bezaten zij genoeg: John Moore had bij zijn terug-

trekken de legerkas moeten achterlaten. Zij hield meer dan een millioen peseta's in. De Fransche soldaten hadden elkander de goudstukken toegeworpen bij handenvol tegelijk. Velen konden den last niet bergen en ruilden duizend francs in zilvergeld voor honderd francs goudstukken. Menige geldrol gleed in de sneeuw, de boeren zouden die in het komend voorjaar oprapen, als de sneeuw was gesmolten op de berghellingen en zij, na het ophouden van het krijgsrumoer, opnieuw hun vertrapte wijngaarden bewerkten.

Want geplaatst voor de keus wat hij moest achterlaten, had John Moore beslist: „Kogels zijn voor mij meer waard dan goud!”

Maar met smart had hij gezien, hoe ook menig stuk geschut in de sneeuw bleef steken en ook menige wagen met gekwetsten. Want de ossen die ze voortrokken, vielen van uitputting neer en op de steile bergpassen; en in de verlaten dorpen, die het leger doortrok, was hooi noch stroo te vinden.

En thans bliezen de Fransche trompetten den aanval....

Maar het was de aanval op een verlaten stelling.

In tijds gewaarschuwd door zijn veldontdekkers voor de overmacht der Franschen, had John Moore in den nacht, toen de Fransche officieren feest vierden, zijn kamp opgebroken. Hij had zijn vuren laten branden, dat had hen misleid. Morgen zouden zij aanvallen, morgen.... Nu rijst de morgen en vinden zij het Engelsche kamp verlaten. De frissche morgenwind draagt hen reeds de zoute zee-lucht tegemoet.

Te Corunna liggen Engelsche schepen.... Zij zullen ontkomen!.... Hen na, hen na!

Een wilde vervolging begint. Door de stille dorpen van het gebergte, langs de enge passen, over kloven en steilten.

Ondanks den slagregen over de steenen brug bij Rabade. Onder die bogen zijn mijnen gelegd. Zij kunnen ieder oogenblik springen....

Soult wordt gewaarschuwd door het landvolk.... Hij uit een verwensching en slaat er verder geen acht op.

„Voort! Voort!.... Het leger van John Moore moet vernietigd!” Hij waagt er zijn eigen troepen aan. Zoo trekt hij de Minotelo over, zoo bereikt hij Ladra. Daar is weer een brug....

„Er over! Terstond!” Hij ziet de Engelsche achterhoede. Zijn soldaten gehoorzamen. Maar terwijl de eerste gelederen de brug naderen, klinkt een donderende slag....

Rookwolken dwarrelen op in dichte kolommen, hooge vlammen kringelen er doorheen met helschen gloed, balken ploffen neer, steenklompen versplinteren tot gruis....

De brug is in de lucht gesprongen!

„Dan tegen de berghoogte op!” beveelt Soult. De geest van Napoleon schijnt in hem gevaren.

Het vermoeide leger wordt opgedreven tegen de overhelling van Porto-Bello, in den nauwen bergpas is nauwelijks ruimte voor twee man naast elkaar. Maar Soult zet de vervolging voort. Kanonnen mogen blijven steken, paarden in den afgrond storten, hij bereikt de vallei van Mandéo, snijdt het Engelsche leger den pas af, maakt duizend krijgsgevangenen, neemt vijf stukken geschut en zestig bagagewagens.

Zoo brengt zijn leger zegevierend den nacht door in het door de Engelsche troepen verlaten Betanzos.

Nog voor de zon opgaat wordt een tweede Engelsche legercorps overvallen, de soldaten slaan zich door, maar duizend geweren en zeven kanonnen moeten zij in den steek laten en ook een grooten voorraad meel en graan.

De cavallerie van Franceschi gunt zich rust noch ver-

ademing, als razenden rennen de ruiters over de bruggen van de Mindo.... De Engelschen! De Engelschen!.... In het verschiet bruist reeds de vrije zee!

De morgen rijst, de zon gaat op. Het landschap is plotseling volkomen veranderd. Na de grijze wolken, die boven de bergtoppen dreven; na de sneeuwjachten in de beijzelde, doodsche passen met verdord naaldhout en kale rotsen, een zacht klimaat met boschjes van bloeiende amandelboomen en rijpende oranjes. Lachende dorpjes schuilen tusschen het welig groen, de grond is droog, het zachte mos gelijk een tapijt voor de vermoeide voeten der Engelsche troepen.

John Moore laat halt houden: hij inspecteert het overschot van zijn leger, hij spreekt het bemoedigend toe:

„Daar ginds ligt Corunna! Wij zijn de veilige haven nu zeer nabij. Alles zal goed gaan, gij zult gered worden en, ofschoon nu door de overmacht verdreven, eens zullen wij terugkeeren met grooter macht, om opnieuw te dienen de zaak van het recht...”

Zijn leger, het afgematte leger, scheidt nieuwen moed, het juicht op de woorden, bij de beloften van den vereerden bevelhebber. Het ziet reeds de reddende haven:

Daar keeren, in vliogenden ren, de luitenants Baird en Hope en Fraser, die werden afgezonden door John Moore.

„Onze schepen ankeren nog niet in de haven! Er is geen redding mogelijk over de zee!”...

Eén algemeene, duizendvoud herhaalde wanhoopskreet klinkt op uit de gelederen.

De schepen zijn er niet! Geen redding wacht hen, maar de dood, door overmacht! Want de Franschen komen, staan voor hen, en achter hen is de zee!

„Dan is onze weg anders! Wij zullen ons leven zoo duur mogelijk verkoopen! Wij overwinnen of sterven!”

roept John Moore en ook ditmaal worden de woorden van den geliefden aanvoerder met kreten van instemming begroet.

Geheel Corunna loopt uit, mannen, vrouwen en kinderen, studenten en geestelijken, visschers en schippers, allen willen de bondgenooten helpen om aarden wallen op te werpen en stevige hoogten.

Zij brengen leeftocht en brood en schreien van aandoening en angst want — daar zijn reeds de Fransche troepen van den overweldiger, Napoleon Bonaparte. Maar de Engelsche soldaten hebben zich hersteld van den schok hunner teleurstelling. Vastberaden omklemmen zij hun wapen, zij willen als mannen sterven. Luide hoera's! klinken door de lucht.

De Franschen zien de roode uniformen hunner tegenstanders onder den gouden zonnegloed scherp afsteken tegen de witte muren van Corunna, waarachter de blauwe zee, de onverwinbare, ontembare, schuimt en bruist.

Het zonlicht glinstert op de blanke wapens. — Soult staart door zijn kijker, hij ziet witte zeilen, vele witte zeilen nu, die de haven naderen van Corunna... De Engelsche fregatten zijn gekomen, hun masten zijn als een dicht woud, hij moet aanvallen, terstond!

Het bevel weerklinkt. Onder een hagelbui van knetterende, door den vijand afgevuurde schoten, marcheeren de Fransche soldaten naar de Engelsche strijdmacht.

De kerk, het kerkhof, de verspreide hoeven van het dorpje Elvina schijnen allen hun kreet te herhalen:

„Valt aan! Valt aan! Ter dood, ter dood!”

John Moore hoort die kreten, hij zelf voert zijn Hooglanders in het vuur:

„Kinderen, houdt stand! Denkt aan Egypte!”

Op dit oogenblik suist een kogel langs hem heen, spat

uit elkaar, de stukken treffen hem in den schouder, in den rug, — stervend zinkt John Moore van zijn paard.

Hij wordt achter een muur gedragen en daar neergelegd op den grond.

Een arts tracht, om hem verlichting te geven, zijn sabel te ontgespen.

Maar John Moore weert hem af. Dien blik zijner oogen, zijn droevige glimlach, zou niemand ooit meer vergeten, die ze had gezien.

„Breng mijn degen tegelijk met mij van het slagveld!”

Er wordt een brancard gebracht.

„Kinderen, draagt mij in 't heetst van den slag! Ik moet zien hoe mijn jongens zich roeren!”

„Wees gerust!” zegt -- uit medelijden — de dokter: „De Franschen vluchten!”

John Moore sluit de oogen.

„Zij vluchten! Dan is het goed! Dan heeft het bloed van mijn volk niet te vergeefs gevloeid.

Dan zal mijn leger tevreden over mij zijn en het vaderland mij rechtvaardig oordeelen.... Groet mijn vrienden, allen!... Zeg aan mijn moeder!...” De stem van den stervenden held werd onverstaanbaar, alleen de arts die zich over hem boog ving de fluisterende woorden op van zijn laatste gebed tot den God van hemel en aarde, van vorsten en volken:

„Vader, in uwe handen beveel ik mijn geest!”....

Het was zijn laatste woord. Toen werd, onder het bulderen van het geschut en het knetteren der schoten, in haast een graf gegraven voor den dapperste der dapperen. Gewikkeld in zijn eenvoudigen mantel werd John Moore er in gelegd.

De Engelsche soldaten wilden het roerloos overschot van hun aanvoerder niet overlaten aan den moedwil van

het overwinnend Fransche leger, brooddronken in zijn zegepraal. Want hoewel de slag onbeslist bleef en er aan beide zijden duizenden dooden en gewonden vielen, staakten de Engelschen, toen de duisternis inviel, den strijd. Ontmoedigd door het sneuvelen van hun bevelhebber verlieten zij in den nacht hun stellingen en vluchtten op de schuiten en booten in de haven. Ankerkettingen en touwen werden doorgesneden, vele booten bereikten de Engelsche schepen, die nu zeer nabij waren, anderen sloegen, overladen met manschappen, om, of werden verpletterd tegen de riffen in de branding. Maar de witgekuifde golven droegen ook menige visschersschuit veilig weg — naar de schepen — naar huis.

Maarschalk Soult zag dit bij het opgaan der zon, in machteloosze woede. En op de wallen van Corunna werden de kanonnen gericht op zijn leger, om hem de vervolging te beletten der laatste Engelschen.

Met schetterende krijgsmuziek trokken de Franschen dien dag Corunna binnen. Maarschalk Soult zond in hetzelfde uur het bericht aan den Keizer:

„Er bevindt zich geen Engelsche legermacht meer op het Spaansche schiereiland.

Op hun smadelijke vlucht dragen de Engelschen de schande hunner onderneming met zich en de vervloekingen van het Spaansche volk.” ¹⁾

Inderdaad scheen thans iedere macht, die zich in Spanje kante tegen den wil en de bevelen van keizer Napoleon, voorgoed gebroken.

Weinige dagen later legde de verzamelde Cortez, in naam van het Spaansche volk, in het marmeren paleis te Madrid, waar nog de schim van keizer Karel den Vijfden

¹⁾ Depêche van 18 Januari 1809.

heette te zweven, in de handen van keizer Napoleon den eed van trouw af aan koning Jozef.

Toen vertrok de Keizer uit Spanje, dat hij nooit weer zou betreden, naar Oostenrijk.

En dienzelfden dag stond te Corunna aan den oever der wijde, blauwe zee, de jonge Erfprins van Oranje.

De gouverneur der stad, generaal Salcedo, had hem gedurende de laatste troebele dagen gehuisvest. Nu nam hij, eer hij zich aan boord begaf van het fregat, dat hem veilig naar Engeland zou brengen, afscheid van zijn gastheer en ook van kapitein Ver Horst. Deze wilde over land zijn weg vervolgen naar Cassel, maar Johnnie zou mee aan boord gaan.

„Ik zal je veilig thuis brengen, mijn jongen!” had prins Willem schertsend gezegd, „en als je verder mij wilt dienen, meld je dan maar bij mij aan te Hampton Court.”

Daar in het oude paleis van den Stadhouder-Koning Willem den Derde, leefde thans de Erfprins met zijn grootmoeder: prinses Willemijntje.

Johnnie wilde niets liever dan den prins van Oranje dienen: hij beloofde het verheugd. Want prins Willem - die eens de held van Quatre-bras en Waterloo zou zijn - bezat reeds nu een wondere macht over de harten der menschen en dat op een gansch andere wijze dan keizer Napoleon. Deze grondvestte zijn gezag in geweld, prins Willem echter won de harten door zijn ridderlijke goedheid.

Nog eenmaal reikte hij Adolf Ver Horst de hand:

„Vaarwel, kapitein! Ga met God! Ik hoop, dat ik u nog eenmaal zal mogen begroeten in ons bevrijd vaderland. Zie niet zoo bezorgd: hoewel ik thans moet heengaan uit het land, dat zijn grootste verlies beweent in zijn

onafhankelijkheid, wij zijn geslagen, maar niet verslagen. Eenmaal, weldra zullen wij terug keeren om dan opnieuw, vertrouwend op God en onze kracht, te lijden en te strijden voor het hoogste goed der volken en van den enkelen mensch:

„Vrijheid!”

Vrijheid! Het gewijde woord scheen te zweven over de wijde wateren en te worden weerkaatst door de echo's der hooge bergen. De zon goot haar gouden licht over het omhooggeheven gelaat van den jongen prins, gesproten uit het geslacht, waarvan zoo menig heldenleven zich had gewijd aan den strijd voor het recht en de vrijheid der volken — het was of een profetie lag in haar gloed.

Want weldra zou zij de golven doen stralen van licht, als zij een nieuwe vloot aandroegen met gewapenden, die kwamen om het geknechte Spanje te verlossen van Napoleons druk en heerschappij. En aan hun spits, hen aanvurend door een heldenmoed, onoverwinnelijk en grootsch, zou staan, naast den hertog van Wellington, prins Willem van Oranje.

Drie eeuwen te voren hadden de Spanjaarden getracht Nederland te berooven van zijn vrijheid. Thans vergold de Erfprins van Oranje al het leed, dat zij over zijn vaderland hadden gebracht, door zijn leven te wagen voor de vrijheid van het Spaansche volk.

Was edeler wraak mogelijk?

Betreffende het tijdvak der Fransche overheersching
verscheen van deze schrijfster:

NAAR MOSCOU.

(1812)

Hierin wordt Napoleon's tocht naar Moscou verhaald.

Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.85.

UIT BANGE DAGEN.

(1806—1810)

Dit verhaal verplaatst ons in den Franschen tijd, toen
patriotten zich verboederden met de Fransche over-
weldigers.

Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.85.

DE PYRENEËN OVER.

(1808)

Het verhaal van Napoleon's tocht over de Pyreneën en
zijne verovering van Spanje.

Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.85.

In het najaar van 1912 zal D. V. verschijnen:

DE LAATSTE SLAG.

(1815)

zoodat dan hiermede eene serie van vier werkjes is
gevormd, die het volledig verhaal bevatten over het
Napoleontische tijdvak.

Van dezelfde schrijfster verscheen o.a.:

OVERWONNEN DOOR GEWELD.

Hierin wordt de onlangs gevoerde oorlog in Zuid-Afrika beschreven.

Gecartonneerd. Prijs f 0.40.

EEN MARTELAAR DER HEERSCHZUCHT.

Een stuk Vaderlandsche Geschiedenis uit het tijdvak der Hollandsche Graven.

Prijs ingenaaid f 0.50; gebonden f 0.75.

TOT DEN DOOD GETROUW. 2e druk.

Hierin wordt de strijd geschetst dien Petrus Brulzy, een prediker ten tijde der reformatie, in Vlaanderen tegen Rome heeft gestreden.

Prijs ingenaaid f 0.50; gebonden f 0.75.

UIT HET LEVEN VAN EEN HELD.

De levensgeschiedenis van Piet Hein.

Prijs ingenaaid f 0.50; gebonden f 0.75.

VAN JACATRA TOT BATAVIA.

Dit prettig vertelde jongensboek verplaatst ons in de dagen van de vestiging der O. I. Compagnie.

Prijs ingenaaid f 0.65; gebonden f 0.85.

DE GEUZENADMIRAAL VAN ZEELAND.

Dit boekje brengt ons in kennis met Boisot.

Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.85.